ที่ระลึก

ในงานฌาปนกิจศพ

[illegible]าษาพัศดุ (ช่วง งามอุโฆษ)

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๑๖

ที่ระลึก

ในงานฌาปนกิจศพ

นางรักษาพัศดุ (ช่วง งามอุโฆษ)

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๑๖

เจ้าภาพขอนมัสการพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณพรหมมุนีท่านเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์วัดราชผาติการาม พระอุดรคณาภิรักษ์ (กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ) ผู้อำนวยการจิตตภาวันวิทยาลัย กรรมการผู้จัดการมูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย ที่ได้เมตตาพิมพ์หนังสือแจกเป็นธรรมบรรณาการ และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงแด่ทุกท่านและทุกหน่วยราชการ ที่ได้สละเวลามาให้เกียรติในการรดน้ำศพ การบำเพ็ญกุศล และการฌาปนกิจศพคุณแม่ในครั้งนี้

หากมีการบกพร่องหรือไม่สมควรด้วยประการใด ๆ ขอได้โปรดประทานอภัยด้วย.

สังเวคกถา

หนังสือนาทีทอง ที่ท่านถืออยู่ในมือนี้เป็นหนังสือที่เจ้าหน้าที่ถอดออกจากเทป ในรายการถามตอบปัญหาทางอากาศ ทางสถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐ อันเป็นศูนย์การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของมูลนิธิฯ ได้รับความสนใจจากท่านผู้ฟังที่ส่งปัญหามาถามมากมาย บางปัญหาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ตนจะพึงปฏิบัติ บางปัญหาก็เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวบ้าง ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ บางทีก็เป็นของง่ายสำหรับบางท่าน และก็เป็นของยากสำหรับบางท่านที่ได้ประสบกับชีวิตของท่านเอง คำถาม–ตอบในรายการ นาทีทอง คงเป็นประโยชน์สำหรับท่านบ้างพอสมควร ในการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ทั้งแง่คิด และคติธรรมเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจของผู้ประสบปัญหาดังกล่าว

ในงานฌาปนกิจศพ นางรักษาพัศดุ (ช่วง งามอุโฆษ) มารดา พลตรีประวิตร งามอุโฆษ มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย ได้จัดพิมพ์หนังสือ นาทีทอง แจกเป็นธรรม

บรรณาการแด่ท่านที่ให้เกียรติมาในงานวันนี้ กุศลอันใดจะพึงมีจากธรรมทานส่วนนี้ ของดวงวิญญาณนางรักษาพัสดุพึงตั้งจิตอนุโมทนาเพื่อสำเร็จประโยชน์ในสัมปรายภพตามคติวิสัยนั้น จงทุกประการ

(กิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ)
ผู้อำนวยการจิตตภาวันวิทยาลัย
๒๗ ก.ค. ๑๖

คำนมัสการคุณบิดามารดา

อนนฺตคุณสมฺปนฺนา ชเนตฺติ ชนกา อุโภ

ข้าขอนบชนกคุณ ชนนีเป็นเค้ามูล
ผู้กอร์ปนุกูลพูล ผดุงจวบเจริญวัย
ฟูมฟักทนุถนอม บ บำราศนิราไกล
แสนยากเท่าไร ๆ บ คิดยากลำบากกาย
ตรากทนระคนทุกข์ ถนอมเลี้ยง ฤรู้วาย
ปกป้องซึ่งอันตราย จนได้รอดเป็นกายา
เปรียบหนักชนกคุณ ชนนีคือภูผา
ใหญ่พื้นพสุนธรา ก็ บ เทียบ บ เทียมกัน
เหลือที่จะแทนทด จะสนองคุณานันต์
แท้บูชไนย์อัน อุดมเลิศประเสริฐคุณ ฯ

มยฺหํ มาตาปิตูนํว ปาเท วนฺทามิ สาทรํ

(จากนมัสการคุณานุคุณ ของพระยาศรีสุนทรโวหาร "น้อย อาจริยางกูร")

นางรักษาพัศดุ

(ช่วง งามอุโฆษ)

ชาตะ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๓๑

มตะ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๖

ประวัติ
นางรักษาพัศดุ (ช่วง งามอุโฆษ)

นางรักษาพัศดุ (ช่วง งามอุโฆษ) เป็นธิดาคนโต ของ นายพ่วง และนางสอน ร่วมวัง คุณปู่ชื่อ ขัน คุณย่าชื่อ พัน คุณตาชื่อ มา คุณยายชื่อ ขำ ท่านเกิดเมื่อปีชวด วันพฤหัสบดี แรม ๖ ค่ำ เดือน ๗ ตรงกับวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๑ ที่เรือนของท่านบิดา ในวังท่าพระ ซึ่งเป็นวังของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา-นริศรานุวัดติวงศ์ ที่ท่าช้างวังหลวง คุณปู่ของท่าน เป็นเจ้ากรรม บิดาของท่านเป็นจางวางมหาดเล็ก ในสมเด็จ-เจ้าฟ้าพระองค์นั้น ท่านมีน้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๘ คน แต่คงอยู่จนโตมีครอบครัวเพียง ๒ คน เป็นผู้หญิงทั้งสิ้น คือ

๑. นาง บัว กล่อมเกษม

๒. นางเอิบ นครสุต

ท่านได้สมรสกับ รองอำมาตย์โท ขุนรักษาพัศดุ (อารมณ์ งามอุโฆษ) ซึ่งรับราชการกระทรวงนครบาล (กระทรวงมหาดไทยปัจจุบันนี้) มีบุตรธิดา ๖ คน ยังมีชีวิตอยู่ทั้งหมด คือ

๑.	นาย บุบเพ	งามอุโฆษ
๒.	นาง บุปผา	งามอุโฆษ
๓.	พลตรี ประวิตร (ปาหนัน)	งามอุโฆษ
๔.	น.ส. อาภรณ์	งามอุโฆษ
๕.	นาย ปัญจะ	งามอุโฆษ
๖.	พันเอก เล็ก	งามอุโฆษ

คุณแม่เกิดในวัง เติบโตมาในวัง เมื่อมีครอบครัวมีลูกเต้าแล้วก็ยังคงอาศัยอยู่ในวัง เนื่องจากได้รับการอบรมมาตามแบบชาววัง จึงมีฝีมือในการประดิษฐ์เครื่องดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง เครื่องประดับและเครื่องใช้ในงานพิธีต่าง ๆ ในวัง รวมทั้งการปรุงอาหารหวานคาวหลายอย่าง แต่ที่ขึ้นชื่อมากก็คือ การจีบพลูยาวต่อยอด, เย็บกระทงเจิมในตัว,

ทำบายศรี, ร้อยมาลัย, โคมหวด, ระย้า, วิมาน ฯลฯ และการติดพุ่มด้วยดอกขี้ผึ้งสีต่าง ๆ เพราะท่านทำได้อย่างประณีตและสวยงามเป็นพิเศษ

เมื่อคุณพ่อเสียนั้น ลูก ๆ ยังเล็กอยู่ทั้งนั้น แต่ท่านและคุณยายก็อดทนทำมาค้าขาย เลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน กันมาตามประสายาก ลูกชายคนโตสองคนของท่านซึ่งยังเรียนหนังสือกันอยู่เพียง ชั้นมัธยมต้นก็ ได้รับ พระมหา กรุณาจาก สมเด็จ-เจ้าฟ้ากรม พระยา นริศรานุ วัดติวงศ์ ทรงรับ อุปถัมภ์ ในการศึกษา เล่าเรียน จนจบมีงาน การทำ ช่วยกันประคับ ประครองครอบครัวกันมาได้จนตลอดรอดฝั่ง นับว่าคุณแม่และลูก ๆ ได้รอดตัวกันมาได้ถึงทุกวันนี้ก็ด้วยพระเมตตาบารมีของพระ-องค์ท่านที่แผ่มาถึงโดยแท้

เมื่อวัง ท่าพระ เปลี่ยน ไปเป็น มหา วิทยา ลัยศิล ปากร ท่านก็ออกมาอยู่กับลูกคนที่ ๕ ที่บ้านพักพนักงานการรถไฟสายแม่กลองที่ปากคลองสาน ท่านมีสุขภาพเป็นปกติเรื่อยมาจนเมื่อประมาณกลางเดือน มีนาคม ๒๕๑๖ ท่านได้หกล้ม

และหมดสติไปชั่วครู่ หลังจากนั้นท่านก็รับประทานอาหารได้น้อยลงและมีอาการของโรคทางปอดแทรก นายแพทย์ชายธวัช และแพทย์หญิง พึงใจ งามอุโฆษ ซึ่งเป็นหลานชายและหลานสะใภ้ได้ช่วยกันรักษาพยาบาลจนสุดความสามารถ อาการมีแต่ทรงกับทรุดเรื่อยมา จนถึงวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๖ ท่านก็สิ้นลมไปโดยสงบเมื่อเวลาประมาณ ๐๕.๐๐ น. สิริอายุได้ ๘๔ ปี ๑๐ เดือน ๒๕ วัน

๑๕ นาทีทอง

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒ ทราบ

ดิฉันฟังรายการธรรมะอยู่เสมอ ๆ จนดึก บางครั้งก็เผลอหลับไปเป็นอย่างนี้บ่อย ๆ ไม่ทราบว่าจะเป็นบาปมากไหม และจะได้บุญบ้างหรือเปล่าคะ ขอท่านอาจารย์ได้ตอบให้ทราบด้วยนะคะ พร้อมกับจดหมายฉบับนี้ ดิฉันขอทำบุญสองรายการค่ะขอถวายเป็นค่ากระเบื้องมุงหลังคาวิทยาลัยบางละมุง 50 บาทและถวายท่านอาจารย์กิตฺติ ฯ เพื่อสำหรับใช้จ่าย 50 บาท

ด้วยความเคารพอย่างสูง

รำพึง สุขเนตร

ตอบ

การฟังธรรมะตอนดึก ๆ แล้วก็เผลอหลับไปอย่างนี้จะบาปไหม การฟังธรรมทางวิทยุนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นบาปอะไรดอก นอนฟังก็ได้ การฟังเทศน์ที่ถือว่าเป็นบาปนั้นหมายถึงบาปในด้านที่ขาดธรรมคาวะตา คือขาดความเคารพในธรรมเช่นสมมุติว่าเราจะไปวัด พระท่านนั่งอยู่บนธรรมมาสน์ ท่านเทศน์อยู่แล้วเราไปนอนฟังท่านเทศน์ ถ้าอย่างนี้ละก็ไม่เหมาะแน่หรือท่านท่านกำลังเทศน์อยู่เราเกิดไปหลับหน้าธรรมมาสน์เสีย พอท่านเอวังก็มีด้วยประการระฉะนี้เราก็ตื่นขึ้นอย่างนี้ละก็บาป คือบาปตรงที่ว่าจิตเรา ถูกนิวรณ์ เข้า ครอบงำ และขาด ความ คารวะ ต่อหน้าพระสงฆ์ สำหรับท่านสาธุชนที่ฟังธรรมทางวิทยุนี้ ไม่ต้องทำอย่างนั้นดอก ไม่จำเป็นที่จะต้องมานั่งพนมมือให้เสียเวลาขอให้ท่านตั้งใจฟัง ฟังให้เข้าใจ เมื่อเข้าใจแล้วนำเอาไปปฏิบัติก็จะเกิดเป็นประโยชน์ เพราะว่าพระที่พูดทางสถานีวิทยุนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะไปขึ้นธรรมมาสน์เข้าห้องส่งก็พูดแล้ว ท่านทั้งหลายอยู่ที่บ้านก็นั่งในอิริยาบถที่สบาย เพราะว่าโยมบางท่านก็อายุมากแล้วจะมานั่งหลังขดหลังแข็งฟังธรรมก็ลำบาก นอนฟังก็ได้

เอาวิทยุไว้ใกล้ ๆ ศีรษะไว้ใกล้ ๆ หู เราจะได้ฟังชัดเจน แล้วก็ไม่ต้องไปเปิดเสียงให้ดังรบกวนคนอื่น ฟังเพียงคนเดียวก็ได้ นอกจากคนอื่นเขาอยากจะฟังด้วยเราก็เอื้อเฟื้อเปิดให้ดังเพื่อให้คนอื่นได้ฟังไปด้วย และแม้บางคืนจะอ่อนเปลี้ยเพลียแรงเผลอหลับไป อย่างนี้ก็ไม่บาปดอกแต่ว่าระวังวิทยุก็แล้วกันคือควรใช้วิทยุทรานซิสเตอร์ละก็ดีปลอดภัย ถ้าเป็นวิทยุที่ใช้ไฟฟ้า เดี๋ยวหลอดจะไหม้คอยระวังในเรื่องนี้ก็ไม่มีอันตรายอะไรเกิดขึ้นการเผยแพร่ที่เราได้ตั้งขึ้นมาโดยใช้สถานีวิทยุนี้ก็เพื่อความสะดวกของท่านสาธุชนนั่นเอง เพราะว่าบางท่านที่อยู่ในชนบทอยู่ในป่าในดงไม่มีโอกาสได้ฟังธรรมดอก หรือจะฟังก็ต้องอาทิตย์หนึ่งไปวัดจึงจะได้ฟัง การฟังธรรมนั้นควรจะฟังทุก ๆ วัน ฉะนั้นวิทยุเรานี่นำธรรมะมาถึงบ้านทุก ๆ วัน วันหนึ่งตั้งหลายชั่วโมง แล้วก็ยังมีรายการที่มีสาระประโยชน์อีกหลายรายการด้วยกันที่นอกไปจากธรรมะมาเสนอท่าน เพื่อประโยชน์ทั้งทางคดีโลกและทางคดีธรรมไม่ใช่ว่าเราจะหนักเกินไปโดยเทศน์ธรรมะกันทั้งวันทั้งคืน ไม่ใช่อย่างนั้น แต่เรามีรายการผ่อนหนักผ่อนเบากันไปหลาย ๆ รายการเพื่อให้สาธุชนได้รับรสของพระธรรมหลาย ๆ รส เพื่อที่จะได้ไม่หนักเกินไปในด้านการปฏิบัติธรรม วิธีการเช่นนี้เพื่อความสะดวกของท่าน

สาธุชน บางท่านอาจจะทำงานไปฟังไปก็ได้ ซักผ้าไปฟังไปบ้าง บางทีไถนาไปก็ฟังไปหรือบางทีเราทำอะไรก็ตามในบ้านเราก็ฟังไปด้วย บางครั้งก็อาจจะรับประทานอาหารก็ได้ ถือว่าไม่เป็นบาป อาตมาขออนุโมทนาด้วยที่บริจาคปัจจัยมาช่วยมุงหลังคาวิทยาลัย เพราะว่าขณะนี้ทางวิทยาลัยก็เตรียมที่จะได้มุงหลังคาแล้ว ท่านผู้ฟังที่จะสร้างกุศลประเภทที่สูงเพื่อจะมุงหลังคาวิทยาลัยให้เสร็จก็ขออนุโมทนาด้วย จะได้ช่วยเหลือกันส่งเสริมวิทยาลัยการเผยแพร่พระพุทธศาสนานี้ เพราะว่าทางโน้นก็เร่งกันอยู่เสมอ เพื่อที่จะให้เสร็จได้ใช้ประโยชน์เร็ว ๆ ท่านสาธุชนที่บริจาคก็จะได้เห็นว่าวัตถุที่เราได้ทุ่มเทไปก่อสร้างนั้นได้สำเร็จแล้วขณะนี้กำลังเตรียมการที่จะมุงหลังคา ฉะนั้นท่านสาธุชนที่สนใจก็ขอเชิญได้ที่สำนักงาน แล้วขออนุโมทนาที่อุตส่าห์ถวายมาให้อาตมาใช้อีก 50 บาท

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพอย่างสูง

มีคำที่ผมได้ยินอยู่เสมอ ๆ และไม่ทราบว่าหมายความว่าอย่างไร คือความหมายลึกซึ้งแค่ไหน ขอท่านอาจารย์ได้ช่วยอธิบายด้วยนะครับ ซึ่งผมคิดว่า อาจจะเป็นประโยชน์กับคนอื่นอีกบ้างก็ได้ เพราะได้ยินท่านอาจารย์หลายต่อหลายท่านพูดในวิทยุกระจายเสียงรายการธรรมะเสมอ ๆ

1. ท่านอรรถกถาจารย์
2. ท่านอนุรุทธาจารย์
3. ท่านโบราณาจารย์

ท่านอาจารย์ช่วยกรุณาอธิบายด้วยนะครับ ผมจะคอยรับฟังในรายการนาทีทองครับ

ด้วยความเคารพอย่างสูง

สอน สมใจ

ตอบ

ปัญหาของคุณสอน สมใจ ที่ถามมาสามข้อ ซึ่งก็เป็นสำนวนของพระที่ท่านใช้เทศนาอยู่เสมอ บางทีก็เป็นปัญหา

หญ้าปากคอกเหมือนกัน ที่ท่านผู้ฟังยังไม่เข้าใจว่าท่านอรรถกถาจารย์นี่เป็นอาจารย์อยู่วัดไหน อย่าไปเข้าใจอย่างนั้นเป็นอันขาดทีเดียว เพราะคำว่าอรรถกถาจารย์นี่หมายถึงอาจารย์ผู้ที่อธิบายพุทธวจนะ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ถ้ากล่าวโดยนัยแห่งคัมภีร์แล้วก็เรียกว่าคัมภีร์อรรถกถา คัมภีร์อรรถกถานี้เป็นคัมภีร์ที่อธิบายพุทธพจน์ที่เป็นบาลีในพระไตรปิฎก เราเรียกกันว่าอรรถกถาจารย์ คืออาจารย์ผู้เขียนคัมภีร์อธิบายข้อความในบาลีพระไตรปิฎก บาลีพระไตรปิฎกนี่ท่านตรัสพุทธพจน์ไว้สั้นๆ แต่เราไม่เข้าใจว่าหมายความว่าอย่างไร พระอรรถกถาจารย์ท่านก็จะอธิบายให้เราเข้าใจว่าคำนั้นหมายความอย่างนั้น คำนี้หมายความอย่างนี้ เพื่อความกระจ่างแจ้งในด้านการปฏิบัติ อาจารย์ผู้เขียนคำอธิบายบาลีอย่างนี้เหละ เราเรียกว่าอรรถกถาจารย์ แล้วก็ยังมีอาจารย์อีกคือฎีกาจารย์ ฎีกาจารย์นี้เป็นอาจารย์ที่อธิบายอรรถกถาให้กระจ่างออกไปอีก เพราะบางทีข้อความในอรรถกถานั้นเราก็เข้าใจไม่กระจ่างชัด ก็จะมีอาจารย์อีกท่านหนึ่งอธิบายอรรถกถาให้ชัดออกไป ขยายความให้ละเอียดกว้างออกไปอย่างนี้เรียกว่าฎีกาจารย์ แล้วก็ยังมีฎีกาอธิบายฎีกาอีก ยังมีโยชนาซึ่งเป็นหนังสือที่อธิบายพุทธพจน์

ลงมาเป็นชั้น ๆ อย่างนี้ ฉะนั้นจึงเรียกว่าพระอรรถกถาจารย์ พระอรรถกถาจารย์นี้อาจจะเป็นท่านใดท่านหนึ่งก็ได้ เช่น อย่างพระพุทธโฆษาจารย์ก็จัดว่าท่านเป็นอรรถกถาจารย์ เพราะเขียนคัมภีร์อรรถกถาอธิบายพระไตรปิฎกไว้ หรือบางทีพระสารีบุตรก็เรียกว่าพระอรรถกถาจารย์เหมือนกัน แต่ว่าเป็นมหาอรรถกถาคืออรรถกถาใหญ่ เพราะพระสารีบุตรนั้นเป็นอัครสาวกฝ่ายขวา เช่น คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคเป็นต้น พระสารีบุตรเป็นผู้อธิบายพุทธพจน์ อย่างนี้ก็เรียกว่าพระสารีบุตรนั้นเป็นมหาอรรถกถาจารย์ได้

ข้อที่ 2 ท่านอนุรุทธาจารย์ หมายถึงอาจารย์ที่รจนาคัมภีร์อภิธรรมมัตถะสังคะหะ ที่เป็นการย่อคัมภีร์อภิธรรมปิฎกทั้ง 7 คัมภีร์ ลงไว้ในคัมภีร์อภิธรรมมัตถะสังคะหะ ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สะดวกแก่การศึกษาและค้นคว้าต่อไป

ข้อที่ 3 สำหรับโบราณจารย์นั้นหมายถึงอาจารย์แต่เก่าก่อน อาจารย์ก่อน ๆ ที่ได้กล่าวมาอย่างนี้เราก็เรียกว่าโบราณาจารย์ ซึ่งสำนวนอันนี้เป็นสำนวนทางศาสนา คุณสอน สมใจอาจจะฟังแล้วเกิดความรำคาญ เพราะไม่รู้เรื่อง ถ้ารู้เรื่องแล้วก็ไม่รำคาญดอก อาตมาน่ะชอบคำว่าอรรถกถาจารย์ ชอบคำว่าอนุรุทธาจารย์ ชอบคำว่าโบราณาจารย์ เพราะว่าท่านทั้ง

หลายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปราชญ์เป็นบัณฑิตย์ทั้งนั้น มีความเข้าใจในศาสนาอย่างถูกต้อง ส่วนอาจารย์ในปัจจุบันที่เป็นฎีกาจารย์อย่างนี้ไม่ค่อยจะแตกฉานเท่าไรนัก แล้วก็ยังเชื่อถือไม่ได้ อย่างที่อาตมาอธิบายนี่ก็อย่าเพิ่งเชื่อถือ ถ้าไม่มีหลักฐานที่มาทางอรรถกถาฎีกาแล้วอย่าเพิ่งไปเชื่อ ถ้าบอกว่าข้าพเจ้ามีความเข้าใจอย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าจะเป็นอย่างนี้ละก็อย่าไปเชื่อตามข้าพเจ้าเป็นอันขาดทีเดียว เพราะว่าอันนั้นเป็นคำพูดที่ไม่มีหลักฐานซึ่งผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจแตกฉานในพระไตรปิฎกทั้ง 3 จริง ๆ เช่นพระพุทธโฆษาจารย์ นักปราชญ์ยอมรับกันทั่วโลกว่าเป็นผู้แตกฉานในพระไตรปิฎก พระอนุรุทธาจารย์ก็เป็นผู้แตกฉาน ท่านเหล่านี้ ท่านเกิดมาเพื่อกอบกู้พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ และเพื่อช่วยกันเผยแพร่พุทธพจน์ เปิดเผยพุทธพจน์ออกมาโดยเฉพาะทีเดียว เราต้องถวายสักการบูชาท่านเพราะปัญญาของเราในปัจจุบันนี้น้อยกว่าท่าน ท่านเหล่านี้มีปัญญามากกว่าเราซึ่งเทียบกันไม่ได้เลยทีเดียว ฉะนั้นเราจะไปดูถูกดูหมิ่นท่านไม่ได้ต้องเคารพนับถือ เพราะท่านเหล่านี้เป็นผู้ที่เข้าใจในพระไตรปิฎกทะลุปรุโปร่งหมดทีเดียว มิฉะนั้นก็จะอธิบายพุทธพจน์ไม่ได้ ฉะนั้นบุคคลใดที่อ้างบาลีอ้างอรรถกถาฎีกาถือ

ว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่พูดธรรมะมีหลักฐาน มีกฎเกณฑ์ควรแก่การเชื่อถือ ถ้าไม่มีหลักฐานที่มาที่ไป อ้างเอาแต่ความเห็นของตนเป็นใหญ่แล้วตั้งตัวเป็นศาสดา หรือบางทีก็ไปดูถูกเหยียบย่ำอรรถกถาจารย์อีก ผู้นั้นใช้ไม่ได้เลยทีเดียวเพราะว่าไม่ใช่เป็นบัณฑิตย์ อย่าไปถือเป็นบรรทัดฐานแห่งการปฏิบัติธรรมเป็นอันขาดอาจจะผิดพลาดได้ คิดว่าคุณสอน สมใจ คงจะเข้าใจ

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒภิกขุที่เคารพ

ผมมีจดหมายมาถึงท่านอาจารย์ก็เพื่อจะถามปัญหาหลายข้อด้วยกัน ดังนี้

๑. คนเราเมื่อตายแล้ว วิญญาณจะมีการรับรู้เหมือนอย่างที่มนุษย์ได้รับในขณะมีชีวิตอยู่หรือไม่ คือจะรู้สึกเย็นรู้สึกร้อนหรือเปล่า

๒. ทันทีที่ตายลงไป วิญญาณจะไปแห่งไหนเป็นแห่งแรก จะต้องไปพบกับยมบาลทุกคนหรือเปล่า หรือต่างระเหเร่ร่อนกันไป

๓. ผมฝากเขาทำบุญใส่บาตร ผมจะได้บุญมาก หรือผู้ที่ผมฝากจะได้บุญมากครับ

ผมเป็นคนชอบทำบุญมาก เมื่อทำแล้วรู้สึกมีความสุขใจเหลือเกิน ทั้งเรื่องทำบุญและการบริจาคทานผมชอบทำทั้งสองอย่าง ท่านอาจารย์ครับ ผมเป็นคนพิการ ตามองไม่เห็น ความรู้ก็ไม่มี นอกจากปัญหาสามข้อที่ผมเรียนถามมาแล้ว ผมยังอยากจะได้คำบูชาพระง่าย ๆ ให้ท่านอาจารย์บอกให้ด้วยครับ

ผมจะขอมาก ๆ เกรงจะจดไม่ทัน ขอท่านอาจารย์กรุณาบอกช้า ๆ หน่อยนะครับ

สุดท้ายนี้ ขอท่านอาจารย์จงอยู่เย็นเป็นสุข

ด้วยความเคารพ

แดง แช่ซิ้ม

ตอบ

ปัญหาข้อที่ ๑. คนเราตายไปแล้ววิญญาณจะรับรู้เหมือนอย่างที่มนุษย์เราได้รับขณะที่มีชีวิตอยู่นี้หรือไม่ คือ จะรู้สึกเย็น รู้สึกร้อนหรือเปล่า ปัญหานี้คงยังไม่เข้าใจว่าความเกิดกับความตายตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น มีสภาวะเช่นใด ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรานั้น ความตายนี้หมายถึงการเคลื่อนย้ายของจิตและเจตสิก จากภพหนึ่งไปอีกภพหนึ่ง ในทางศาสนาใช้คำว่าจุติหรือใช้คำว่ามรณัง ซึ่งเราแปลเป็นศัพท์ภาษาไทยๆ ชาวบ้านทั่ว ๆ ไปก็คือตาย เราเข้าใจว่าตายแล้ววิญญาณจะต้องเลื่อนลอยออกจากร่างแล้ว ไป แสวงหา ที่เกิดซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังกันมานานแล้ว ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นวิญญาณทำหน้าที่เคลื่อนย้าย เมื่อจิตทำหน้าที่เคลื่อนย้ายซึ่งเป็นจุติจิตนั้นดับลง ปฏิสนธิจิต คือจิตหรือวิญ-

ญาณที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิคือเกิด ก็จะเกิดขึ้นทันที ส่วนจะเกิดในภพใดภูมิใดนั้นก็แล้วแต่ *ชนกกรรม* ชนกกรรมนี้แปลว่ากรรมที่นำไปเกิด เช่นถ้าสมมติว่าผู้ตายเมื่อตอนใกล้จะตายนั้นมี *อาสันนกรรม* อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น ที่เป็นอกุศลเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธความหลงขึ้นมาในขณะนั้นก็ต้องไปสู่อบายภูมิ คือไปสู่ภูมิที่ไม่ดี เช่นเกิดเป็นสัตว์นรกบ้าง เป็นเปรตบ้าง อสุรกายบ้าง สัตว์เดรัจ-ฉานบ้าง อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าหากว่าไปเกิดในนรกก็ต้องประสบกับความเร่าร้อนของเพลิงนรก ถ้าเกิดเป็นเปรตหรืออสุรกายก็เกิดความทุกข์ที่มีความอดอยากเป็นเหตุ ถ้าเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานก็เป็นทุกข์อย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่นี่แหละ ความทุกข์ทั้งหลายทั้งปวง อย่างนี้จะเกิดขึ้นได้ก็แล้วแต่ วิญญาณที่เป็นปฏิสนธิวิญญาณ จะไปปฏิสนธิตามอำนาจของชนกกรรมคือกรรมที่นำไปเกิด ถ้าทำดีก็ ไปเกิดในภพภูมิที่ดีเช่นเกิดเป็นมนุษย์ เป็นเทวดา เป็นพรหมอย่างนี้เป็นต้น ฉะนั้นปัญหาที่คุณแดง ถามว่า วิญญาณ จะรับรู้ เหมือน อย่างที่ มนุษย์เรา ได้รับขณะมีชีวิตอยู่หรือไม่ คือจะรู้ สึกร้อนเย็นหรือไม่ ความร้อนและความเย็นนั้น ความจริงแล้วเป็นปฏิปักษ์ต่อรูปกาย รูปกายจะรับ

รู้อารมณ์นั้นไม่ได้ ต้องอาศัยวิญญาณเข้ามาประกอบ ที่รู้สึกว่าร้อนว่าเย็นเป็นเรื่องของวิญญาณ ความสุขความทุกข์ เป็นเรื่องของเจตสิกอันเป็นส่วนของเวทนาที่จะต้องเสวยอารมณ์ ฉะนั้นเมื่อวิญญาณนี้ดับจากโลกไปเกิดในโลกใหม่ ก็ต้องมีความรู้สึกอย่างนั้น เหมือนกับที่เรารู้สึกในปัจจุบันนี้แหละ เพราะว่าสภาวธรรมทางปรมัตถธรรมนั้นหาแตกต่างกันไม่ วิญญาณทำหน้าที่รู้อารมณ์เช่นใดก็รู้อารมณ์เช่นนั้น ปัจจุบันนี้รู้อย่างไร อนาคตก็รู้อย่างนั้น นี่เป็นเรื่องสภาวะของวิญญาณ ย่อมจะต้องมีความรู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์อย่างนี้ เพราะว่าคนเราเมื่อตายไปแล้วก็ต้องเกิดทันที ถ้าเกิดในภพภูมิที่ไม่ดีก็ต้องเป็นทุกข์ ถ้าเกิดในภพภูมิที่ดีก็เป็นสุข ตามคติของกรรมที่ตนเองกระทำไว้

ปัญหาข้อที่ ๒. วิญญาณไม่มีรูปร่าง ไม่มีตัว ไม่มีตนอะไร ฉะนั้นเมื่อวิญญาณไม่มีรูปร่างไม่มีอัตตาตัวตนอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่มีใครไประเหเร่ร่อน เพราะวิญญาณนั้นเป็นอสรีรํ ไม่มีรูปร่างอันใดอยู่แล้ว ไม่ใช่เป็นอัตตาตัวตน ฉะนั้นจึงไม่มีการเร่ร่อน แต่ที่เราเข้าใจโดยทั่ว ๆ ไปว่าคนตายไปแล้วต้องระเหเร่ร่อนหาที่เกิดไม่ได้ จำเป็นจะต้องไปสิงสถิตที่อื่นใดอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะเหตุที่เราเชื่อฝังใจเกี่ยวกับเรื่องนิยาย

เก่า ๆ เช่น เราอ่านเรื่องโกมินทร์ ก็จะทราบว่าโกมินทร์เมื่อตายไปแล้ววิญญาณก็ยังระเหเร่ร่อน ชาวบ้านชาวช่องยังไปสร้างศาลให้โกมินทร์อยู่ นี่เป็นนิยายเก่า ๆ ที่ไทยเคาเรยรู้จักกันมา นานเลย เข้าใจว่าคน ตายไปแล้ว วิญญาณจะ ต้องระเหเร่ร่อนเพื่อแสวงหาที่เกิด หรือมิฉะนั้นก็ต้องไปพบนายนิรยบาลเพื่อให้นายนิรยบาลซักถามเสียก่อนว่าไปอย่างไรมาอย่างไร ต้องคิดบัญชีกันก่อนว่าทำบาปมาเท่าไรในโลกมนุษย์ ถ้าหากว่าทำบาปมากก็ส่งไปลงนรกอะไรต่าง ๆ เหล่านั้นความจริงแล้ววิญญาณที่ ปรากฏเป็น ภาพ ให้เรา เห็น นั่นไม่ใช่เป็นการเห็นวิญญาณดอก แต่เราใช้คำว่าวิญญาณ พอพูดถึงวิญญาณก็เข้าใจว่าเป็นผีเป็นสางไป หรือเป็นสิ่งที่น่ากลัว แท้ที่จริงวิญญาณนั้นก็คือธรรมชาติที่รู้อารมณ์ ในตัวเรานี้ก็มีวิญญาณทั้งนั้น ถ้าไม่มีวิญญาณก็ไม่สามารถจะพูด จะทำ จะคิดอะไรได้ ไม่สามารถจะรับรู้อารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจได้แต่เพราะเรามีวิญญาณเราจึงรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ฉะนั้นเมื่อวิญญาณเคลื่อนย้ายจากภพนี้ก็ต้องไปปฏิสนธิทันทีในภพใดภพหนึ่ง ไม่มีการไปพบนายนิรยบาล หรือไม่มีการไประเหเร่ร่อนดอกเพราะว่า ***ชนกรรม*** นั้นจะต้องนำไปสู่การปฏิสนธิ ในภูมิใดภูมิ

หนึ่งดังที่ได้กล่าวในข้อที่ ๑. และถ้าทำบาปก็ต้องไปสู่อบาย ถ้าทำบุญก็ได้ไปสู่สวรรค์ สู่ภพภูมิที่ดี

ปัญหาข้อที่ ๓. เรื่องการทำบุญเป็นปัญหาที่สาธุชนถามมาบ่อย ๆ เกี่ยวกับเรื่องการฝากให้ผู้อื่นทำบุญ ความจริงได้บุญทั้งสองคน คนที่ฝากก็ได้บุญ คนที่รับฝากก็ได้บุญ ที่ว่าคนฝากได้บุญ คือคนฝากไม่มีโอกาสที่จะไปทำบุญใส่บาตร์ได้ก็ต้องฝากคนอื่นเขาไปเหมือนคุณแดง แช่ซิ้ม ที่บอกว่าเป็นคนพิการตามองไม่เห็น ก็ต้องฝากคนอื่นไปทำบุญ การฝากคนอื่นไปทำ บุญนั้นเราก็ได้บุญ และผู้ที่ฝากนั้นก็ยังได้บุญ ด้วยเป็นการสงเคราะห์คนอื่นให้เขาได้ รับส่วนบุญกุศลด้วย ก็นับว่าทำดีแล้ว เพราะว่าคนที่นำมานั้นเขาก็มี โอกาสที่จะได้อนุโม-ทนาร่วมกันกับเรา ว่าเรานี้ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ทำแต่ก็ได้นำบุญของคนอื่นมาให้สำเร็จ เขาตั้งใจอย่างไรก็มาทำให้สำเร็จ การสร้างความสำเร็จให้แก่คนอื่นนั้น ในพระ ศาสนาถือว่า เป็นการสร้างบุศลอย่างสูงยิ่งทีเดียว ยิ่งการสร้างความดีของคนอื่นถ้าเขาทำไม่สำเร็จเราไปช่วยสานให้สำเร็จยิ่งจะได้กุศลมากขึ้นเหมือนคนคิดจะทำบุญแต่ว่าเขาไม่มี โอกาสจะไปทำได้ เพราะว่าไม่รู้จะไปทำอย่างไร ในปัจจุบันนี้สาธุชนที่อยู่ตามชนบท โยมผู้แก่ผู้เฒ่าไม่ค่อยรู้หนังสืออยากจะทำบุญสร้างวิทยาลัยการ จิตตภาวัน

บ้าง อยาก จะส่งเงินมาบำรุง สถานีวิทยุที่ออกอากาศเผยแพร่ธรรมะนี้บ้าง หรือส่งมาถวายเป็นค่าภัตตาหารแด่สามเณรที่วิทยาลัยบ้าง ส่งธนาณัติไม่เป็นก็ไม่รู้จะส่งอย่างไร บางคนก็เลยเอาสตางค์สอดใส่ซองจดหมายส่งมา ถ้าส่งไม่ดีก็หายถ้าส่งดีก็ถึง เพราะบางคนไม่ได้เอากระดาษห่อให้มิดชิด มันก็เลยตกหล่นเสียกลางทางเพราะกลิ่นธนบัตรมันออกจากซองได้ เมื่อออกจากซองได้ก็เป็น ธรรมดาคนเรา ยังมีความ โลภอยู่แทนที่ จะถึงก็ไม่ถึง ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าไม่สามารถจะส่งธนาณัติได้ เพราะไม่ทราบว่าเขาจะส่งกันอย่างไร เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากแต่ว่าบางท่านก็ฝากคนอื่นมา อย่างเมื่อ ๒—๓วันนี้ โยมทางสระบุรีได้ ให้พระท่านนำมาตั้งทุนมูลนิธิ ๓,๐๐๐ บาท ว่าพ่อเด็กสั่งไว้ก่อนจะตาย ให้มาทำบุญตั้งมูลนิธิ ไว้ที่นี่เพื่อบำรุงวิทยาลัย ต้องให้พระท่านพามาอย่างนี้ก็มี โยมบางคนอุตส่าห์นั่งรถมาจากต่างจังหวัดเพื่อมาทำบุญ เพราะว่า ไม่รู้ว่าการ ฝากธนาณัติเขา ทำกันอย่างไรความจริงถ้าโยมไปถามที่อำเภอหรือว่าถาม กำนันผู้ใหญ่บ้านก็คงจะตอบให้ถูก หรือถามลูกๆ หลานๆที่เขาเรียนหนังสือเขาก็คงจะรู้จักส่งให้ เช่นโยมส่งธนาณัติมาจากต่างจังหวัดโยมไม่ ได้มาเองให้ไปรษณีย์ เขา ส่งมาให้ แล้วเราก็เสีย ค่าแสตมป์

อย่างนี้ก็ได้บุญ เพราะโอกาสที่จะไปทำนั้นมาไม่ได้ หรือคนพิการที่มาไม่ได้ เมื่อตั้งเจตนาแล้วก็สำเร็จ ทั้งปัจจัยของท่านที่ส่งไปถึงมือผู้รับสำเร็จ ยิ่งถ้าหากว่าเราฝากคนที่รู้จักใกล้เคียงกันไปแล้วเขาไปทำให้ เราได้สำเร็จตาม ที่เราตั้งใจก็ได้บุญได้กุศลมาก เพราะเท่ากับว่าทำเจตนาของบุคคลผู้สร้างความดีให้สำเร็จ แม้ว่าเราจะไม่ได้ทำแต่ว่าเราช่วยคนอื่นให้เขาทำได้สำเร็จก็ได้บุญอย่างมหาศาลเหมือนกัน เราอาจจะไม่มีกำลังทำแต่เราสามารถเชิญชวน ชักชวนคนอื่นให้ไปทำ แม้เราจะเหนื่อยยากในการที่จะนำไปสักเพียงใดเราก็ทำให้สำเร็จ อย่างนี้เป็นกุศลมากทีเดียว เกิดชาติใดฉันใดเราคิดอะไรก็สำเร็จทุกอย่าง เพราะเราได้ทำให้คนอื่นเขาสำเร็จสมดังความปรารถนา

อาตมาขออนุโมทนาด้วย ที่ได้ส่ง ปัจจัยมาร่วม อนุโมทนาในการก่อสร้างวิทยาลัยจิตตภาวัน

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒภิกขุ ที่เคารพ

กระผมมีความสงสัยในปัญหาธรรมะบางข้อ บางประการ จึงขอกราบเรียนมายังท่านอาจารย์ให้ช่วยกรุณาชี้แจงให้กระผมทราบด้วยครับ

๑. คำว่า "สัมมาทิฏฐิ" ความเห็นถูก เห็นอะไรครับ และเห็นที่ไหน ความเห็นนั้นได้แก่อะไร

๒. คำว่า "มัชฌิมาปฏิปทา" นั้น คือ ทางสายกลางอย่างนั้น เราจะดำเนินตามจะเดินอย่างไร

ปัญหาที่กระผมสงสัยก็มีเพียงสองข้อนี้แหละครับ ขอให้ท่านอาจารย์อธิบายโดยละเอียดด้วยจะเป็นพระคุณแก่กระผมอย่างยิ่งเชียวครับ

ด้วยความเคารพ

"ผู้สนใจธรรม" *จ. อยุธยา*

ตอบ

เรื่องของ*สัมมาทิฏฐิ* คือความเห็นถูก ว่าเห็นอะไร และเห็นที่ไหน ความเห็นนั้นได้แก่อะไร คำว่าสัมมาทิฏฐินั้น

แปลว่าความ*เห็นชอบ* เห็นถูก คำว่าเห็นถูกในที่นี้ก็คือเห็นอริยสัจ ตามหลักใหญ่ ๆ ก็คือ ***เห็นทุกข์*** เห็นเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิด เห็นความดับทุกข์และเห็นทางที่จะดำเนินไปสู่ความดับทุกข์ บุคคลที่เห็นว่าความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์และความเศร้าโศรกเสียใจต่าง ๆ เป็นทุกข์ แม้เราจะเกิดในภพใดภูมิใดก็ตาม ที่เราท่องเที่ยวในวัฏฏสงสารนี้ล้วนแล้วแต่เป็นทุกข์ ความเห็นทุกข์ในวัฏฏสงสารอย่างนี้แหละเรียกว่าเห็น *ทุกขอริยสัจ* ต่อไปเห็นว่าทุกข์ที่เราได้รับกันอยู่ในปัจจุบันนี้เกิดมาจาก*สมุทัย* สมุทัยนี้แปลว่าเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิด ซึ่งก็ได้แก่ *ตัณหา* ๓ คือ *กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา*นั่นเอง ความทุกข์นี้จะดับก็ต้องดับที่เหตุคือตัณหานั้น การดับตัณหาได้เรียกว่า ***นิโรธ*** หรือ***นิพพาน***การที่จะไปถึงซึ่งความดับตัณหาได้นั้นก็ต้องอาศัย *มรรค* อันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ เป็นทางปฏิบัติเพื่อไปสู่ความดับทุกข์ ความเห็นในอริยสัจธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้เรียกว่าเห็นถูก เห็นชอบ จัดว่าเป็น*สัมมาทิฏฐิ* ที่ว่าเห็นที่ไหน ก็คือเห็นนามรูป เพราะการเห็นอริยสัจนี้ต้องเห็นที่นามรูป นามรูปนี้เป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ เหตุที่ทำให้ความทุกข์เกิดเราจะดับทุกข์ก็ต้องดับที่นาม

รูปนี้ เราจะดำเนินไปสู่ความทุกข์ก็ต้องพิจารณานามรูปนี้ เช่น เจริญวิปัสนากรรมฐานด้วยการมีสติ กำหนด ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ซึ่งเป็นอายตนะ สิ่งใดมาปรากฏกระทบกับอายตนะเรา มีสติรู้เท่าทันแล้วเข้าใจว่า สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นแต่นาม กับรูป เท่านั้นเอง นามรูปเหล่านี้ไม่เที่ยง นามรูปเหล่านี้เป็นทุกข์ นามรูปเหล่านี้เป็นอนัตตา เห็นอย่างนี้ก็ถอนอุปาทานคือความยึดถือได้ เพราะฉะนั้นสัมมาทิฏฐิคือความเห็นชอบก็คือเห็นที่นามรูปหรืออีกนัยหนึ่งนามรูปนี้เป็นอสุภะคือเป็นของที่ไม่สวยไม่งาม เป็นของปฏิกูล เราเห็นว่าเป็นของปฏิกูลเช่นนั้นจริงไม่เกิดสัญญาวิปลาส มีความเข้าใจผิดหรือเห็นผิดขึ้น นามรูปไม่เที่ยงก็เห็นว่าไม่เที่ยง นามรูปนี้เป็นทุกข์เราก็รู้ว่านี่เป็นทุกข์ นามรูปนี้เป็นอนัตตาเราก็รู้ว่านี่เป็นอนัตตา ความเห็นอย่างนี้ก็จัดว่าเป็นสัมมาทิฏฐิเช่นกัน ส่วนความเห็นนั้นได้แก่อะไรก็ได้แก่ปัญญา เพราะคนที่มีปัญญาเท่านั้นแหละจึงจะเห็น ถ้าไม่มีปัญญาแล้วก็ไม่เห็น ปัญญาในที่นี้ก็หมายถึงโลกียปัญญาและโลกุตตรปัญญา โลกียปัญญานั้นหมายถึงปัญญาที่เห็นว่านามรูปนี้ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอัตตาระหว่างเจริญวิปัสนากรรมฐานยังไม่ได้บรรลุมรรคผล ต่อเมื่อโลกุตตรปัญญาเกิดขึ้นสามารถประ

หารอาสวธรรมต่าง ๆ ได้นั่นแหละเรียกว่าโลกุตตรปัญญาฉะนั้น ความเห็นในที่นี้จึงได้แก่ปัญญานั่นเอง เพราะคนที่มีปัญญาเท่านั้นจึงจะเป็นสัมมาทิฏฐิบุคคลถ้าขาดปัญญาแล้ว ก็ เป็น สัมมาทิฏฐิบุคคลไม่ได้ ความเห็นในที่นี้จึงได้แก่ปัญญาเป็นผู้ ไปเห็น

ข้อที่ ๒ เรื่อง*มัชฌิมาปฏิปทา*นั้น ความจริงสาธุชนมักจะได้ยินกันอยู่เสมอเกี่ยวกับเรื่องทางสายกลาง ที่ได้ยินอยู่เสมอนั้นก็เพราะเหตุว่าพระท่านเชิญชวนให้เราเดินตามทางสายนี้ เพราะทางสายนี้เท่านั้นที่จะทำให้ผู้ดำเนินตามนั้นบรรลุถึงความดับทุกข์ได้ ทางสายนี้ที่ท่านจัดว่าเป็นทางสายกลางนั้น ก็เพราะว่าเป็นทางที่จะทำให้เรานี้ถึงมรรคผลนิพพานไม่เป็นทางสุดโต่ง ไม่อิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจึงเรียกว่ากลาง เป็นทางสายตรง ที่จะทำให้เราบรรลุถึงจุดหมายปลายทางได้ ปัญหามีต่อไปว่าเวลาจะเดินตามจะเดินอย่างไร ข้อนี้ต้องอาศัยการปฏิบัติ เพราะทางสายนี้ไม่ใช่ทางภายนอกแต่เป็นทางภายในที่เราจะต้องใช้จิตเดินถ้าไม่ใช่จิตเดินแล้วก็ไม่สามารถที่จะถึงจุดหมายปลายทางได้ การดำเนินตามทางสายกลางอย่างนี้จึงจะต้องบำเพ็ญเพียร

ประการต้นที่สุดเราจะต้องเป็นคนมีความ*เห็นชอบ* เป็นสัมมาทิฏฐิบุคคลเสียก่อน เห็นชอบในที่นี้คือเห็นว่าความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ เห็นทุกข์เสียก่อน เห็นทุกข์ในที่นี้คือเห็นสภาวะทุกข์ เห็นเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิด เห็นความดับทุกข์และทางที่ไปสู่ความดับทุกข์ ต้องปลูกสัมมาทิฏฐินี้ให้เกิดขึ้นในใจ เมื่อมีสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบแล้วจะต้องมีความ*ดำริชอบ*เป็นประการที่ ๒ ดำริชอบในที่นี้คือดำริที่จะปลีกตัวเองออกจากกาม ไม่พัวพันอยู่ในกาม เห็นโทษของกาม ดำริในการที่จะไม่พยาบาทใคร ไม่ผูกโกรธใครดำริในการไม่เบียดเบียนสัตว์ให้เกิดความทุกข์ความเดือด-ร้อน เรามีความดำริชอบอย่างนี้ก็เรียกว่าเราได้เดินตามทางสายกลางแล้ว และประการที่ ๓ *เจรจาชอบ* เว้นจากวจีทุจริตทั้งปวง เราไม่พูดเท็จ ไม่พูดในสิ่งที่ไม่จริง เราไม่พูดคำส่อเสียดที่จะเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกสามัคคีต่อกัน เราไม่พูดคำหยาบ เราไม่พูดคำเพ้อเจ้อเหลวไหล สรุปแล้วว่าเราไม่ใช้วจีทุจริตนั่นเอง ประการที่ ๔ *การงานชอบ* เราไม่ใช้ร่างกายของเราไปทำอะไรที่เป็นการเบียดเบียนสัตว์อื่นให้เดือดร้อนเช่นไม่ฆ่าสัตว์ เราไม่ไปลักทรัพย์ของใคร ไม่

ประพฤติผิดในกาม ไม่ดื่มสุราเมรัยต่าง ๆ มีการกระทำการงานต่าง ๆ ชอบ ประการที่ ๕ *เลี้ยงชีพชอบ* คือดำรงชีวิตอยู่โดยชอบ ไม่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการใช้วจีทุจริตหรือกายทุจริต เว้นจากวจีทุจริตและกายทุจริตก็เรียกว่าสัมมาอาชีวะเป็นสัมมาอาชีพ มีความเป็นอยู่โดยไม่ทำความชั่วทางกายและวาจา ประการที่ ๖ มีความ*เพียรชอบ* ความพยายามชอบหรือความเพียรชอบตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น นอกจากที่เราใช้กันโดยทั่ว ๆ ไป ความเพียรชอบในที่นี้หมายถึงว่าเราใช้ความพยายามในการประพฤติธรรม ปฏิบัติธรรม เพื่อนำตนไปสู่ความพ้นทุกข์คนจะพ้นทุกข์ได้นี้ต้องอาศัยความเพียร ความเพียรที่ชอบที่เป็นสัมมาวายามะนั้นท่านได้แสดงไว้ว่า เราเพียรพยายามเพื่อที่จะล่ะอกุศลอันใดที่เกิดขึ้นภายในจิต เราเพียรพยายามเพื่อละอกุศลเหล่านั้นเช่นเป็นต้นว่าความโลภ ความโกรธ ความหลง ความริษยาพยาบาทเป็นเรื่องของอกุศล เราก็พยายามที่จะละอกุศลเหล่านี้ แม้ว่ามันจะเกาะหนาแน่นในใจเราก็ตาม เราก็มีความเพียรพยายามที่จะทำลายมันให้หมดไป จึงเรียกได้ว่ามีความเพียรชอบ ข้อที่ ๑ ความเพียรชอบ ข้อที่ ๒ นั้น ในบาลีท่านแสดงว่าเราเพียรพยายามไม่ให้อกุศล

ใหม่เกิดหมายความว่าความชั่วอันใดที่มันยังไม่ได้เกิดในใจเรา เราก็พยายามอย่าให้มันเกิดขึ้นเพราะว่าความชั่วนั้น เป็นของไม่ดีเราก็ต้องพยายามไม่ให้มันเกิดขึ้นในใจ ต้องหาทางป้องกันความเพียรข้อที่ ๓ นั้นก็คือ เราเพียรพยายามเพื่อให้กุศลใหม่เกิด หมายความว่ากุศลอันใดที่ยังไม่ได้เกิดขึ้นก็ต้องพยายามปลูกฝังให้เกิด เรายังขาดศีลเราก็พยายามสมาทานรักษาศีลเสียเรายังไม่ได้บริจาคทานก็พยายามบริจาคทาน เรายังไม่ได้เจริญภาวนาก็พยายามเจริญภาวนาอบรมกุศลเหล่านี้ให้เกิดซึ่งก็ต้องใช้ความเพียรพยายามมาก ความเพียรเพื่อนำกุศลให้เกิดขึ้นในใจได้อย่างนี้เรียกว่าเป็นความเพียรชอบ ข้อที่ ๔ พยายามเพื่อให้กุศลที่เกิดแล้วเจริญรุ่งเรืองขึ้น หมายความว่าความดีอันใดที่เกิดขึ้นแล้วในตัวเรา ที่มีอยู่แล้วภายในจิต ความดีอันนั้นเราจะต้องอบรมให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไปอีก อย่ายินดีแต่เพียงแค่นี้ว่าเรานี้มีความดีเพียงพอแล้ว แต่พยายามอบรมความดีที่มีอยู่ให้สูงขึ้นจนกว่าจะได้บรรลุถึงมรรคผลนิพพานการใช้ความเพียรพยายามเพื่อทำกุศลให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นอย่างนี้เป็นความเพียรชอบ

ประการที่ ๗ ต้องมีความ *ระลึกชอบ* คำว่าระลึกชอบในที่นี้หมายถึงว่าจะต้องมีสติกำหนดพิจารณาในกาย เวทนา จิต ธรรม เพราะบุคคลผู้ที่กำหนดพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม หรือเจริญสติปัฏฐาน ๔ อยู่เสมอนั้น ก็คือบุคคลผู้ที่พิจารณารูป พิจารณานามนั่นเองเป็นอารมณ์ ย่อมสามารถที่จะประหารวิปลาสธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตของเราได้ โดยอาศัยเราเป็นผู้ที่มีสติ เช่นเมื่อเราพิจารณากายของเราอยู่เสมอก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เรานี่สามารถทำลาย*สุภวิปลาส*ให้หมดไป เพราะว่าสุภวิปลาสจะหมดไปได้ ต้องให้*อสุภ-ลักษณะ*ปรากฏเห็นว่ากายนี้เป็นของที่ไม่สวยงาม เราก็ทำลายความเข้าใจผิดว่าสวยว่างามได้ เราเจริญพิจารณาเวทนาอยู่เนือง ๆ ก็เป็นเหตุทำให้ทุกขลักษณะปรากฏขึ้น และเมื่อทุกขลักษณะปรากฏแล้ว ก็ประหาร *สุขวิปลาส* ให้หมดไปได้ เมื่อพิจารณาจิตอยู่เนือง ๆ อนิจจลักษณะคือความปรากฏว่าไม่เที่ยงก็จะปรากฏขึ้น เมื่อความไม่เที่ยงปรากฏให้เห็นก็สามารถประหารหรือทำลาย*นิจจวิปลาส*ให้หมดไปได้ เมื่อเราพิจารณาสภาพธรรมคือสัญญาและสังขารอยู่เสมอ ๆ แล้ว ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้อนัตตลักษณะปรากฏเกิดขึ้น เมื่ออนัตต

ลักษณะปรากฏเกิดขึ้นเช่นนี้ ก็ประหาร*อัตตวิปลาส*ให้หมดไปได้ นี่เป็นอานิสงส์ที่เราได้รับจากการเจริญสัมมาสติ ประการที่ ๘ ก็คือจะต้องมีการ *ตั้งใจมั่นชอบ* ก็คือมีสมาธิดีและก็เป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเราอบรมได้อย่างนี้ก็เรียกว่าเราดำเนินตามทางสายกลางแล้ว พูดสรุปสั้น ๆ ให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คือเราเป็นผู้มีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ทั้งสามอย่างนี้จึงจะได้ชื่อว่าเราเดินทางสายกลาง ในขั้นสุดท้ายเราจะได้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางคือความดับทุกข์ปฏิปทาเช่นนี้แหละเรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒด้วยความเคารพยิ่ง

กระผมในฐานะปุถุชนคนหนึ่ง ซึ่งเคยประกอบอกุศล-กรรมมามาก แต่บัดนี้ได้กลับตัวกลับใจแล้ว มองเห็นว่าธรรมะขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นโอสถขนานวิเศษที่จะรักษาโรคอันเกิดจากจิตของกระผมได้ จึงได้ใช้เยียวยาจนค่อยทุเลา แต่กระผมยังมีปัญหาชีวิตที่ยังต้องแก้ไขอยู่อีกมาก จึงนมัสการขอรบกวนเวลาอันมีค่าของพระคุณท่าน ได้โปรดแนะนำแนวทางเพื่อประโยชน์แก่กระผมในทางที่ชอบที่ควรด้วย ก็จะเป็นพระคุณล้นพ้น

กระผมสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรี รัฐศาสตร์บัณฑิต จากจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย เมื่อปี ๒๔๙๕ ขณะนี้กระผมอายุ ๔๒ ปี เมื่อสำเร็จใหม่ ๆ กระผมได้รับราชการเป็นปลัดอำเภอตรีที่ อ. เมืองสระบุรี ขณะที่กระผมรับราชการอยู่นั้นอำนาจการสอบสวนคดีอาญายังคงเป็นของพนักงานฝ่ายปกครอง คืออำเภอ จึงจัดว่าผมมีอำนาจพอสมควร อำนาจนี้ทำให้กระผมมัวเมา มิหนำซ้ำยังดื่มสุราเป็นประจำอีกทำให้เมาถึงสองอย่างและปฏิบัติตัวเลว เที่ยวก่อการทะเลาะวิวาท

ระหว่างเพื่อนข้าราชการด้วยกันอีก กระผมไปดื่มเหล้าที่ไหนก็ไปตีกับเขาที่นั่น จนผู้บังคับบัญชาเอือมระอา และครั้งสุดท้ายไปตีกับเขาที่ตลาดเนื่องจากการดื่มเหล้ามากมาย และกระผมก็ถูกแนะนำให้ลาออกจากราชการเสีย กระผมทำงานรวมเวลาได้สองปี

ต่อมาผมได้ไปทำงานกับพี่ชายที่จังหวัดพังงา ผมได้เป็นผู้ควบคุมเรือขุดแร่ ได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๒,๔๐๐ บาท เมื่อ ๑๓ ปีมาแล้วเงินเดือนเท่านี้ก็นับว่าสูงพอดูทำให้ผมมีเงินดื่มเหล้ามากยิ่งขึ้น อยู่ต่อมาไม่นานนักผมก็แต่งงานกับผู้หญิงคนหนึ่งและผมก็ลาออกจากงาน พาภรรยามาอยู่ที่กรุงเทพ ฯ และได้งานทำที่ ร.ส.พ. ได้เงินเดือนเดือนละพันบาทและอยู่กันไม่ทันถึงปี ภรรยาก็ขอเลิกกับผมเดินทางกลับบ้าน วันนั้นผมดื่มเหล้าจัดจนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับไปขัง ต่อมาผมได้แต่งงานใหม่กับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง เธออ่อนกว่าผมถึง ๑๐ ปี และผมก็ต้องออกจากงานอีก เพราะความประพฤติไม่ดี ก็เนื่องด้วยสุราแหละครับ

ผมว่างงานอยู่เกือบปีจึงได้งานทำที่การท่าเรือแห่งประเทศไทยได้เงินเดือน ๑,๐๐๐ บาท และกระผมก็ได้บุตร

หญิงคนหนึ่ง กระผมยังคงดื่มเหล้าเก่งไม่เปลี่ยนแปลงจนกระทั่งปี ๒๕๐๔ กระผมได้ลูกสาวอีกคนหนึ่ง ภรรยากระผมก็ได้ช่วยทำงานอีกแรงหนึ่งที่บริษัท ไทยแลมพ์ บางนาใกล้ ๆ กับบ้านพัก วันหนึ่งกระผมไม่ได้ทำงาน แต่ได้ดื่มเหล้านอกบ้านจนกระทั่งดึกจึงกลับ และทุบข้าวของแตกกระจัดกระจายเพื่อหาเงินไปดื่มสุราอีก เมื่อกระผมกลับบ้านก็พบว่าภรรยากระผมไม่อยู่เสียแล้วเธอพาบุตรทั้งสองไปด้วย และรุ่งเช้าทั้งเพื่อนของกระผมและภรรยาและทั้งน้องสาวก็พร้อมใจกันพากระผมส่งโรงพยาบาลศรีธัญญาเพื่อรักษาโรคพิษสุราเรื้อรัง กระผมรักษาตัวอยู่นานพอสมควร นายแพทย์สมพงษ์ รังสิพราหมณกุล จึงอนุญาตให้กระผมกลับบ้านได้ ระหว่างป่วยกระผมก็ต้องถูกออกจากงานอีก กระผมก็ปล่อยให้ภรรยาอยู่ตามลำพังที่บ้านบางนา ส่วนกระผมอยู่กับบุตรสองคน และกระผมก็ดื่มเหล้าอีก เมื่อไปพบภรรยาก็หาเรื่องวิวาทตบตีเธอและในที่สุดเราก็หย่ากัน โดยภรรยากระผมเป็นผู้ขอร้อง เมื่อหย่ากันแล้วกระผมก็ยังพาลูก ๆ ไปเยี่ยมอยู่ แต่นาน ๆ หนหนึ่ง และเมื่อไปคราวใดกระผมต้องหาเรื่องวิวาทตบตีเธอเป็นอย่างนี้แทบทุกครั้ง ครั้งหนึ่งกระผมได้พบรูปถ่ายผู้ชายคนหนึ่งในกระเป๋าถือของภรรยา

ปรากฏว่าเป็นเพื่อนร่วมงานของเธอ กระผมพยายามจะคืนดีกับเธอแต่ไม่สำเร็จ กระผมจึงลาออกจากงานและดื่มเหล้าไปวันหนึ่ง ๆ และเมื่อปี ๐๗ เวลาตีสี่ กระผมได้ถูกรถแท็กซี่ชนที่ประตูน้ำ สลบไปถึง ๒๙ ช.ม. กระดูกขาซ้ายหัก หมอต้องผ่าตัดและใช้เหล็กดามไว้ เข้าเฝือกตั้งแต่ปลายเท้าจรดบั้นเอว กระผมนอนอยู่โรงพยาบาล ๔ เดือนเศษ เมื่อออกจาก ร.พ. ก็ต้องใช้ไม้ยันรักแร้ทั้งสองข้าง จวบกระทั่งปี ๒๕๑๐ กระผมได้ทำงานที่บริษัทสถาปนิกเจน – สกล ธนารักษ์ จำกัด ได้เดือนละ ๑,๐๐๐ บาท และได้พยายามจะคืนดีกับภรรยา แต่เธอขอร้องว่าอย่าได้มายุ่งกับอนาคตของเธออีกเลย อ้อ! กระผมลืมเรียนให้ทราบ เมื่อกระผมนอนป่วยอยู่ที่ ร.พ. นั้น ภรรยากระผมได้มาเยี่ยมทุกเวลาเย็นเมื่องานเลิก ต่อมาไม่นานกระผมก็ลาออกจากงานอีกและอยู่เฉย ๆ เป็นเวลา ๖ เดือน จากนั้นจึงได้ไปทำงานที่จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นลูกจ้างรายวัน วันละ ๓๕ บาท กระผมใคร่จะกราบเรียนถามพระคุณท่านว่า

๑. กระผมมีทางที่จะติดต่อขอคืนดี กับภรรยา หรือไม่เพื่ออนาคตของลูกทั้งสองของกระผม

๒. ถ้าไม่มีทางจะคืนดี กระผมควรจะแต่งงานใหม่หรือไม่

๓. กระผมจะแก้ปัญหาเรื่องครอบครัวแตกแยกด้วยวิธีการใด

ปัญหาของกระผมที่จะเรียนถามพระคุณท่าน มีอยู่ ๓ ข้อนี้แหละครับ กระผมจะรอฟังคำตอบของพระคุณท่านด้วยความหวัง

นมัสการมาด้วยความเคารพยิ่ง
วิศิษฏ์

ตอบ

อาตมาเห็นใจคุณวิศิษฏ์เป็นอย่างยิ่งที่ได้เห็นผิดไปชั่วระยะหนึ่ง ซึ่งถึงกับชีวิตต้องลำบากลำบนระหกระเหินอย่างมากมายทีเดียว เมื่อเราทราบถึงสาเหตุว่าทำไมจึงต้องลำบากถึงอย่างนี้ ทั้ง ๆ ที่คุณวิศิษฏ์ก็มีการศึกษาดีพอที่จะใช้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามา สร้างหลักฐานให้แก่ตนเองมากที่สุด แต่ชีวิตก็ยังต้องระหกระเหิน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเหตุว่าได้ตกเป็นทาสของสิ่งเสพย์ติดคือสุรา สุรานี้ไม่เคยให้คุณแก่ท่านผู้ใด

เลย เราจะสังเกตได้จากชีวิตของคนอีกมากมายเหลือเกินที่ต้องตกระกำลำบาก ต้องเป็นทุกข์มากมาย ย่อมเกิดมาจากสุราเป็นเหตุทั้งสิ้น เพราะสุราทำลายคุณงามความดีของคน ทำลายอนาคต ทุกสิ่งทุกอย่างจนหมดสิ้น เป็นบ่อเกิดแห่งอกุศลทั้งปวง ฉะนั้น หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธ-องค์จึงตรัสให้เรางดเว้นจากการดื่มสุราเสีย ทั้งนี้ ก็เพราะเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทมัวเมา ถ้าหมกมุ่นอยู่กับเครื่องดองของเมาอย่างนี้มาก ก็ย่อมจะเป็นเหตุทำให้เกิดความประมาทกระทำสิ่งที่ผิดพลาดลงไปหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่นำความเสื่อมมาสู่ชีวิตทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นเรื่องสุราเมรัยนี้ควรที่จะได้ละเว้นเสีย ถ้าเลิกเสียได้ก็จะเป็นบุญเป็นกุศลเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่เคยสร้างชีวิตของคนให้เจริญก้าวหน้าอย่างใดเลย อาตมาเพียงแต่ให้แนวทางทางหลักธรรมพอที่คุณจะเอาไปประพฤติปฏิบัติได้ เพราะว่าเรื่องของชีวิตนั้นบางสิ่งบางอย่างก็ไม่สามารถที่จะแนะนำอะไรได้มากนัก เพราะเป็นเรื่องของการตัดสินใจของแต่ละบุคคลด้วย เท่าที่ได้ทราบใจความจดหมายของคุณโดยตลอดแล้ว อาตมาคิดว่าก่อนที่เราจะรับผิดชอบในฐานะแห่งความเป็นพ่อ

ของคนหรือสามีของคนก็ตาม เราควรที่จะได้พิจารณาตัวเองให้มากเสียก่อน ถ้าหากว่าตัวเรานี้พร้อมแล้วที่จะเป็นเช่นนั้นก็ไม่ผิดอะไร ถ้ายังไม่พร้อม ก็คิดว่าควรจะปรับปรุงตัวเองให้พร้อมเสียก่อน คือ พร้อมที่จะไปเป็นสามีที่ดีของภรรยา พร้อมเสมอที่จะเป็นบิดาที่ดีของลูก ถ้าหากว่าเราพร้อมแล้วเราก็ควร เพราะปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นมาจากตัวเองทั้งสิ้น ถ้าตัวเราดีเสียอย่างแล้วเราจะไปทำอะไรดี ฉะนั้น จึงอยู่ที่เราจะต้องปรับปรุงตัวเราเอง ถ้าคุณยังหมกมุ่นอยู่กับการดื่มสุราเมรัยแล้วคงจะไปก่อทุกข์ให้กับผู้อื่นเขาเปล่า ๆ และถ้าเป็นไปเช่นนั้นก็จะเป็นบาปเป็นกรรม ถ้าหากว่าเราไม่สามารถให้ความสุขแก่ผู้อื่นได้แล้ว เรายังไปก่อทุกข์ให้เขาอีก ก็ไม่เกิดเป็นบุญเป็นกุศลแต่อย่างใดเลย และก็ลูก ๆ ก็จะมีอนาคตมืดมนต่อไป คงจะเห็นตัวอย่างของพ่อที่เมาเช้าเมาเย็น ซึ่งไม่เกิดประโยชน์อะไรแก่ลูก ๆ เลย

เพราะฉะนั้นอาตมาขอให้คุณปรับปรุงตัวเองให้ดีและเลิกจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นอบายมุขนั้นเสีย พยายามกระทำแต่คุณงามความดี เพราะบทเรียนที่คุณได้รับมาแต่อดีตนั้นก็เป็นเครื่องพิสูจน์ได้แล้วว่า การหมกมุ่นอยู่กับอบายมุขนั้นให้โทษอย่างใด

บ้าง แทนที่อนาคตจะรุ่งเรืองต่อไปก็ต้องมามืดมนลงเช่นนี้ ควรจะได้เลิกละจากสิ่งเหล่านั้นเสีย กลับตัวใหม่แล้วตั้งต้นชีวิตใหม่ ก็คงจะไม่สายจนเกินไปนัก ส่วนเรื่องการจะคืนดีหรือไม่เพราะเห็นแก่อนาคตของลูก ๆ นั้น อาตมาคิดว่าควรจะได้เห็นแก่อนาคตของคุณและอนาคตของภรรยาคุณก่อนจะดีกว่า ถ้าหากว่าคุณและภรรยาของคุณยังไม่มีอนาคตลูก ๆ จะมีอนาคตไม่ได้ และก็คุณจะมีอนาคตได้คุณก็ต้องเป็นบุคคลที่ประพฤติดีปฏิบัติชอบพยายามสร้างเนื้อสร้างตัว ประกอบสัมมาอาชีพตั้งหลักตั้งฐานให้มั่นคงเสียก่อน แล้วคุณก็จะสามารถมีอนาคตได้ ถ้าคุณและภรรยาของคุณมีอนาคตดีดังกล่าว ลูก ๆ ของคุณก็จะต้องมีอนาคตดีด้วย อาตมาขอแนะนำได้เพียงแค่นี้

สำหรับปัญหาข้อที่สองนั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกันเพราะว่าคนเราที่จะแต่งงานใหม่หรือมีครอบครัวใหม่นั้นก็จะต้องปรับปรุงตัวเองให้ดี เตรียมพร้อมทุกอย่างที่จะให้ความสุขแก่ผู้อื่นเขาได้ สำหรับปัญหาเรื่องการประพฤติธรรมปฏิบัติชอบ เพื่อไม่ให้ครอบครัวเกิดความแตกแยกกันนั้น ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ก็ได้วางหลักไว้สำหรับผู้ครองเรือน คือ คนจะอยู่ด้วยคนอย่างมีความสุข ครอบครัวจะมีความ

ผาสุกได้ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดมีอยู่สองอย่าง หนึ่งคือเรื่องความประพฤติ อีกอย่างหนึ่งคือเรื่องของความเห็น เรื่องความประพฤติในที่นี้หมายความว่า ทุกฝ่ายมีความประพฤติดีเหมือนกัน ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งมีความประพฤติไม่ดีอีกฝ่ายหนึ่งประพฤติดีก็ดูเหมือนจะอยู่ด้วยกันลำบากไม่ยืดยาว ต่างฝ่ายต่างจะต้องมีความประพฤติดีเหมือนกัน คือ มีกิริยามารยาทดี รู้จักเกรงใจซึ่งกันและกัน และก็ไม่กระทำให้เกิดความกระเทือนใจต่อกัน นอกจากมีความประพฤติดีแล้วยังต้องมีความเห็นที่ดี คือมีทัศนคติที่ตรงกันจึงจะสามารถอยู่กันได้ยืดยาว ควรจะปรับปรุงสิ่งทั้งสองอย่างนี้เสียก่อน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าต่างฝ่ายต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยสมบูรณ์แบบ คือเป็นภรรยาก็ทำหน้าที่ของภรรยาให้สมบูรณ์ เป็นสามีก็ปฏิบัติหน้าที่แห่งความเป็นสามีให้สมบูรณ์ ครอบครัวก็อยู่เย็นเป็นสุข จะไม่เกิดการแตกแยกกันขึ้น แต่ถ้าต่างฝ่ายต่างมีความประพฤติไม่รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา ฝ่ายหนึ่งถึงมีความประพฤติดี อีกฝ่ายหนึ่งมีความประพฤติไม่ดีก็อยู่ร่วมกันไม่ได้ ถึงอยู่กันไปก็เป็นทุกข์ ถ้าอยู่กันอย่างเป็นทุกข์สู้อย่าอยู่ด้วยกันดีกว่าเพราะจะมีทุกข์น้อยลง

ฉะนั้น อาตมาขอแนะนำคุณวิศิษฏ์ว่าควรจะได้ปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ครอบครัวก็จะมีความผาสุกและก็จะไม่เกิดแตกแยกด้วยประการใด ๆ ทั้งสิ้น และก่อนที่จะตกลงปลงใจใด ๆ ก็ควรจะได้ศึกษาถึงความประพฤติซึ่งกันและกันเสียก่อน แล้วเราก็จะอยู่กันอย่างเพื่อน คุณวิศิษฏ์ควรจะได้ค้นคว้าศึกษาหลักธรรมทางศาสนาเอาไปใช้ให้มาก ๆ ก็จะเกิดประโยชน์มากทีเดียวอาตมาขอขอบใจที่ได้ใช้รายการนี้ให้เป็นประโยชน์

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพอย่างสูง

ผมมีอาชีพรับราชการแผนกปราบศัตรูพืช หน้าที่หลักก็คือ ต้องออกอบรมชาวบ้าน ให้รู้จักใช้ยาปราบศัตรูพืชชนิดต่าง ๆ โดยไม่เป็นอันตรายกับผู้ใช้และให้ได้ผลดีกับพืชด้วย ก็หมายถึงว่า การฆ่าแมลงต่าง ๆ ให้ได้มาก ๆ นั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นตัวหนอน ตัวเพลี้ย ตั๊กแตน หรือแมลงอื่น ๆ ผมสงสัยว่าการกระทำการปราบศัตรูพืชอย่างนี้ จะจัดเป็นปาณาติบาตหรือเปล่าครับ ผมไม่ทราบว่า สัตว์ชนิดนี้ เมื่อเราได้ฆ่าไปแล้วจะเป็นบาปเป็นกรรมเหมือนสัตว์ชนิดอื่นหรือเปล่า ถ้าไม่เป็นบาปก็ดีมากสำหรับผม แต่ถ้าเป็นบาปด้วยละก็ ผมคงจะลำบากไม่น้อยเชียวครับ เพราะผมจะต้องมีอาชีพอย่างนี้จนตลอดชีวิต เนื่องจากได้ศึกษาเล่าเรียนมาในทางนี้ วุ่นวายเกี่ยวกับตัวแมลงทั้งหลายเป็นส่วนมาก นับเป็นเรื่องที่น่าลำบากใจมาก เพราะมันเนื่องด้วยอาชีพ และการศึกษาซึ่งได้ร่ำเรียนมาโดยเฉพาะจากมหาวิทยาลัยเกษตร ฯ

แต่ก่อนนี้ผมไม่เคยสนใจเลยว่าสิ่งใดจะเป็นบาปหรือไม่ แต่เดี๋ยวนี้ ไม่ทราบว่าทำไมมันชอบคิดเสียเรื่อยเชียวครับท่านอาจารย์ แต่ก็ดีไปอย่างหนึ่งที่ลดการทำบาปเสียได้ทำให้ผมสบายใจขึ้นมาก เพราะบางครั้ง ทำอะไรไม่ดี ๆ ไปแล้วกลับมานอนกลุ้มอยู่เป็นนานสองนานยังไม่ค่อยจะหายหรือจะลืมได้เลยครับ แต่ขณะนี้มามีปัญหาเรื่องอาชีพนี่สิครับ ทำให้เกิดกลุ้มขึ้นมาบ้างเหมือนกัน แต่ก็คิดว่าเรามีเจตนาจะช่วยเหลือชาวกสิกรรมเป็นหลักใหญ่ตามความรู้ความสามารถของเราไม่มีเจตนาจะเบียดเบียนใคร ขอท่านอาจารย์จงกรุณาอธิบายให้ผมทราบด้วยนะครับผมจะสบายใจขึ้นมากทีเดียวถ้าได้ฟังคำอธิบายของท่านอาจารย์ อย่างน้อย ๆ ท่านอาจารย์ก็จะต้องมีเหตุผลอย่างดีให้ผม ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์มาพร้อมกับจดหมายฉบับนี้ด้วยครับ และผมต้องขอประทานอภัยด้วยที่ไม่ได้แจ้งนามสกุล มาผมกลัวเพื่อนฝูงเขาได้ยินเข้า จะหัวเราะเยาะผมครับ หวังว่าท่านอาจารย์จะให้อภัยนะครับ

ด้วยความเคารพอย่างสูง

ขวาล

ตอบ

ได้ทราบปัญหาของคุณชวาลแล้วว่า ได้ถามมาด้วยความรู้สึกในด้านศีลธรรมอย่างไร รู้สึกสงสารและเห็นใจในวิชาชีพที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพราะเห็นว่าหมิ่นเหม่ต่อปาณาติบาตมาก

สำหรับเรื่องหน้าที่ที่เราจะต้องปฏิบัติหรือการสั่งสอนชาวบ้านนั้น ส่วนมากแล้วเราก็มุ่งตั้งจิตที่จะสงเคราะห์ต่อชีวิตมนุษย์ ให้มีความอยู่ดีกินดี หรือมีความเจริญก้าวหน้าในวิถีชีวิตของตน เจตนาของเรามุ่งที่จะให้ชาวบ้านอยู่ดีกินดีอย่างนี้ โดยมิได้มีจิตคิดประทุษร้ายต่อสัตว์เหล่านั้น ด้วยความพยายามอย่างใดอย่างหนึ่ง บาปก็รู้สึกว่าจะน้อย แต่ว่าจะเป็นบาปหรือไม่เป็นบาปนี้อาตมาให้ข้อคิดตามหลักที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เสียก่อน คือการฆ่าสัตว์นี้จะเป็นบาปมากบาปน้อยก็อยู่ที่องค์ คือจะพร้อมด้วยองค์ของปาณาติบาตหรือไม่องค์ของปาณาติบาตนี้ท่านวางไว้มีอยู่ 5 ข้อด้วยกัน

ข้อที่ 1 *ปาโณ* สัตว์นั้นมีชีวิต

ข้อที่ 2 *ปาณสัญฺญิตา* รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต

ข้อที่ 3 *วธกจิตฺตํ* มีจิตคิดจะฆ่า

ข้อที่ 4 *อุปกฺกโม* ทำความเพียรเพื่อฆ่า

ข้อที่ 5 *เตนมรณํ* สัตว์ตายเพราะความเพียรนั้น ถ้าครบทั้ง 5 ข้อท่านกล่าวว่าเป็น*ปาณาติบาต* เมื่อเป็นปาณา-ติบาตแล้วก็ถือว่าเป็นบาปทั้งนั้น เพราะการทำปาณาติบาต ก็คือการทำลายชีวิตของสัตว์ให้ตกล่วงไปโดยเร็ว เร็วกว่ากำหนดที่เขาจะตาย แต่เราไปทำให้เขาตายเสียก่อนอย่างนี้เป็นปาณา-ติบาต

มีข้อที่น่าสังเกตอยู่ก็คือข้อที่ 3 ได้แก่วธกจิตฺตํ เรามี*จิตคิดจะฆ่า*หรือไม่ เพราะว่าตั๊กแตนที่เป็นศัตรูพืชนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นสัตว์ที่มีชีวิต และคุณก็รู้อยู่ว่าสัตว์เหล่านี้มีชีวิตปัญหาอยู่ที่ว่าคุณมีจิตคิดจะฆ่าหรือไม่ คิดจะทำลายอย่างนี้จึงจะคิดว่าเป็นบาป แล้วเราใช้*ความเพียร*ไปฆ่าสัตว์เหล่านี้หรือไม่ ถ้าเราไม่ใช้ความเพียรก็ไม่บาป แต่ถ้าเราใช้*ความเพียร* ไปฆ่า แล้วสัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรของเรา จัดเป็นบาปครบองค์ปาณาติบาต ฉะนั้นเรื่องวธกจิตฺตํ มีจิตคิดจะฆ่าหรือไม่ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ถ้าเราคิดแต่เพียงว่าความรู้ที่เราเรียนมาศึกษามานี้เราจะให้แก่ชาวบ้าน เขาจะไปใช้หรือไม่ใช้ไม่สำคัญ เราก็ไม่ได้บังคับให้ใช้ เป็นแต่เพียงบอกว่าวิธีป้องกันศัตรูพืชเราจะป้องกันอย่างไร และการที่เราจะไม่ให้ศัตรูพืชมารบกวน พืชของเราให้เกิดความเสียหาย

นั้น เราจะมีวิธีการป้องกันอย่างไร เราสอนให้เขารู้ สอนให้เขาเข้าใจอย่างนี้เราไม่ได้ไปกำชับโดยเด็ดขาด ว่าคุณต้องทำอย่างนี้ คุณต้องฆ่ามันให้ตายหมดนะ เราไม่ได้บอก เป็นแต่เพียงว่าเราให้ความรู้ไปเท่านั้น โดยไม่ได้มีจิตคิดที่จะให้เขาไปฆ่าสัตว์หรือไปทำลายชีวิตของสัตว์อย่างจริงจัง ด้วยความรู้สึกในทางจิตใจที่เป็นโทสะ เราไม่ได้มีจิตคิดอย่างนั้น เป็นแต่เพียงทำหน้าที่สอนไปแล้วเราก็ไม่ได้กำชับกำชา ว่าจะต้องทำ ถ้าไม่ทำไม่ได้ อย่างนี้แล้วชาวบ้านที่มีอาชีพในทางเกษตรกรรมไปปฏิบัติตามที่เราบังคับบัญชาไป สัตว์เหล่านั้นล้มตายมากมายละก็เป็นบาป เพราะถือว่าเราได้สั่งให้เขาฆ่าเพราะคำว่าฆ่านี้หมายถึงว่าฆ่าด้วยตัวเองหรือว่าใช้ให้คนอื่นฆ่า ตัวเองฆ่าก็ไม่ได้ ใช้ให้คนอื่นฆ่าก็ไม่ได้ การทำให้ชีวิตของสัตว์นี้ตายลงถือว่าเป็นบาป

ฉะนั้นเรื่องนี้อาตมาเคยพูดหลายครั้งมาแล้วว่าหน้าที่ที่เราจะให้วิชาความรู้นี้อย่างหนึ่ง ส่วนในด้านการปฏิบัตินี้อีกเรื่องหนึ่ง ที่น่ากลัวที่สุดก็คือการปฏิบัติ เพราะว่าการสอนด้วยการปฏิบัตินี้เราต้องลงมือเอง เช่นต้องลงมือผสมน้ำยาให้ได้ส่วน ลงมือทำเอง เพื่อให้สัตว์เหล่านั้นตายลง ถ้าเราลงมือเอง

อย่างนี้ละก็หลีกเลี่ยงไม่พ้น แต่ถ้าไม่ได้ลงมือเองเราว่าไปตามหลักวิชาที่เรียนมาโดยที่เราไม่ได้ตั้งใจให้เขาเหล่านั้นจะต้องไปฆ่าไปแกงไปทำร้ายชีวิตสัตว์แต่อย่างใด ถ้าอย่างนี้ละก็ไม่ครบองค์แห่งปาณาติบาต คือขาดวธกจิตฺตํคือไม่มีจิตคิดจะฆ่าเลยเพียงว่าชี้ให้เขาเข้าใจเท่านั้นเอง ส่วนเขาจะทำหรือไม่เป็นเรื่องของเขา เราไม่เกี่ยว ถ้าอย่างนี้ละก็มีทางที่จะพ้นได้ แต่ถ้าจะไปบังคับบัญชากันหรือสั่งเสียโดยเด็ดขาดว่า คุณต้องทำ คุณต้องฉีด ต้องทำอย่างโน้นอย่างนี้ละก็ นั่นแหละเราหลีกเลี่ยงไม่พ้น การทำบาปคุณจะทำที่ไหนก็ตาม มันส่งผลให้เกิดความทุกข์ในใจทั้งนั้นแหละ ดังที่คุณประสบอยู่นั้นไม่ผิด เพราะว่าความไม่สบายใจย่อมเกิดขึ้นจากการทำบาป คนทำบาปเป็นคนที่เกิดความทุกข์ในใจอยู่เป็นประจำ ตรงกันข้ามกับคนที่เขาทำบุญ จะส่งเสริมสนับสนุนให้มีความสุข ผู้ที่ทำบุญนอนเป็นสุข นึกถึงบุญครั้งใดจิตใจก็แจ่มใสไม่เกิดความทุกข์ ไม่เกิดความกลัดกลุ้มใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

การทำบาปนั้นย่อมจะเป็นปัจจัยให้เกิดความทุกข์ขึ้นบ่อย ๆ ทำให้ผู้ทำเกิดความเร่าร้อนใจอยู่เสมอ ควรจะเว้นจากการทำบาป ควรที่จะได้เลือกอาชีพที่เราไม่ต้องทำบาป ถ้า

อาชีพอันใดที่เป็นอาชีพที่เราจะต้องทำบาปแล้วละก็ควรจะหลีกเลี่ยง ถ้าหลีกเลี่ยงได้ งดเว้นได้ก็เป็นกุศลของผู้นั้น วิธีหลีกเลี่ยงนั้นได้กล่าวแล้วว่าเราทำงานตามหน้าที่ เพียงสั่งสอนชี้แจงให้เข้าใจตามหลักวิชาการที่เรียนมาเท่านั้น แต่ส่วนลึกในใจเราไม่ยินดีในการฆ่าสัตว์ อย่างนี้ก็ถือว่าไม่ครบองค์แห่งปาณาติบาต เป็นแต่เพียงเราสอนเราชี้แจงให้เข้าใจ เราไม่ได้ไปส่งเสริมให้เขาทำหรือไม่ได้ไปใช้ให้เขาทำ ถ้าเราไปส่งเสริมไปใช้ให้เขาทำละก็เป็นบาป เพราะถือว่าเป็นวธกจิตฺต คือมีจิตคิดจะฆ่าด้วย อาตมาก็ให้เหตุผลแก่คุณชวาลได้อย่างนี้ คิดว่าคุณคงจะเข้าใจได้ชัดเจนว่าการที่เราจะไปทำลายชีวิตหรือจะไปฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนั้น ก็จะต้องประกอบด้วยองค์เท่าไร อย่างไรบ้าง จึงจะถือว่าเป็นปาณาติบาต และก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เราจะต้องประสบต่อความทุกข์อย่างมากทั้งชีวิตในปัจจุบันและทั้งเมื่อเราจากโลกนี้ไปสู่โลกหน้าเราก็จะต้องประสบต่อความทุกข์เช่นนั้นอีก คิดว่าคุณชวาลคงจะเข้าใจดีแล้ว และหน้าที่ที่คุณทำอยู่ก็อธิบายให้กสิกรทั้งหลายได้เข้าใจถึงหลักวิชาการอย่างนี้ก็แล้วกัน อย่าไปคิดเลยว่าจะต้องให้เขาปฏิบัติอย่างนี้ เพราะถ้าหากว่าเราไปคิดที่จะให้เขาฆ่าสัตว์ละก็เป็นบาปทั้งนั้น

หลีกเลี่ยงไม่พ้น เมื่อใดเขาไปทำแล้วสัตว์นั้นตายลง บาปส่วนนั้นก็มาถึงเราด้วย เรื่องเป็นอย่างนี้แต่ถ้าเราไปทำตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ซึ่งก็มีลักษณะคล้าย ๆ กันกับหน้าที่ของคุณอย่างเช่นผู้พิพากษาพิพากษาตัดสินประหารชีวิตของบุคคลผู้กระทำผิดให้ตายลงอย่างนี้ ผู้พิพากษาไม่มีส่วนไปฆ่าคนตาย แต่ผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความยุติธรรมรักษากฎหมาย เป็นผู้อ่านกฎหมาย ให้ผู้กระทำผิดฟังเท่านั้นเอง ไม่ได้เป็นผู้ไปฆ่า เพราะกฎหมายวางไว้แล้ว ก็พ้นจากความเป็นบาปไม่ต้องอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ร้ายฆ่าคนหรือว่าจะต้องไปฆ่าคนตาย ไม่จำเป็นและก็ไม่เป็นไปเช่นนั้นด้วย คิดว่าคุณชวาลคงจะเข้าใจปัญหานี้ดี และคงจะสบายใจมากขึ้นถ้าจิตของคุณเป็นกุศล

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒภิกขุที่เคารพอย่างสูง

ผมมีความสงสัยในเรื่องราวต่าง ๆ หลายข้อด้วยกัน จึงใคร่จะขอความกรุณาท่านอาจารย์ได้โปรดช่วยไขข้อข้องใจให้ผมทราบในรายการนาทีทองด้วยก็จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

๑. คำว่า "นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง" นั้น มีรายละเอียดอย่างไรบ้างขอท่านอาจารย์ได้โปรดอธิบายโดยละเอียด

๒. อภิณหปัจจเวก" ในข้อที่ให้ระลึกถึงความตายนั้น จะทำอย่างไรผมคิดว่าในยามที่เราปกติอยู่นั้น อาจจะระลึกถึงได้ หรือเตือนสติใคร ๆ ที่กำลังโศกเศร้าเพราะญาติตายก็ได้ว่า "**ความตายนั้นเป็นของธรรมดา ไม่มีใครจะล่วงพ้นความตายไปได้**" แต่ถ้ายามที่เราจะต้องเผชิญกับความตายเอง เช่นเกิดอุบัติเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งรออยู่เบื้องหน้า ผมคิดว่า ผมเองจะต้องหวั่นไหวอย่างแน่นอนและเมื่อนั้นเราจะมีโอกาสได้เจริญสติระลึกถึงความตายได้อย่างไร ผมมีความสงสัยในข้อนี้ เพราะผมเองก็ไม่อยากประมาทเหมือนกัน อยากจะระลึกถึงความตายบ่อย ๆ แต่เกรงว่า ยามคับขัน ใจมันจะ

ไม่ยอม มันคงจะกลัว และเตลิดไปกันใหญ่ ขอท่านอาจารย์ได้โปรดแนะนำถึงการระลึกถึงความตายที่แนบเนียนด้วยครับ

๓. ข้อสุดท้าย มีบัญญัติไว้หรือไม่ ในการห้ามหญิงมีครรภ์เข้าในบริเวณพระอุโบสถเวลามีพิธีบวช ถ้ามีบัญญัติห้ามเพราะเหตุใด

ปัญหาต่าง ๆ นี้ผมหวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านอาจารย์พอสมควรนะครับ และก่อนจบจดหมาย ผมขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงได้อภิบาลรักษาท่านอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของสถานีทุกๆท่าน จงได้อยู่อย่างผาสุกตลอดกาล

ด้วยความเคารพอย่างสูง

วงศ์ ลายไทย

ตอบ

คำว่านั่งในที่ควรส่วนข้างหนึ่งนั้น ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงนั่งชนิดไหนจึงจะเรียกว่านั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เพราะเป็นสำนวนที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเช่นสาวกองค์ใดองค์หนึ่ง หรือพระราชาหรือพราหมณ์ คหบดี หรือ

ใครก็ตามที่เข้าเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้กล่าวไว้ว่าได้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง คำว่าที่ควรในที่นี้ก็หมายถึงว่าสถานที่นั้นเป็นสถานที่ควรแก่การนั่งก็คือนั่งให้ถูกแบบแผน ให้ถูกหลักที่เราจะเข้าไปเฝ้าผู้หลักผู้ใหญ่หรือจะเข้าไปหาพระสงฆ์ เราก็ต้องนั่งในสถานที่ควร ซึ่งการนั่งในสถานที่ควรนี้ท่านมีหลักมีกฎเกณฑ์วางไว้เหมือนกัน เช่นอย่างสมมติว่าเราจะไปหาพระเถระผู้ใหญ่ หรือจะไปหาผู้หลักผู้ใหญ่ก็ดีท่านห้ามมิให้เรานั่งอยู่เหนือลม เพราะการนั่งเหนือลมนั้น บางทีตัวเราอาจจะเหม็นสาบแล้วก็กลิ่นที่ไม่ค่อยจะดีเท่าไรนัก อาจจะไปกระทบกับจมูกของท่าน ก็ต้องนั่งสถานที่ที่ใต้ลม นั่งที่ควรก็คือจะต้องนั่งไม่ตรงหน้า คือ นั่งข้าง ๆ จะหลบด้านซ้ายด้านขวาก็ได้ แล้วก็ไม่ให้ห่างเกินไป ไม่ให้ใกล้ชิดจนเกินไป ให้พอสมควรแก่การที่จะพูดจาปราศรัยกันให้เข้าใจ แล้วก็ต้องดูที่สูงที่ต่ำ คือไม่นั่งสูงกว่าท่านซึ่งเป็นการแสดงถึงความไม่เคารพ เราจะต้องนั่งให้เรียบร้อยในพื้นที่ที่ต่ำกว่าเหมาะสมกับฐานะของตน อย่างนี้เรียกว่านั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

สำหรับคำว่าอภิณหปัจจเวกขณ์นั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้เราพิจารณาถึงความตาย ว่าเราจะนึกถึงอย่างไร

จึงจะไม่เกิดความรู้สึกเกรงกลัวหรือว่าเกิดความฟุ้งสร้านขึ้น การนึกถึงความตายนี้ไม่ใช่หมายความว่าจะให้ไปนึกเมื่อตอนที่เราจะตายเท่านั้น ท่านสอนให้เรานึกก่อนตาย เช่นอย่างในขณะที่เรายังมีชีวิตอยู่นี้ ก็ควรที่จะได้เจริญมรณานุสติอยู่เสมอ ๆ การนึกถึงความตายนั้นเราจะต้องเข้าใจด้วยว่ามีความมุ่งหมายอย่างไร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้เรานึกถึงความตายเช่นนี้อยู่เสมอบ่อย ๆ ก็เพื่อป้องกันความประมาท เพราะโดยปกติแล้วเราย่อมมีความประมาท เมื่อเกิดความประมาทมัวเมาขึ้นก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เรานี้เพิกเฉยต่อการบุญการกุศล ไม่ได้ประกอบการบุญการกุศลอันใดให้เป็นแก่นสารสาระ ซึ่งบางทีความมีชีวิตอยู่ ความมีอายุน้อย หรือความมีลาภยศสรรเสริญสุขต่าง ๆ ก็อาจจะเป็นเหตุหนึ่งทำให้เราเกิดความมัวเมาขึ้น จนกระทั่งไม่ได้คิดเลยว่าวันหนึ่งเราจะต้องตาย

เมื่อไม่ได้คิดอย่างนี้ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดเป็นคนโลภโมโทสัน กอบโกยเอาแต่ประโยชน์อย่างเดียวเท่านั้น ไม่บริจาคทรัพย์สินออกไปเป็นทาน บุคคลประเภทนี้คือคนลืมตายทั้งนั้น เพราะว่าคนที่นึกถึงความตายอยู่เสมอ แม้ว่าตนเองจะ

มีทรัพย์สมบัติมากก็บริจาคไปให้เป็นประโยชน์ รู้จักใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น การเจริญมรณานุสตินั้นมีความมุ่งหมายป้องกันไม่ให้เราประมาท ทั้งยังเป็นเครื่องเร่งเร้าจิตใจให้เราขวนขวายในการประกอบคุณงามความดี เพราะว่าชีวิตของคนที่จะดำรงอยู่ในโลกนี้ เราอยู่กันไม่นานไม่ช้าเราก็จะต้องตายจากโลกนี้ไป เราเป็นอยู่ในโลกนี้เพียงชั่วครู่ชั่วยามเท่านั้น ไม่ใช่ว่าจะมั่นคงถาวรตลอดไป เดี๋ยวก็ปีหนึ่ง เดี๋ยวก็ปีหนึ่ง อายุของเราก็มากขึ้น แล้วไม่ช้าเราก็จะตายเพราะฉะนั้นควรจะได้สร้างความดีไว้ บุคคลที่เจริญมรณานุสติอยู่เสมอบ่อย ๆ มีอานิสงส์มากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า*ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มรณัสสติอันภิกษุเจริญแล้ว ทำให้มากแล้วย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก หยั่งลงสู่อมตะ มีอมตะเป็นที่สุด* ซึ่งพุทธพจน์บทนี้ชี้ให้เห็นว่าการนึกถึงความตายบ่อย ๆ นั้นก็เพื่อไม่ตาย โดยธรรมาธิษฐาน คำว่าอมตะนี้หมายถึง*พระนิพพาน*ก็เท่ากับว่าเรานึกถึงความตายก็เพื่อไม่ตายต่อไป การนึกถึงความตายเพื่อไม่ตายนั้น ก็คือนึกถึงความตายให้เป็นอารมณ์เพื่อที่เราจะได้ไม่ยึดถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งในโลกเมื่อจิตไม่ยึดถือจิตก็หลุดพ้น เมื่อจิตหลุดพ้นก็ย่อมจะบรรลุถึงอมตะ คือ

พระนิพพาน อันนี้เป็นอานิสงส์ของบุคคลผู้ที่เจริญมรณานุสติ

การเจริญมรณานุสตินี้ก็ต้องนึกให้ถูกทางเหมือนกัน ถ้าเจริญไม่ถูกทางแล้วบางคนก็อาจจะเกิดความท้อแท้เหนื่อยหน่ายใจ เกิดความกลัวตายขึ้นมาแล้วก็ไม่ยอมทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่ตนและแก่ผู้อื่น ทั้งนี้เพราะเหตุว่าเมื่อนึกถึงความตายแล้วก็เลยทำให้มืออ่อนเท้าอ่อนไปหมด ไม่อยากจะทำอะไรทั้งสิ้น เพราะว่าความตายต้องทำให้เราพลัดพรากจากลูกจากภรรยา จากบิดา มารดา จากญาติสนิท มิตรสหาย จากทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ต้องพรากจากกันหมด เราจึงกลัวตายกันมาก แม้จะทุกข์สักเพียงใดก็อยากจะมีชีวิตอยู่ ถึงกับต้องบนบานเจ้าพ่อโน้นเจ้าพ่อนี้ให้ช่วยไม่ให้ตายเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ทั้ง ๆ ที่อยู่อย่างเป็นทุกข์ก็อยากจะอยู่ นี่เป็นเพราะเหตุว่าไม่เข้าใจถึงความจริงของชีวิต ความจริงของชีวิตนั้นทุกคนเกิดมาต้องตาย เราเกิดมาเพื่อที่จะไปสู่ความตาย วันเวลาล่วงเลยไปทุกนาทีทำให้ชีวิตของเราใกล้ความตายเข้าไปทุกขณะ

เพราะฉะนั้นทุกคนจึงไม่ควรประมาท ควรนึกถึงอยู่บ่อย ๆ และการนึกถึงความตายในทางที่ถูกนั้นเราจะต้องมีความแยบคายในใจ คำว่าแยบคายในใจในที่นี้หมายความว่าขณะที่

นึกต้องมีสติ ความสลดใจและมีปัญญา เช่นอย่างเราไปเห็นสัตว์ที่ถูกฆ่าตายหรือจะตายเองก็ตาม เราต้องใช้สติเข้าไปตั้งใช้ความสลดใจและปัญญาเข้าไปตั้งไว้ในอารมณ์ที่เราได้เห็นนั้นแล้วก็นึกว่า มรณังอนะติโต ซึ่งแปลว่าเราจะล่วงพ้นความตายไปไม่ได้อย่างนี้เป็นอารมณ์อยู่เสมอ ๆ หรือเราจะไปงานศพของท่านผู้ใดก็ตามเราก็ต้องใช้คำว่ามรณังอนะติโต เราจะล่วงพ้นความตายไปไม่ได้เหมือนกัน คือเราจะต้องตายเหมือนอย่างที่เขาตายอย่างนี้เหมือนกัน เราต้องนึกก่อน ไม่ใช่ว่าพอใกล้จะตายก็ไปนึกถึงความตาย ต้องฝึกฝนจิตให้เป็นวสี และสามารถที่จะวางเฉยไม่เกิดความหวั่นไหวหวาดกลัวต่อความตายเหล่านั้นได้ เพราะว่าคนที่นึกถึงความตายอยู่เสมอ ๆ นั้นเป็นบุคคลผู้ที่ไม่ประมาท และเมื่อบุคคลผู้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์แทนที่เราจะพล่าเวลาของเราไปในทางอบายมุขหรือไปทางที่ไม่มีสาระแก่นสาร เราก็ใช้เวลาของเราให้เป็นบุญ เป็นกุศลหรือให้เป็นประโยชน์ต่อไปทุกลมหายใจที่ชีวิตมีอยู่

บุคคลผู้ทำกุศลไว้อย่างนี้ ถึงแม้ตัวเองจะตายจากโลกนี้ไป แต่ความดีที่สร้างไว้นั้นยังคงมีอยู่ และทุกคนยังสรรเสริญ

อยู่ตลอดเวลา วิธีนึกถึงความตายในทางที่ถูกนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้มีทั้งหมด ๘ วิธีด้วยกัน

วิธีที่ ๑ นึกถึงความตายให้ปรากฏดุจดังนายเพชฌฆาต

วิธีที่ ๒ นึกถึงความตายโดยความวิบัติแห่งสมบัติ

วิธีที่ ๓ นึกถึงความตายโดยเข้าไปเปรียบเทียบ

วิธีที่ ๔ นึกถึงความตายโดยกายของเรานี่เป็นของทั่วไป คือเป็นของสาธารณะแก่เหล่ากิมิชาติเช่นโรค ตัวหนอนต่าง ๆ พยาธิ์ต่าง ๆ ก็มีอยู่มากมายในร่างกายนี้

วิธีที่ ๕ นึกถึงความตายโดยอายุของเราเป็นทุรพลคือมีกำลังน้อย

วิธีที่ ๖ นึกถึงความตายโดยไม่มีเครื่องหมาย

วิธีที่ ๗ นึกถึงความตายโดยกำหนดการ

วิธีที่ ๘ นึกถึงความตายโดยขณะนิดหน่อย

การนึกถึงความตายทั้ง ๘ วิธีนี้ถือเป็นวิธีที่แยบคาย เช่นเรานึกถึงความตายดุจดังนายเพชฌฆาตนั้น เพราะว่านายเพชฌฆาตมีหน้าที่ประหารชีวิตคน ความตายก็เหมือนกับนาย

เพชฌฆาต ซึ่งขณะนี้กำลังเงื้ออาวุธที่จะบั่นคอเราลงมาเมื่อไร ก็ไม่ทราบเหมือนกัน ทุก ๆ ย่างก้าวที่เราย่างไปก็จะมีนายเพชฌฆาตคอยสะกดรอยตายอยู่เสมอ ให้เรานึกถึงอยู่อย่างนี้แล้วเราก็จะได้ไม่ประมาททุก ๆ อิริยาบถ การนึกถึงอย่างนี้บ่อย ๆ เป็นประโยชน์แก่การที่เราจะดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้มาก

ประการต่อไปที่ว่า ให้นึกถึงความตายเหมือนความวิบัติแห่งสมบัตินั้น คือใครก็ตามที่มีสมบัติมากถึงแม้จะเป็นพระราชาผู้มีอำนาจวาสนาใหญ่โต แต่ทุกคนก็ต้องตายเหมือนกัน สมบัติไม่สามารถที่จะช่วยเหลือได้ต้องวิบัติไปหมด เมื่อนึกถึงความตายโดยเปรียบเทียบคือเอาชีวิตของเราไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ซึ่งแม้ว่าเขาจะมีร่างกายแข็งแรงเขาก็ต้องตายเหมือนกัน แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระศาสดาเอกในโลกบำเพ็ญบารมีมากก็ต้องตาย ให้นึกว่าร่างกายของเรานี้ไม่มีอะไรเป็นของสะอาด มีหมู่หนอนมากมายร้อยแปดชนิดที่อยู่ในร่างกายของเรา ทั้งอายุของเราก็น้อยไม่มั่นคงถาวรอะไรและความตายก็หานิมิตหมายอันใดอันหนึ่งไม่ได้ กำหนดไม่ได้ว่าเราจะตายเมื่อนั้นเมื่อนี้ เวลาแห่งความตายก็กำหนดไม่ได้ ทั้งความตายก็เกิดขึ้นแก่เราทุก ๆ ขณะของรูปนามที่เกิด

ขึ้น แต่ว่าเป็นขณิกมรณะ เรานึกถึงอย่างนี้ให้เป็นวสีบ่อย ๆ จนกระทั่งจิตของเราไม่เกิดความกลัวความตาย นี่เป็นวิธีที่เราใช้แล้วก็จะเกิดประโยชน์แก่การนึกถึง สำหรับปัญหาข้อนี้คิดว่าคุณคงเข้าใจ เพราะถ้าอธิบายกันโดยละเอียดแล้วก็มีวิธีการปฏิบัติอยู่มากมาย จะต้องใช้เวลาอธิบายเป็นชั่วโมง

สำหรับปัญหาข้อที่ ๓. ไม่มีข้อใดบัญญัติไว้เลยว่าห้ามหญิงมีครรภ์เข้าไปในบริเวณพระอุโบสถเวลามีพิธีบวชไม่มีดอก มีครรภ์ก็เข้าได้ ไม่มีห้ามไว้ในศาสนา เว้นไว้แต่ว่าถ้าเราไม่ไว้ใจว่าวันนี้จะเป็นวันครบกำหนดคลอดละก็อย่าไปก็แล้วกัน ไม่ว่าจะเป็นโบสถ์หรือเป็นที่ไหนก็ตามเดี๋ยวจะลำบาก ทางศาสนาไม่ได้ห้ามไว้ คนมีครรภ์เสียอีก ควรจะได้เข้าวัดฟังธรรมเพื่อจิตใจจะได้สงบ ทารกที่อยู่ในครรภ์จะได้มีความสวัสดี

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒภิกขุที่เคารพทราบ

ผมเลื่อมใสในรายการแสดงธรรมะต่าง ๆ ของท่านอาจารย์มาก ผมได้ติดตามฟังแทบจะทุกรายการ รู้สึกว่านอกจากจะได้รับความรู้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังได้รับอรรถรสของพระธรรมอย่างมากมายอีกด้วย บัดนี้ ผมมีปัญหาจะกราบเรียนถามรายละเอียดจากท่านอาจารย์ ขอได้กรุณาตอบจดหมายปัญหาของผมด้วยนะครับ

เหตุใดพระมหาโมคคัลลานะ ซึ่งเป็นพระอรหันต์และเป็นพระสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า จึงถูกพวกโจรเดียรถีย์ตามฆ่า และนิพพานเพราะถูกฆ่าหรือว่า นิพพานเอง และผมอยากจะทราบบุพกรรมของพระมหาโมคคัลลานะ ซึ่งทำให้ต้องถูกตามฆ่า ผมสงสัยว่า ผู้ที่เป็นพระอรหันต์แล้ว ไม่น่าที่จะต้องลำบากเพราะถูกใครมาทำร้ายอย่างนั้นเลย ขอท่านอาจารย์ได้ช่วยชี้แจงรายละเอียดให้ผมทราบด้วยนะครับ

ด้วยความเคารพ

ทอง พุทธรักษา

ตอบ

เกี่ยวกับเรื่องพระโมคคัลลานะที่ว่า เพราะเหตุใดจึงได้ถูกพวกโจรเดียรถีย์ตามฆ่านิพพาน เพราะถูกฆ่า หรือว่านิพพานเอง และอยากจะทราบถึงบุพกรรมของพระโมคคัลลานะว่าเพราะเหตุใดจึงได้ถูกฆ่า เพราะว่าเป็นพระอรหันต์แล้ว ไม่น่าจะต้องลำบากเพราะถูกใครมาทำร้ายอย่างนั้น เรื่องนี้ดูเหมือนจำได้ว่าเคยอธิบายให้ท่านผู้ฟังได้ทราบในรายการอื่น ๆ มาบ้างเกี่ยวกับเรื่องพระโมคคัลลานะ จะขอแยกประเด็นการตอบออกไปว่าเพราะเหตุใดจึงได้ถูกเดียรถีย์ถึงกับตามฆ่า เอาเหตุปัจจุบันนี้ก่อน เหตุปัจจุบันนี้เกิดมาจากเพราะความริษยาของเดียรถีย์ เดียรถีย์นี้หมายถึงพวกนักบวชนอกพระพุทธศาสนาทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าพระพุทธศาสนานั้นได้แผ่ขยายออกไปอย่างรวดเร็ว ภายหลังจากพระสัมมาสัม พุทธ เจ้า ตรัส รู้ แล้ว ประ กาศ พระ พุทธศาสนานั้น ประชาชนชาวชมพูทวีปต่างก็พากันเลื่อมใสในคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพราะว่าผู้ประพฤติตามปฏิบัติตาม ย่อมพ้นทุกข์ ได้จริงตลอดจน ปฏิปทาแห่งการ ปฏิบัตินั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงมุ่งสอนชาวโลกให้ไปสู่ความพ้นทุกข์ ฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงได้รับการต้อนรับจากสาธุ

ชนในสมัยนั้น เป็นธรรมดาเมื่อพระพุทธศาสนาได้รับความเจริญขึ้น ก็ย่อมจะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้นักบวชลัทธิอื่นซบเซาลง เสื่อมจากลาภสักการะไม่ใช่แสวงหามรรคผลนิพพานอะไร เมื่อประชาชนเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากมาทำบุญสุนทานทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น นักบวชประเภทเสื่อมลาภสักการะก็เกิดความริษยาขึ้นมา

นักบวชเหล่านั้น จึงประชุมพิจารณาว่าใครเป็นกำลังอันสำคัญที่สุดของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในทางการประกาศพระพุทธศาสนา เพราะว่าตามธรรมดานั้น ไม่ว่างานอะไรทั้งหมดที่เป็นงานใหญ่ จะต้องอาศัยคนสำคัญมามีส่วนช่วยเหลือถ้าพูดไปก็เหมือน แขนซ้าย แขนขวา พิจารณาเห็นแล้วว่าพระโมคคัลลานะซึ่งเป็นอัครสาวกเบื้องซ้ายเป็นผู้ที่ทรงอภิญญาจิตมีฤทธิ์มาก ท่านผู้นี้ได้เป็นกำลังในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างมากทีเดียว เพราะว่าบุคคลที่เลื่อมใสในด้านอิทธิฤทธิ์ต่างๆในด้านปาฏิหาริย์ มีมากเหลือเกินในสมัยพุทธกาล พระโมคคัลลานะเป็นผู้มีฤทธิ์มากและผลจากการแสดงฤทธิ์ของพระโมคคัลลานะนี่แหละ ปลูกศรัทธาปสาทะให้แก่บุคคลที่เลื่อมใสใน

ฉะนั้น เมื่อเดียรถีย์จะทำลายพระพุทธศาสนาก็ต้องทำลายพระมหาโมคคัลลานะเสียก่อน เพราะเป็นกำลังอันสำคัญของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะต้องตัดกำลังเสียก่อน เพราะจะไปทำร้ายพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นย่อมทำได้ไม่สำเร็จ การทำร้ายพระโมคคัลลานะ ถือว่าเป็น การตัด กำลัง อัน สำคัญ ของพระพุทธศาสนาไปทีเดียว เดียรถีย์จึงวางแผนฆ่า จ้างโจรห้าร้อยตามฆ่าพระมหาโมคคัลลานะ เมื่อท่านรู้ว่าโจรมาล้อมท่านก็หนีด้วยอภิญญาจิต เหาะออกทางหน้าต่างบ้าง หนีขึ้นหลังคาบ้าง โจรก็ฆ่าท่านไม่ได้ ท่านหนีรอดได้ทุกครั้ง แต่ภายหลังเมื่อท่านได้พิจารณาถึงบุพกรรมในอดีตว่าทำไมโจรพวกนี้จึงตามจองล้างจองผลาญท่าน พากเพียรฆ่าท่าน ทั้ง ๆ ที่ท่านไม่ได้เป็นศัตรูกับใคร แต่ว่าจะเป็นศัตรูอยู่ก็ตรงที่คุณงามความดีที่ทำไว้เท่านั้นที่เป็นศัตรูแก่บุคคลผู้ที่มีจิตริษยา ผู้ที่ไม่มีอะไรดีก็ย่อมจะริษยา ส่วนที่พระมหาโมคคัลลานะจะไปประทุษร้ายเบียดเบียนใครคนใดคนหนึ่งให้เดือดร้อนนั้นย่อมไม่มีเลย

เพราะว่า คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสอนสาวกไว้ไม่ให้เบียดเบียนผู้ใดผู้หนึ่งให้เดือดร้อน ทั้งสิ้น

สอนแต่ว่าให้จาริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาก ให้เกื้อกูลให้สงเคราะห์แก่ชาวโลก ไม่ได้สอนให้เราไปเบียดเบียนชาวโลก ยิ่งพระมหาโมคคัลลานะท่านเป็นพระอรหันต์ อกุศลจิตที่จะคิดประทุษร้ายผู้อื่น หรือว่าจะเบียดเบียนใครนั้นย่อมไม่มีชีวิตของท่าน เป็นอยู่เพื่อสร้างความดีทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่สรรพสัตว์เท่านั้นเอง และผลจากการทำความดีอย่างนี้แหละเป็นเหตุหนึ่ง ที่ทำให้เดียรถีย์ริษยาถึงกับต้องจ้างโจรห้าร้อยมาตามฆ่าท่าน ท่านพิจารณาเห็นแล้วว่าท่านไม่ได้เป็นศัตรูกับใคร แต่เพราะอำนาจกรรมในอดีตชาติที่ท่านเคยทำมาแต่ชาติปางก่อน ในสมัยที่ท่านได้ประทุษร้ายต่อมารดาบิดาของท่านเพราะหลงภรรยา ภรรยาซึ่งมีความรังเกียจในมารดาบิดาของท่านซึ่งเป็นคนตาบอดทั้งสองคนก็เลยออกอุบายให้พระโมคคัลลามะในอดีตฆ่าพ่อฆ่าแม่ท่าน พระโมคคัลลานะซึ่งในอดีตนั้นได้หลงเมีย ตามธรรมดาบุคคลผู้ที่หลงเมียก็ย่อมจะฆ่าแม่ได้เพราะความยุยงส่งเสริมของเมียนั้นเอง ที่ทำให้ตนต้องประทุษร้ายต่อพ่อแม่ของตน ผลสุดท้ายท่านก็วางอุบายประทุษร้ายมารดาบิดาของท่านโดยแกล้งทำเป็นโจรดักปล้นกลางทางแล้วก็

ทุบตีพ่อแม่ตาบอดของท่าน วิบากกรรมอันนี้แหละที่ส่งผลมาให้ท่านต้องถูกฆ่า นี่ถ้าเราพูดถึงเหตุในอดีตก็เป็นอย่างนี้

ส่วนเหตุปัจจุบันก็เกิด มา จากความริษยา ของเดียรถีย์ที่มีต่อพระพุทธศาสนาและอดีตก็ ได้แก่กรรมของพระโมคคัลลานะที่เคยทำต่อมารดา บิดามาก่อน ท่านก็ต้องได้รับผลแห่งกรรมอย่างนี้ อันนี้เป็นเรื่องของวิบากกรรม วิบากกรรมนั้นไม่จำกัดดอกว่าผู้นั้นจะเป็นใคร แม้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว แต่ถ้ายังไม่ดับขันธปรินิพาน คือรูปนามหรือขันธ์ห้านี้ยังมีอยู่ก็หาได้พ้นไปจากวิบากกรรมไม่ ยังจะต้องชดใช้ผลกรรมอยู่ เพราะว่ารูปกับนามทั้งสองนี้เป็นผลมาจากกรรมแม้ ว่าเราจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ทำอาสวกิเลสให้สิ้นไปแล้วก็ตาม แต่ว่ากรรมนั้นยังหาสิ้นไปไม่ ยังจะต้องส่งผลของกรรมต่อไป พระโมคคัลลานะจึงหนีกฎของกรรมไม่พ้น การที่ถูกประทุษร้ายตอบเช่นนี้ พระโมคคัลลานะนั้นจะมีจิตผูกพยาบาทก็หาไม่ การปรินิพพานของท่านก็เพราะเหตุนี้ คือถูกทุบก่อน แต่ก็ไม่ใช่ปรินิพพานเพราะถูกทุบ ตอนที่โจรทุบท่านนั้น ท่านเข้าสู่สมาบัติ แม้โจรจะทุบร่างกายของท่านจนเหลวหมด คิดว่าท่านตายแล้วแต่ความจริงท่านไม่ตายดอก ท่านเข้าผลสมาบัติ เมื่อท่านออกจาก

สมาบัติแล้ว ท่านก็ประสานกระดูกท่าน ส่วนใดหักก็ประสาน พอประสานกระดูกด้วยอำนาจของอภิญญาจิตแล้วก็ไปเฝ้าพระ-สัมมาสัมพุทธเจ้ากราบทูลลาเสด็จ ดับขันธปรินิพพาน ถ้าพูดตามสามัญชาวบ้านก็คือทูลลาตาย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็นว่าพระโมคคัลลานะเป็นผู้มีฤทธิ์มาก เป็นอัครสาวกฝ่ายซ้าย จะหาสาวกที่มีความเก่งกาจเหมือน อย่าง พระโมคคัลลานะ นี้อีกไม่ได้แล้ว ก็ให้พระโมคคัลลานะแสดงอภิญญาจิตให้พระองค์ทอดพระเนตรดูเป็นครั้งสุดท้าย พระโมคคัลลานะก็แสดงอภิญ-ญาจิต แสดงอิทธิฤทธิ์ด้วยการเหาะขึ้นในอากาศ นอนในอากาศในท่าทางต่าง ๆ แล้วจากนั้นจึงไปปรินิพพานที่บ้านของท่าน

อันนี้แสดงให้เห็นว่าท่านไม่ได้ตายเพราะโจรฆ่า แต่เพราะเหตุว่าร่างกาย อันเป็นที่ อาศัยของรูปนาม ไม่สมประกอบไม่สามารถจะอยู่ต่อไปได้ ต้องนิพพานดังที่พระสัมมาสัมพุทธ-เจ้าได้ตรัสไว้แก่พระอานนท์ในมหาพระนิพพานสูตร ว่าร่างกายของพระองค์ นั้นก็เก่าคร่ำคร่ามากแล้ว เพราะอายุย่างเข้าสู่ ๘๐ ปี ย่างเข้าสู่วัยชรา ถ้าจะอุปมาก็เหมือนกับเกวียนที่ ทำด้วยไม้ไผ่มันเก่าคร่ำคร่ามาก ถึงจะซ่อมเท่าไร ๆ ก็ใช้ประโยชน์ได้น้อย เพราะว่าอัตภาพร่างกายนี้เมื่อเสื่อมไปแล้วก็ทำประโยชน์

ได้น้อยเต็มที่ เพราะฉะนั้นจึงต้องเสด็จดับขันธปรินิพพาน แต่ถ้าจะเจริญอิทธิบาทภาวนาอยู่ก็คงจะอยู่ได้ถึงหนึ่งกัปป์ ก็หมายความว่าคงจะอยู่ได้ถึงอายุกัปป์ จาก ๘๐ ปี อาจจะอยู่ได้ถึง ๑๐๐ ปี ไม่ใช่หมายความว่า ๘๐ ปีอยู่ได้เป็นพัน ๆ ปีโดยไม่ปรินิพพาน ไม่ใช่ เพราะอันนั้นผิดสภาวธรรม รูปธรรมนี้มีวันเก่าคร่ำคร่าและจะต้องแตกสลายไปในที่สุด ฉะนั้น เมื่อพระโมคคัลลานะถูกโจรทุบจนร่างกายไม่มีชิ้นดี เหมือนกับเกวียนที่ถูกคนอื่นเขามาสับมาทำลาย นี่ถึงเราจะเอามาต่อมาซ่อมมาแซมอย่างไรมันก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้ พระโมคคัลลานะก็อยู่ในฐานะเช่นนี้เหมือนกัน ฉะนั้น ท่านจึงต้องไปทูลลาเสด็จดับขันธปรินิพพาน อันนี้เป็นเรื่องชี้ให้เห็นว่ากรรมที่เราทำไปนั้นแม้จะเล็กน้อยก็ไม่ควรกระทำ เพราะว่าผลแห่งกรรมที่เป็นอปราปริยเวทนียกรรม ยังจะต้องตามสนองผลจน กว่าจะดับขันธปรินิพพาน แม้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ สิ้นอาสวกิเลสแล้วก็ตาม เมื่ออัตภาพร่างกายยังมีอยู่ตราบใดก็ต้องชดใช้กรรมไปจนถึงที่สุดตราบนั้น นี่เป็นคติที่เราควรระมัดระวัง กรรมนั้นแม้ว่าจะเล็กน้อยก็ไม่ควรที่จะกระทำ ควรจะละเว้นจากกรรมชั่วทั้งปวง ควรที่จะกระทำกรรมดีเพื่อที่จะได้ส่งผลจนกว่าเราจะเข้าถึงซึ่งพระนิพพาน

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพอย่างสูง

ผมขอเล่าเรื่องราวของผมให้ท่านอาจารย์ฟัง และช่วยตัดสินปัญหาให้ผมด้วยครับ เรื่องเป็นดังนี้ครับ

เมื่อประมาณต้นปี ๒๕๑๑ นี้เอง ผมได้พบผู้หญิงคนหนึ่งบนรถเมล์ขณะที่ผมจะไปทำงาน ผมรู้สึกพอใจคือชอบใจละครับที่เห็นว่าเธอสวยดี แต่แล้วเมื่อเธอลงจากรถไป ผมก็ไม่ได้นึกถึงเธออีก แต่ในวันต่อ ๆ มาผมกลับได้พบเธอเสมอ ๆ เป็นประจำ ดูเหมือนว่าการไปทำงานของเราทั้งสองจะเป็นเวลาใกล้เคียงกันมาก และใช้เส้นทางเดียวกันเสียด้วย การที่ได้พบเห็นเธอบ่อย ๆ นั้น ไม่ได้ทำความผิดปกติให้เกิดกับเธอผู้นั้น เพราะเธอก็คงมองผมเหมือนกับเช่นคนไม่รู้จักกันทั้งหลายนั่นเอง แต่ผมซิครับ ผมไม่รู้สึกอย่างเธอ ผมได้กราบเรียนให้ท่านอาจารย์ทราบแต่แรกแล้วว่าผมรู้สึกพอใจในตัวเธอ และในระยะหลัง ๆ นี้ ผมรู้สึกว่าผมรักเธออย่างมากเสียแล้ว เพราะนอกจากเธอจะสวยดีแล้ว ยังเรียบร้อยอีกด้วย

ต่อมาผมได้ลงทุนเดินตามเธอไปจนถึงบ้าน โดยเธอไม่รู้ตัว และผมก็ได้ทราบว่าเธอมีสามีเสียแล้ว ถึงอย่างนั้นผมก็เลิก

รักเธอไม่ได้ ผมเสียใจและผิดหวังมาก เคยคิดบ้า ๆ ตั้งหลายอย่างเป็นต้นว่า อยากให้สามีของเธอเป็นอะไร ๆ ตายไปเสียหรือไม่ก็มีอันต้องเลิกร้างกัน ผมจะได้ไปขอแต่งงานกับเธอขณะนี้ผมมีแต่ความทรมานใจ เพราะความรักไม่สมหวัง ซ้ำเป็นดังนี้ ความคิดอ่านต่าง ๆ ของผมในขณะนี้รู้สึกว่าจะเป็นเรื่องบาปกรรมทั้งนั้น เพราะไม่คิดให้ใครดีเลย ท่านอาจารย์ครับผมจะทำอย่างไรดี เพราะไม่มีแก่จิตแก่ใจจะทำอะไรทั้งสิ้น

ถ้าในครั้งแรกที่ผมพบเธอพร้อม ทั้งสามีของเธอผมก็คงจะไม่ถลำตัวถลำใจมากมากอย่างนี้ แต่มารู้เอาต่อเมื่อรักเข้าไปแล้ว ถึงบาปก็คงจะไม่มากนักไม่ใช่หรือครับ แต่ในระยะนี้ซิครับผมคิดบาปมากเหลือเกิน คิดอยากแต่จะช่วงชิงตัวเธอมาเสียจากสามี ด้วยความคิดเลวทรามต่าง ๆ กัน ผมไม่สามารถจะหักห้ามความเห็นแก่ตัวของผมได้ คิดทีไรเข้าข้างตัวเองทุกทีทั้ง ๆ ที่รู้ว่า ไม่มีน้ำใจของนักกีฬาหรือน้ำใจของลูกผู้ชายเลย ผมรู้อยู่อย่างเดียวว่า ต้องการให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ผมปรารถนาเท่านั้นใครจะเป็นอย่างไรก็ช่าง ท่านอาจารย์ครับ บาปก็กลัวอยู่ อยากจะแก้ก็แก้ไม่ได้ รู้สึกว่าความเห็นแก่ตัวนี้รุนแรงมาก มันคอยจะนำให้ผมไปในทางที่ไม่ดีเสมอ เวลาผมมีสติดี ๆ อย่างขณะ

ที่เขียนจดหมายถึงท่านอาจารย์นี้ ผมพูดได้อย่างมีเหตุผล แต่ในบางขณะและหลายขณะเสียด้วย ผมขาดเหตุผลโดยสิ้นเชิง ขอท่านอาจารย์ได้โปรดช่วยผมด้วยนะครับ ผมกลุ้มจะเป็นบ้าตายอยู่แล้ว

ด้วยความเคารพอย่างสูง

อนันต์

ตอบ

สำหรับปัญหาของ คุณอนันต์นี้ถือว่า เป็นความ ทุกข์อันหนึ่ง แล้วก็คิดว่าคงเป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับในชีวิตของคนในปัจจุบันนี้อีกหลาย ๆ คนด้วยกัน เพราะว่าความรักของคนในปัจจุบันเกิดขึ้นง่ายเหลือเกิน ขอโทษเถอะที่อาตมาจะต้องพูดเกี่ยวกับเรื่องข้อเท็จจริงที่ปรากฏเกิดขึ้นในปัจจุบันนี้บ้างที่ว่าเกิดขึ้นง่ายนั้นเพราะเท่าที่เราสังเกตดูบางคนเป็นแต่เพียงว่าพบกันที่ป้ายรถเมล์ก็เกิดความรักกันแล้วก็มี บางคนก็ถึงกับยอมมอบกายถวายชีวิตให้ ผลสุดท้ายก็ไปทำไม่ดีกันเพียงชั่วครู่ชั่วยามเท่านั้น แล้วก็ต้องประสบต่อความเสียอกเสียใจ นี่แหละเป็นผลที่ความรัก เกิดขึ้นง่าย เกิดขึ้นไม่เลือกสถานที่ บางทีก

ไปเกิดที่ป้ายรถเมล์ บางทีก็เกิดกันบนรถเมล์อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นของที่เราพิจารณาดูแล้วก็เหมือนกับเห็ดในฤดูฝน มันเป็นพืชที่ไม่ยั่งยืนถาวร ความรักที่เกิดขึ้นในลักษณะของคุณอนันต์ก็เหมือนกัน เป็นความรักที่ไม่ถาวรอะไรดอก จริงอยู่ ถึงแม้ว่าคุณจะเกิดความรักเกิดความพอใจมันเป็นเรื่องของกิเลสต่างหาก เพราะว่ากิเลสของคนนี่มันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ทุกแห่งหน เมื่อมีเหตุมีปัจจัยพร้อมบริบูรณ์ ถ้าหากเราไม่รู้จักควบคุมจิตใจแล้วมันก็เกิดได้ทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่ว่าคนเราทุกคนจะต้องรักกันเช่นนี้ไปทั้งหมดก็หาไม่

ความรักนั้นน่ะ บางครั้งมันก็อาจจะเกิดขึ้นจากเหตุหลาย ๆ อย่าง ดังที่เคยได้ยกตัวอย่างให้ทราบแล้วว่าความรักของคนจะเกิดขึ้นได้ตามหลักของพระพุทธศาสนาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ เกิดมาจากเหตุสองประการด้วยกัน ประการหนึ่งเพราะว่าคน ทั้งสองเคย อยู่ร่วมกันมาตั้งแต่ ในอดีตชาติคือในชาติก่อนอาจจะเคยมีความสัมพันธ์กัน อาจจะเป็นพี่เป็นน้องกัน อาจจะเป็นสามีภรรยากัน หรืออาจจะเป็นแม่ลูกกันมาหรือพ่อลูกกันมาก็ตาม เมื่อบุคคลเหล่านี้มาพบกันเข้าขณะแรกก็เกิดความรักขึ้นทันที ทั้ง ๆ ที่ยังไม่รู้จักกันมาก่อนเลยแต่

ว่าความรักได้เกิดขึ้นแล้ว และอีกประการหนึ่งความรักเกิดขึ้นจากความดีที่ต่างฝ่ายต่างได้สร้างขึ้น ความรักที่เกิดขึ้นจากความดีนั้นคือความเกื้อกูลต่อกัน ในปัจจุบันชาติเมื่อมีความเกื้อกูลต่อกันมากก็เกิดความเห็นอกเห็นใจกันขึ้น แล้วก็เกิดความรักขึ้นมา อย่างนี้เป็นความรักที่เกิดขึ้นได้

พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า บัวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยน้ำกับตมฉันใด ความรักของคนก็เกิดขึ้นด้วยเหตุสองสถานดังกล่าว ถ้าหากว่าเป็นความรักประเภทบุพเพสันนิวาส ที่เราเคยทำความดีเคยอยู่ร่วมกันมาแต่ชาติปางก่อน ก็ทำให้เกิดความรักได้ ตรงกันข้ามกับคนที่เป็นศัตรูต่อกัน คนที่เป็นศัตรูกันมาแต่ชาติก่อนเมื่อถึงชาตินี้พอเห็นหน้าพอได้ยินเสียงมันก็ชังแล้ว ตั้งตนเป็นศัตรูกันก็มี อันนี้เป็นเรื่องที่เกิดมาจากอดีตกรรม แต่ว่าในลักษณะของความรักที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันนี้ ส่วนมากแล้วก็เกิดไปตามอำนาจของกิเลสเป็นส่วนใหญ่ เหมือนคุณอนันต์ที่เกิดความรักนี่แหละ ถ้าหากว่าเราเป็นคนที่มีเหตุผลเราเป็นคนมีศีลธรรมเพียงพอแล้วเรื่องเหล่านี้เราก็ต้องตัดได้ ไม่ควรใช้คำว่าลืมไม่ได้หรือตัดใจไม่ได้ คนที่ลืมไม่ได้ตัดใจไม่ได้นี่แหละ เป็นคนจมอยู่ในปลักแห่งความชั่วช้า และจะต้องประกอบกรรมชั่ว

เช่นนี้ตลอดไป เช่นคนที่ติดยาเสพย์ติด เราจะสังเกตได้จากคนที่ติดในรสสุราก็ดี ติดในรสเฮโรอีนก็ดี หรือติดในการพนันก็ดี ติดในมหรสพก็ดี ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนั้นบุคคลเหล่านี้เมื่อถามว่าทำไมจึงเลิกไม่ได้ในเรื่องของอบายมุข เขาก็ตอบว่าไม่ทราบเป็นอย่างไรมันตัดไม่ได้ ครั้นจะตัดใจมันก็ตกไปเป็นทาสทุกครั้งไป เป็นการแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอในจิตใจ ความไม่รู้จักที่จะปรับปรุงตัวเองได้ หรือกลับเนื้อกลับตัวได้ ผลสุดท้ายอยู่ในปลักแห่งความชั่วเช่นนั้น เรื่องของความรักก็เหมือนกันจริงอยู่ ทุกคนน่ะมีสิทธิ์ที่จะรักกันได้ แต่ความรักบางอย่างหรือว่าบางประเภทเราจะต้องรู้สิทธิเหมือนกัน เพราะถ้าใช้ความรักเกินสิทธิก็จะไปล่วงละเมิดสิทธิในสังคมอันดีงามซึ่งจะเข้าในข้อกาเมสุมิจฉาจารขึ้น เช่นบางคนเขามีสามีมีภรรยาแล้วเขามีคู่ครองแล้ว เราจะไปประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ผิดศีลธรรม เราจะต้องรู้จักตัดใจถ้าหากว่าตัดใจไม่ได้ก็แสดงว่าเราก็คงจะละความชั่วในใจไม่ได้ เพราะความรู้สึกนึกคิดเช่นนี้เป็นความชั่วเหลือเกิน แล้วจะทำให้เราประกอบกรรมชั่วต่อไปอีก

ฉะนั้นคุณอนันต์ควรที่จะได้พิจารณาดูให้ละเอียด ไม่ควรที่จะคิดรักความอยากได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อมันเกิดขึ้นมากมายแล้วก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเราเห็นแก่ตัวมากขึ้น การฆ่ากันตายในปัจจุบัน การประทุษร้ายต่อกันที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์เกิดมาจาก ความรักแล้วก็ เป็นเหตุ ให้ เกิดความ เห็น แก่ตัวนี่ แหละเพราะคนที่เห็นแก่ตัวนั้น คิดเอาแต่ ได้อย่างเดียวคนอื่นเขาจะเป็นทุกข์เขาจะทรมานอย่างไรไม่ได้คิดถึง หรือบางคนตะกละตะกลาม ขอโทษเถอะ ต้องใช้คำนี้ คือไม่รู้จักประมาณในกามบางทีก็ ไม่ทราบดอกว่าบุคคล เหล่านั้นเขาไม่ ใช่เป็นคนตัวเปล่าหรือบางทีก็ทราบแต่ก็ทำลงไปทั้ง ๆ ที่ทราบ ทราบเหมือนกันว่าผู้หญิงมีสามีแล้ว แต่ก็ยังประพฤติผิดอีก ซึ่งลองคิดดูว่าสามีเขาจะมีความทุกข์อย่างไร เขาจะต้องเป็นทุกข์มากเพราะสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นที่รักหวงแหน ทุกคนจะต้องเคารพในสิทธิเหล่านี้ ฉะนั้นถ้าเราไปทำเข้า คนอื่นเขาก็เป็นทุกข์ ความทุกข์อย่างนี้แหละเป็นเหตุหนึ่งที่ทำ ให้ต้องฆ่ากันทำ ให้ตายเป็นจำนวนมาก เกิดมาจากเพราะว่าตัดใจไม่ได้หรือเป็นคนมักมากแล้วผลสุดท้ายก็ต้องประสบต่อความทุกข์ อย่างหนักเท่านั้นยังไม่พอ จะต้องไปเสวยความทุกข์ในนรกอีก คิดดูให้ดีก็แล้วกัน

ความ สุขที่ได้ที่สมหวังในความรัก ปัจจุบัน นี้แต่ เป็นการ ผิดศีลธรรมเป็นการทำบาปซึ่งเราจะต้องไปชดใช้กรรมในสัมปรายภพอย่างหนัก จะต้องเป็นทุกข์อย่างหนักควรจะเอาอย่างไหน ชั่งกันดูก็แล้วกันว่าควรที่เราจะเลือกเอาอย่างไหน ถ้าหากว่าเราคิดถึงเรื่องของความทุกข์ทั้งในปัจจุบันอนาคตด้วยแล้ว ก็ควรที่จะได้ตัดใจ ถึงอย่างไรก็ต้องตัดใจไม่ละเมิดศีลธรรมเหล่านั้น

ความทุกข์น่ะอาจจะเกิดขึ้นได้เพียงชั่วขณะหนึ่ง ถึงทุกข์ก็คงไม่นานดอก เพราะความรัก ประเภทนี้ก็เหมือน กับดอกเห็ดในฤดูฝน มันไม่ใช่ว่าจะเที่ยงแท้ถาวรอะไรดอกคิดว่าคุณอนันต์คงจะเป็นทุกข์ไม่กี่วันไม่ช้าก็คงหายเอง เหมือนความรักที่เกิดขึ้นในที่ทั่ว ๆ ไปมันก็ไม่ยั่งยืน เกิดขึ้นแล้วก็จางเร็ว แล้วผลสุดท้ายก็จางหายไปอย่างรวดเร็วที่สุด อันนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นกฎธรรมดาอยู่แล้ว ก็ขอให้คุณได้พิจารณาอย่างนี้ก็แล้วกันอาตมาได้แต่แนะนำเพียงแค่นี้ คุณจะทำได้อย่างไรหรือไม่ก็เป็นเรื่องของคุณเอง

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพ

ผมได้ฟังท่านอาจารย์ ตอบปัญหาไขข้อข้องใจให้พุทธศาสนิกชนในรายการ "นาทีทอง" จากศูนย์การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ฯ วิทยุยานเกราะ ๗๘๕ เป็นประจำทุกคืน ทำให้ผมรู้สึกว่าหูตาสว่างขึ้นมาก เกิดประโยชน์และทำให้ฝักใฝ่ในธรรมะขึ้นเป็นอันมาก และที่ผมเขียนจดหมายมานี้มิได้มีเรื่องทุกข์ร้อนแต่ประการใด แต่ผมมีข้อข้องใจใคร่จะเรียนถามท่านอาจารย์ ได้โปรดอธิบายให้ผมทราบด้วยครับ ผมจะคอย รับฟัง คำตอบ จากท่าน อาจารย์ใน รายการ นาทีทอง เพื่อประโยชน์แก่ผมและ แก่ผู้ที่สนใจ ในพระพุทธศาสนาโดยทั่วไปด้วย

เรื่องที่ผมจะเรียนถาม ท่านอาจารย์ ก็คือเรื่องของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า "มหายาน" "หีนยาน" และ "เถรวาท" เหล่านี้แปลว่ากระไร มีความเป็นมาอย่างไร ก็ชาวพุทธเรานี้นับถือศาสดา คือองค์พระสัมมา สัมพุทธเจ้า องค์เดียวกัน ไม่ใช่หรือครับ หรือการประพฤติปฏิบัติไม่เหมือนกัน จึงมีการเรียกชื่อต่างกันเช่นนี้ ผมได้ถามใครก็ไม่ได้รับคำอธิบายให้

เป็นที่พอใจได้เลย จึงเรียนถามท่านอาจารย์ให้ช่วยกรุณาอธิบายให้ผมเข้าใจด้วยนะครับ

สุดท้ายนี้ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ท่านอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของศูนย์การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ฯ วิทยุยานเกราะ ๗๘๕ นี้ จงมีความสุขความเจริญยิ่ง ๆขึ้นไป

ด้วยความเคารพอย่างสูง

สุวรรณ แสงธรรม

ตอบ

คำว่า **มหายาน** ถ้าแปลตามศัพท์ก็แปลว่า **ยานใหญ่** ที่แปลว่ายานใหญ่นี้เกิดมาจากพุทธศาสนิกชนฝ่ายเหนือได้ตั้งชื่อนิกายหรือหลักการปฏิบัติของตนเองว่ามหายาน คำว่ามหายานนี้หมายถึงธรรมชาติที่นำสัตว์เข้ามาสู่มรรคผลนิพพาน มหาแปลว่าใหญ่ ทั้งนี้ก็เพราะนิกาย นี้ถือว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนานั้น จำเป็น จะต้องอนุโลม ตามความนิยมของท้องถิ่นหรือภูมิประเทศ แก้ไขพระธรรมวินัยได้ เพื่อที่จะแพร่คำสอนนี้ให้กว้างขวางออกไป ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนให้มากขึ้น

และกว้างขึ้นและ สามารถ ที่จะโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้เลื่อมใสในนิกายของตนเองได้มากจึงเรียกว่ามหายาน แปลว่าเป็นยานใหญ่ยานกว้างขวางมาก ทางมหายานมีหลักการปฏิบัติอย่างง่ายๆ อยู่หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งไม่ได้อาศัยพุทธภาษิตที่แท้จริงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น อาจจะมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อที่จะให้ประชาชนนี้เกิดความเลื่อมใสมากขึ้น ถ้าเราศึกษาดูความเป็นมาของลัทธิมหายานแล้วก็จะเห็นได้ว่า มี คำ สอน มาก มายหลายอย่าง

ส่วนคำว่า **หีนยาน** นั้นเป็นชื่อที่ทางฝ่ายมหายานเรียกพุทธศาสนิกชนฝ่ายใต้คือแบบฝ่ายที่เรานับถือกันอยู่ในประเทศ-ไทยนี้เป็นส่วนมาก ในพม่า ในเขมร ในลาว ซึ่งเป็นพุทธ-ศาสนาฝ่ายหีนยาน หีนยานนี้แปลว่าต่ำ ยานะแปลว่าธรรมชาติที่นำสัตว์ คือว่าเป็นยานเล็กเป็นยานต่ำ ขนสัตว์ส่งสัตว์ได้น้อยเพราะพุทธนิกชนฝ่ายศาสนิกายนี้ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระ-สัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด แม้แต่พระวินัยก็ไม่ยอมแก้ไขเพราะถือว่าเป็นคำสั่งสอนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ประทานไว้จะต้องรักษาให้ตลอดไปด้วยความบริสุทธิ์

ในประเทศไทย เรานับถือ เราก็เรียก นิกาย ของ เราว่า **เถรวาท** แปลว่า ถือเอาข้อตกลงหรือความเห็นของพระเถระ

เป็นหลักของการปฏิบัติรักษาพระธรรมวินัยมาโดยตลอด เถรวาทนี้ไม่ได้หมายความว่า หลักปฏิบัติทางฝ่ายนิกายของเรานั้นเอาคำสั่งสอนของพระเถระมาปฏิบัติ ไม่ใช่หมายถึงอย่างนั้น แต่หมายความว่า เราได้ประพฤติตาม ปฏิบัติ ตามความ เห็น ของพระเถระ ในสมัยก่อนคือสมัยที่กระทำปฐมสังคายนาที่มีพระมหากัสสปเถระเจ้า พร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกอีกเป็นจำนวนมาก ณ ถ้ำสัตตบรรณคูหา พระเถระเหล่านี้ได้ลงความเห็นว่าพระธรรมวินัย ซึ่งเป็น คำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า นั้น จำเป็นจะต้องช่วยกัน รักษาไว้ให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง จะไปแก้ไขแต่งเติม เพิ่มจากที่ท่านมีอยู่เดิมนั้นไม่ได้ ถือเป็นการไม่เคารพในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลยทีเดียว เพราะว่าการที่เราไปแก้ไขเพิ่มเติมพุทธพจน์บทใดบทหนึ่งนั้นถือว่าเป็นบาปอย่างยิ่ง พระมหากัสสป เถระเจ้า ท่านขอความเห็นจากพระเถระที่ร่วมกระทำ สังคายนาครั้งนั้น พระเถรานุเถระที่เป็นพระอรหันต์ทั้งหลายต่างลงมติ เห็นชอบด้วยว่า ควรที่จะได้ ช่วยกันรักษา พระธรรมวินัยนี้ให้บริสุทธิ์ ไว้โดยไม่แก้ไขเพิ่มเติมอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งสิ้น เราก็ ถือเอาหลักการปฏิบัตินั้นด้วยดีมาโดยตลอด แล้วก็รวบรวมธรรมวินัยขึ้น เรียกว่า พระไตรปิฎก สำหรับพระไตรปิฎกนี้

เป็นที่บรรจุคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระเถระท่านได้กระทำไว้ เป็นการรวบรวมคำสอนทั้งหมดที่มีอยู่ในสมัยนั้นที่พระพุทธเจ้าได้เทศน์สั่งสอนเวไนยสัตว์ แล้วรักษาพระไตรปิฎกนี้ให้บริสุทธิ์ผุดผ่องมาตราบเท่าถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นหลักของการศึกษาด้วยความบริสุทธิ์

เพราะฉะนั้น เราจึงได้ พระพุทธศาสนา ที่ บริสุทธิ์ มา เพราะเหตุว่าเราได้ถือเอา ข้อตกลง ของพระเถระในสมัยนั้นมาเป็นหลักของการปฏิบัติกันแล้ว เราก็ไม่แก้ไขพระธรรมวินัย แม้วินัยบางข้อในสมัยปัจจุบันนี้ ไม่จำเป็นเราก็ยังต้องรักษาไว้ เพื่อให้พระพุทธศาสนานี้บริสุทธิ์ และเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาเลื่อมใสของสาธุชนโดยทั่วไป สำหรับความเป็นมาของนิกายนี้มีเรื่องที่สลับซับซ้อนอยู่มาก เพราะเท่าที่เราได้ศึกษาดูแล้ว เราได้ทราบถึงการแตกแยกนิกายออกไปเป็นสองฝ่ายนี้ เท่าที่มีหลักธรรมปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกในจุลวรรคนั้น การแตกแยกออกไปเป็นสองนิกาย ตั้งแต่ในสมัยกระทำสังคายนาครั้งที่หนึ่ง เพราะว่าการกระทำสังคายนาครั้งที่หนึ่งนี้ พระมหากัสสปเถระเจ้า ได้เรียกร้องขอความเห็นจากพระสงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์แตกฉานด้วยปฏิสัมภิทาญาณ ๔ ให้มาร่วมในการ

กระทำสังคายนา ทั้งนี้ก็เพราะเกรงว่าอลัชชีบุคคลจะย่ำยีพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องพระธรรมวินัย โดยหยิบยกเอาข้อกล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยของท่านสุภัททะ ซึ่งเป็นวุฒิบรรพชิตเป็นพระหลวงตาที่กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัย ซึ่งนำมาเป็นข้ออ้าง แล้วพระเถรานุเถระนี้ก็กระทำสังคายนาขึ้นรักษาพระธรรมวินัยด้วยดีตลอดมา

ครั้งนั้นได้มีพระสงฆ์อีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่ได้ร่วมสังคายนาด้วย ซึ่งมีท่านปุราณะเป็นหัวหน้า พร้อมด้วยลูกศิษย์อีกตั้ง ๕๐๐ รูป ท่านปุราณะมาถึงแคว้นมคธ ก็ปรากฏว่าพระมหากัสสปเถระพร้อมด้วยพระสงฆ์องค์อรหันต์ ๕๐๐ รูป กระทำสังคายนาเสร็จลงเสียแล้ว และได้กล่าวเรื่องนี้แก่ท่านปุราณะทราบ ท่านปุราณะก็ถือว่าท่านก็ได้ฟังธรรมจากพุทธองค์มาเหมือนกัน ท่านก็จะถือการปฏิบัติจากที่ท่านฟังมา เท่ากับว่าไม่ยอมรับรู้การทำสังคายนาครั้งที่หนึ่งด้วย แล้วท่านก็ออกไป การติดต่อของพระสงฆ์ในสมัยนั้นก็มีการติดต่อกันอย่างยากทีเดียว การคมนาคมก็ลำบาก จึงเป็นเหตุทำให้การประพฤติปฏิบัติขึ้นแตกต่างกันออกไป

เค้าเงื่อนครั้งที่สองที่แตกแยกกันมากขึ้น ก็คือการแตก-

แยกในสมัยที่พระสงฆ์ชาววัชชี เกี่ยวกับพระธรรมวินัยหลายข้อด้วยกัน และก็เป็นเหตุทำให้เกิดความเห็นแตกแยกถึงกับเป็นสาเหตุให้กระทำการสังคายนาเป็นครั้งที่สองต่อมา นี่เป็นการแสดงให้เห็นว่าการ แตกแยกนิกาย ออกไปเป็นสองนิกายนั้นได้มีต้นเค้ามาจากสังคายนาครั้งที่หนึ่งแล้ว จนถึงสังคายนาครั้งที่สอง จากนั้นก็มีปรากฏมาตราบเท่าทุกวันนี้ ฝ่ายหนึ่งเป็นเถรวาท อีกฝ่ายหนึ่งเป็นอาจาริยวาท หรือเป็นมหายานกับหีนยาน ดังที่เรารู้กันอยู่โดยทั่ว ๆ ไปนั่นแหละ แต่จะอย่างไรก็ตาม พุทธศาสนิกชนทั้งสองนิกายนี้ก็นับถือพระศาสดาคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวกันนั่นเอง ต่างกันแต่ว่าฝ่ายมหายานนั้นนับถือพระโพธิสัตว์มากขึ้นเท่านั้น แต่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คงเคารพองค์เดียวกัน ส่วนคำสั่งสอนและข้อปฏิบัตินั้นก็ย่อมแตกต่างกันออกไปตามที่ฝ่ายหนึ่งพยายามแก้ไข แต่ว่าเถรวาทของเรานั้นเรายังรักษาด้วยดีตลอดมา สมัยพุทธกาลรักษากันอย่างไรในปัจจุบันก็ยังคงรักษากันอยู่อย่างนั้น ส่วนทางฝ่ายมหายานนั้นก็ปรับปรุงให้เหมาะกับภูมิประเทศ เพราะฉะนั้นจึงไม่อัศจรรย์เลยที่พระสงฆ์ในญี่ปุ่นท่านมีครอบครัวได้ เพราะว่าความจำเป็นหรือภูมิประเทศนี้ บางอย่างทำให้เป็นไปเช่นนั้น

หรือพระธิเบตปกครองบ้านเมืองและเป็นทั้งนักบวชด้วย และตลอดจนนักบวชทางฝ่ายมหายานทำอะไรต่าง ๆ ได้ อันนั้นก็เป็นเรื่องที่ปฏิบัติกันไปตามความ นิยม ของท้อง ถิ่น และ ภูมิประเทศ ที่ทำให้นิกายทั้งสองนี้แตกต่างกันมากขึ้น จะอย่างไรก็ตามเราก็ยังเป็นพุทธศาสนิกชนเหมือนกัน และในปัจจุบันนี้ก็มีความเข้าใจกันดีขึ้น เราน่าจะภาคภูมิใจว่าเราได้รักษาพระธรรมอย่างบริสุทธิ์ผุดผ่องโดยไม่เปลี่ยนแปลง ถือว่าเป็นพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์มากที่สุด ควรที่สาธุชนจะได้ภาคภูมิใจและช่วยกันรักษาให้ตลอดไปด้วย

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒภิกขุที่เคารพยิ่ง

กระผมเป็นคนไม่ค่อยชอบพูดเท็จ เพราะรู้ดีว่าการพูดไม่จริงนั้นเป็นสิ่งไม่ดีอย่างยิ่ง กระผมได้พยายามรักษาวาจาให้เป็นไปอย่างถูกต้องต่อศีลเสมอ รู้สึกว่าสบายใจดีมาก ที่พูดไปแล้วก็ไม่ต้องระวังว่าจะพูดไม่ตรงกันอีกในภายหลัง

แต่ต่อมากระผมได้มีปัญหาหนักใจมากข้อหนึ่ง คือถ้ากระผมพูดความจริงไปแล้ว ความเสียหายจะบังเกิดกับบุคคลที่กระผมเคารพนับถือ กระผมจะไม่กราบเรียนให้ท่านอาจารย์ทราบละนะครับว่าเสียหายอย่างไร แต่จัดว่ามันเป็นเรื่องกระทบกระเทือนใจพอดู ถ้ากระผมได้กล่าววาจาจริง ๆ ออกไปแล้วเกิดเรื่องราวขึ้น กระผมจึงตัดสินใจกล่าวคำไม่จริงกับบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งเป็นบุรุษที่สองและกระผมก็เคารพรักเหมือนกัน เพื่อไม่ให้บุรุษที่สามที่กระผมเคารพนับถือเดือดร้อน และบุรุษที่สองก็สบายใจและไม่เสียหายอะไรด้วย หวังว่าท่านอาจารย์จะไม่งงนะครับ เพราะกระผมลำดับเรื่องเยิ่นเย้อไปหน่อย สรุปได้ว่า มีบุคคลในเรื่องสามคนคือกระผมคนหนึ่งและอีกสองท่านเป็นผู้ชายทั้งสองครับ

การกล่าววาจาเท็จไปแล้ว ยังเกิดความสวัสดีกับบุคคลอีกสองท่าน แต่ส่วนตัวกระผมเองหงุดหงิดใจเหลือเกิน เพราะต้องเสียความตั้งใจ กระผมคิดว่าเป็นบาปบ้างเหมือนกัน เพราะอย่างน้อยกระผมก็เร่าร้อนใจเสียแล้ว กระผมอยากจะกราบเรียนถามท่านอาจารย์ว่า บาปอย่างนี้จะคิดอย่างไรจึงจะไม่กลุ้ม เพราะกระทำไปก็เพื่อผู้ที่เคารพแท้ ๆ หาได้มีเจตนาอย่างอื่นหรือเพื่อผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินเงินทองไม่

กระผมหวังใจว่า ท่านอาจารย์คงจะได้ตอบให้กระผมชื่นใจหน่อยนะครับ อยากจะทำดีเหลือเกิน แต่มันก็ได้ขาดตกบกพร่องเสียดังนี้ ขอกราบขอบพระคุณครับท่านอาจารย์ กระผมจะคอยรับฟังในรายการนาทีทอง

สุดท้ายนี้กระผมขออวยพรให้ท่านอาจารย์จงอย่ารู้เจ็บรู้ไข้ ได้เป็นที่พึ่งของกระผมซึ่งได้ยึดท่านอาจารย์เป็นกัลยาณมิตรอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว ขอให้ท่านอาจารย์จงมีพลานามัยอันสมบูรณ์ตลอดไป

ด้วยความเคารพยิ่ง

ไผ่ บางเสน

ตอบ

เรื่องการพูดมุสาวาทนั้นในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นการใช้วาจาที่ผิดอันเป็นวจีทุจริตซึ่งผิดศีล อันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้ว พุทธประสงค์ที่บัญญัติสิกขาบทข้อนี้ขึ้นและสอนให้สาธุชนทั้งหลายงดเว้นจากการพูดเท็จนั้นก็เพื่อที่จะป้องกันมิให้เรานี้ใช้วาจาไปเบียดเบียนบุคคลอื่นให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้น เพราะว่าการใช้วาจาที่เป็นทุจริตนั้นย่อมยังผลคือความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่ตนและผู้อื่น ฉะนั้นจึงให้เว้นจากวจีทุจริต แต่ว่าการจะงดเว้นวจีทุจริตโดยเด็ดขาดนั้น รู้สึกปฏิบัติกันยาก มีบางท่านที่จำเป็นจะต้องพูดเท็จอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยความจำเป็น ดังเช่นที่คุณไผ่ได้เขียนถามมา ซึ่งก็ยังจะมีอีกมากมายหลายท่านด้วยกันที่อยู่ในลักษณะเช่นนี้ การใช้วาจาที่เป็นทุจริตคือการพูดเท็จนั้นจะบาปมาก หรือบาปน้อยอยู่ที่เจตนาเป็นที่ตั้ง และก็อยู่ที่ว่าผู้ที่เขาได้หลงเชื่อเรานั้นเกิดความเดือดร้อนเสียหายอย่างไรหรือไม่ แต่ถ้าเราใช้วาจาเพื่อมุ่งหวังเกื้อกูลบุคคลทุก ๆ ฝ่ายไม่ให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นและการที่เราจะพูดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปโดยจำเป็นจะต้องพูดเท็จด้วย แต่ว่าเรามุ่งผลคือความผาสุกของบุคคลอื่น ๆ ก็ได้รับผลแห่งบาปน้อยลง เพราะว่าผลแห่งความดีคือความสุขสวัสดีของ

บุคคลทุกฝ่ายนั้นเราถือว่าเป็นของสำคัญ และถ้าหากว่าเราไม่มีเจตนาในการที่จะพูดเท็จให้คนอื่นเดือดร้อนแล้วก็ถือว่า ไม่ผิด ข้อนี้ขอยกตัวอย่างมาให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง เพื่อประกอบในการพิจารณาว่าจะเป็น ประโยชน์ อย่างไรบ้าง สำหรับ บุคคลผู้ที่ ใช้วาจาเช่นนั้น

ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถาว่ามีสามีภรรยาคู่หนึ่ง เป็นคนยากจนมากต้องอาศัยนอนตามศาลาสาธารณะทั่ว ๆ ไป วันหนึ่งก็ไปอาศัยศาลาวัดอยู่ ต่อมาภรรยาก็เกิดอาการแพ้ท้องอยากจะรับประทานอาหารที่แปลกที่สุด คืออยากจะรับประทานอาหารที่พระราชาจะทรงเสวย จึงอ้อนวอนให้สามีไปหาอาหารเช่นนั้นมา เพราะถ้าหากว่านางไม่ได้อาหารเช่นนั้นก็คงจะตายแน่ สามีก็ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร เพราะเป็นคนจนยากเข็ญอย่างนี้จะไปหาอาหารที่พระราชาเสวยมาได้อย่างไร ผลสุดท้ายสามีก็คิดออกว่าอย่ากระนั้นเลย เราจะต้องปลอมเป็นพระภิกษุ แล้วเข้าไปบิณฑบาตในพระราชวัง ก็เตรียมปลงผมห่มจีวรปลอมเป็นพระ เวลานั้นเป็นเวลาใกล้เพลแล้วเป็นเวลาใกล้ที่พระราชาเสวยพระกระยาหารกลางวัน บุรุษผู้เข็ญใจก็อุ้ม บาตร เข้าไปใน พระราชวัง ที่ พระราช ฐาน อัน เป็นที่

ประทับเพื่อเสวยพระกระยาหารของพระราชา พระราชาก่อนที่จะเสวย พระกระ ยาหาร ก็ทอด พระเนตร เห็น พระสงฆ์ เข้ามาบิณฑบาต ก็ทรงสนพระทัยว่าพระสงฆ์รูปนี้คงจะเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงคุณอันวิเศษ แล้วก็คงจะออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ ๆ อย่างแน่นอน จึงได้มาบิณฑบาตสายอย่างนี้ อากัปกิริยาก็สำรวมน่าเลื่อมใสมาก เกิดพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้าไม่เสวยพระกระยาหารละ นำพระกระยาหารที่เสวยนั้นใส่บาตรให้อำมาตย์ไปนิมนต์พระสงฆ์มารับบาตร เมื่อทรงบาตรเสร็จเรียบร้อย ก็ปีติโสมนัสว่าพระองค์ได้ทรงบาตรแก่พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณอย่างสูง คงจะเป็นพระผู้วิเศษออกจากนิโรธสมาบัติอย่างแน่นอน จึงได้รับสั่งให้อำมาตย์ติดตามสะกดรอยตามไปดูว่า พระภิกษุที่มารับบาตรนี้ท่านอยู่ที่ไหน และท่านจะเดินไปที่ไหนให้ติดตามไปด้วย อำมาตย์ก็ติดตามไปตามไปจนกระทั่งพระสงฆ์ปลอมรูปนั้น เดินไปถึงศาลาวัดแห่งนั้น พอไปถึงก็รีบ เปลื้องจีวร ออก ทันที นำเอา อาหาร ไปให้ ภรรยา รับประทาน อำมาตย์เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ โดยตลอด ก็รู้ทันทีว่าพระสงฆ์ที่ไปรับบิณฑบาตน่ะไม่ใช่พระผู้วิเศษ อะไรดอก เป็นพระปลอม แต่กรู้ สึกสงสารว่าถ้าภรรยาไม่ได้รับ

ประทานอาหารที่พระราชาเสวยแล้ว ก็อาจจะตายก็ได้ เพราะว่านางแพ้ท้องอำมาตย์ผู้นั้นเป็นผู้มีศีลมีธรรม รักษาคำสัตย์ไม่พูดเท็จ แต่ว่าเหตุการณ์บีบบังคับ เมื่อตกอยู่ในฐานะเช่นนี้จะทำอย่างไร ถ้าจะนำความเรื่องนี้ไปกราบทูลตามที่เห็นมา สามีภรรยาทั้งสองคนนี้จะต้องถูกฆ่าตาย พระราชศรัทธาที่มีอย่างแรงกล้าก็จะเสื่อม รวมความแล้วว่าบุคคลทั้งสามคนนี้จะต้องเสียประโยชน์ สามีภรรยาสองคนก็จะตาย ศรัทธาหรือปีติโสมนัสที่เกิดขึ้นแก่พระราชาก็จะเสื่อมลง เพราะว่าขณะนี้พระองค์กำลังปีติโสมนัสอย่างมากทีเดียว ถ้าได้ทราบความจริงเช่นนี้แล้วปีติเหล่านั้นก็คงจะหมดไป แล้วบุญกุศลที่ควรจะได้ก็จะกลายเป็นบาปขึ้นอำมาตย์จะหาทางออกอย่างไร

ผลสุดท้ายก็หาทางช่วยเหลือสามีภรรยาทั้งสองคนนี้ คือจะต้องใช้วิธีที่จะต้องไปกราบทูลโดยไม่ให้เป็นมุสาวาท ทั้งๆ ที่อำมาตย์นั้นก็ไม่ประสงค์จะกล่าวมุสาวาทอย่างนั้นเพราะว่าเป็นการผิดศีล ก็หาทางออกด้วยคำพูด พอไปถึงก็เข้าเฝ้ากราบบังคมทูล พระราชาก็ตรัสถามว่าเป็นอย่างไรบ้าง ติดตามพระภิกษุรูปนั้นไปถึงที่ไหน ฉันเข้าใจว่าคงเป็นผู้วิเศษ อำมาตย์ผู้นั้นก็ทูลถวายรายงานทันที ว่าข้าพระองค์ได้สะกดรอยตาม

จนกระทั่งไปถึงศาลาแห่งหนึ่งพอไปถึง ศาลา แห่งนั้น ปรากฏ ว่า ผ้าเหลืองหรือจีวรหายวับไปกับตาเลยพระเจ้าค่ะ แล้วก็นิ่งเฉยไม่กราบทูลต่อ พระราชาซึ่งปักพระทัยลงไปอย่างแน่นอนแล้วว่า พระภิกษุรูปนี้ต้องเป็นผู้ที่ต้องมีคุณอันวิเศษก็ดีใจ บอกว่าฉันนึกแล้วทีเดียวว่าจะต้องเป็นพระสงฆ์ผู้วิเศษ ไหมล่ะพอไปถึงก็หายตัววับไปเลยทีเดียว แสดงว่าพระสงฆ์รูปนี้มีคุณธรรมสูงต้องเป็นพระอริยะเจ้าแน่เพราะ ฉะนั้น ทานที่ ทำใน วันนี้ ย่อมมีอานิสงส์มาก อำมาตย์ก็ ไม่กราบทูลอะไรต่อคงนิ่งเฉยอยู่อย่างนั้นคำว่าหายวับไปกับตานี่ก็เป็นการกล่าวที่ถูก ไม่เป็นมุสาวาท เพราะปรากฏว่าเมื่อพระไปถึงศาลาวัดก็ เปลื้อง จีวร ออก หายไปจากตัวกับตาเหมือนกัน ทั้ง ๆ ที่เห็นอยู่แล้วว่าเปลื้องจีวรออกก็บอกว่าหายวับไปกับตาอย่างนี้ ก็ไม่เป็นมุสาวาทแล้วก็ขาดวธกเจตนาด้วย เมื่อขาดความตั้งใจที่จะกล่าวมุสาวาทเช่นนั้นอย่างนี้ ไม่เป็นบาป ฉะนั้นวิธีที่จะใช้คำพูดอันใดที่เราตกอยู่ในฐานะที่ลำบากจะต้องช่วยเหลือคนอื่นแล้ว ก็ควรจะนึกถึงบุญกุศล เพราะที่ห้ามไม่ให้พูดมุสาวาทนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้เราไปเบียดเบียนคนอื่นให้เกิดความเดือดร้อนขึ้น แต่ถ้าคำพูดอันใดเป็นไปเพื่อความเกื้อกูลต่อผู้อื่นแล้ว คำพูดเช่นนั้นก็เป็นคำพูด

ที่สมควร เหมือนอย่างพ่อแม่ที่สงสารลูกเห็นลูกร้องไห้ก็บอกว่า เดี๋ยวตุ๊กแกจะมากินตับบ้าง ความจริงตุ๊กแกที่ไหนจะมากินตับไม่มีดอก แต่ว่าพูดเพื่อขู่เด็กให้กลัวแล้วจะไม่ร้องไห้ เจตนาของแม่นั้นมุ่งให้เด็กหยุดร้องไห้ มุ่งความสวัสดีของลูกอย่างนี้ไม่เป็นบาป

ฉะนั้นถ้าหากว่าเราใช้คำพูดอันใดมุ่งความ สวัสดี ของคน มุ่งประสานความสามัคคีต่อกันแล้ว ก็ถือว่าเป็นคำพูดที่เป็นกุศลเช่นจะขอยกตัวอย่างเหมือนอย่างคนสองคนเขาไม่ชอบพอกัน แต่เผอิญเรานี่เป็นคนกลางไปหาฝ่ายโน้น ฝ่ายโน้นก็ว่าฝ่ายนี้ มาหาฝ่ายนี้ ฝ่ายนี้ก็ว่าฝ่ายโน้น ว่ากันไปก็ว่ากันมา แต่ในฐานะที่เป็นคนกลางนี่แทนที่เราจะเอาคำ พูดของ อีกฝ่ายหนึ่งที่กล่าวติเตียนฝ่ายนี้มาพูดตรง ๆ เราก็กลับบอกว่าแหม! ฝ่ายโน้นเขาสรรเสริญเธอนะเขาว่าเธอดีอย่างนั้นอย่างนี้ หรือเขาว่าคุณดีอย่างนั้นอย่างนี้อะไรต่าง ๆ แล้ว เราก็ นำเอา คำพูด ของฝ่ายนี้ไปสรรเสริญให้อีกฝ่ายหนึ่งฟัง ก็เป็นการประสานความสามัคคีของคนทั้งสองให้ดีกันได้ ทั้ง ๆ ที่คำพูดเช่นนั้นก็ไม่เป็นความจริงอะไร อย่างนี้ไม่เป็นบาป ถือว่าคำพูดที่พูดไปเช่นนั้นเพื่อสงเคราะห์คนสองคนให้ดีกัน อย่างนี้ท่านกล่าวว่าเป็น

คำพูดที่มีประโยชน์ ฉะนั้นการใช้วาจาอันใดที่เป็นไปเพื่อความประสานสามัคคี เพื่อความผาสุกเพื่อความเจริญของผู้อื่นแล้วก็ถือว่าเป็นคำพูดที่ดี ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนและท่านอย่างนี้ ไม่เป็นมุสาวาท ถ้าหากว่าคุณไผ่อยู่ในฐานะเช่นนั้นแล้วปฏิบัติหน้าที่อย่างนี้ไปก็ถือว่าไม่เป็นบาปดอก ควรจะภาคภูมิใจว่าเราได้ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ทุก ๆ ฝ่ายแล้วเป็นกุศลแล้ว ขออนุโมทนาขอบใจด้วยที่อวยพรให้อาตมา

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพอย่างสูง

ดิฉันมีปัญหาหนักใจที่ จะกราบเรียน ถามท่าน อาจารย์ ดังนี้ค่ะ

๑. สมมุติ ว่า หญิงสาว ผู้หนึ่ง ได้เกิด ความรักใคร่ ในพระภิกษุสงฆ์องค์หนึ่งโดยที่ท่านไม่รู้เนื้อรู้ตัวอย่างนี้ บาปจะตกแก่หญิงผู้นั้นหรือไม่ ตัวเธอเองก็ไม่อยากจะไปพบปะภิกษุรูปนั้น ครั้นไม่พบก็กระวนกระวาย แต่ครั้นจะไปพบก็เกรงจะเป็นบาป อย่างนี้ท่านอาจารย์ว่าควรจะแก้ไขอย่างไรคะ

๒. สมมุติว่า พระภิกษุเกิด ความรักใน หญิงสาวขึ้นมา จะเป็นด้วยเคยอุปถัมภ์ค้ำชูกันมาแต่ชาติปางก่อนหรืออย่างไร ไม่มีใครทราบด้วย และหญิงสาวนั้นก็ไม่ทราบความ คงไปเยี่ยมเยียนและนำของไปถวายตามปกติ พระภิกษุสงฆ์รูปนั้นท่านก็พยายาม ศึกษา เล่าเรียน และปฏิบัติธรรม เพื่อให้ ลืมเรื่อง นิวรณ์ทั้งหลายเสีย แต่ก็ลืมไม่ได้ พระภิกษุรูปนั้นจะบาปหรือเปล่า และหญิงสาวนั้นเล่าเธอไม่รู้ตัว เธอจะบาปด้วยหรือไม่ ในฐานะที่เป็นต้นเหตุให้พระสงฆ์ท่านไม่สบายใจ ท่านอาจารย์มีความเห็นว่าอย่างไรคะ ถ้ามีกรณีอย่างนี้เกิดขึ้น

ขอความกรุณาจากท่านอาจารย์ได้ช่วยแนะนำสองเรื่องสองเหตุนี้ให้เป็นที่กระจ่างด้วยค่ะ หญิงสาวควรจะแก้ไขอย่างไร และพระภิกษุสงฆ์ท่านจะมีทางช่วยตัวเองได้อย่างไรแก้ที่ละเรื่องนะคะ ท่านอาจารย์คะ ถ้าเห็นว่าปัญหานี้ไร้สาระหรือจะเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ดิฉันก็ต้องกราบขออภัยด้วยค่ะ ท่านอาจารย์มีสิทธิที่จะไม่ตอบก็ได้ค่ะ

ด้วยความเคารพอย่างสูง

ศิริพร–นครปฐม

ตอบ

เกี่ยวกับเรื่องของความรัก ซึ่งความจริงแล้ว เรื่องของความรักนี้เป็นเรื่องของภาวะในทางจิตใจ เป็นสภาวะของจิตโดยเฉพาะ เป็นสิ่งที่ห้ามกันไม่ได้ เพราะว่าธรรมชาติของจิตนั้น เป็นธรรมชาติที่จะต้องนึกคิดในอารมณ์ต่าง ๆ และเมื่อนึกคิดในอารมณ์ต่าง ๆ นั้นก็ย่อมจะคิดกันไปตามสภาพของอารมณ์ที่ปรุงแต่ง ฉะนั้นเมื่อจิตใจเป็นสิ่งที่ห้ามกันไม่ได้เช่นนี้ หญิงสาวบางคนจึงอาจจะเกิดความรักในพระภิกษุก็ได้ หรือกับใครคนใดคนหนึ่งก็ได้ จะถือว่าเป็นบาปหรือไม่นี้ก็อยู่ที่ว่าเราจะล่วงละเมิดทางกายหรือทางวาจาหรือไม่เท่านั้น

พระพุทธองค์ทรงบัญญัติ พระวินัย ไว้ว่าแม้แต่ จะเขียนจดหมายสารภาพความรักหรือบอกความรักต่อหญิงก็ไม่ได้ หรือไม่ใช่สารภาพ เขียนจดหมายบอกไปตรง ๆ หรือใช้วิธีพูดเพื่อหาเลศนัยบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่ง เข้าใจว่าท่านนี่รักเธอ ก็ถือว่าเป็นอาบัติ ในทางศาสนาก็ห้ามไว้อย่างนี้ ที่ห้าม ไว้ก็ เพื่อมีความ ประสงค์ ให้ กุลบุตร หรือ พุทธ สาวก ที่ได้บำเพ็ญพรหมจรรย์นั้น ปฏิบัติธรรมเพื่อเข้าสู่มรรคผลนิพพาน ให้พ้นจากความทุกข์ มิให้เกาะเกี่ยวในเรื่องของโลกียอารมณ์ เพราะผู้เกาะเกี่ยวในโลกียอารมณ์เช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุหนึ่งที่หน่วงเหนี่ยวให้บุคคลนี้จมอยู่ในความทุกข์ เพราะฉะนั้นถ้ามีหญิงสาวผู้หนึ่งเกิดความรักในภิกษุโดยที่ท่านไม่รู้ตัวนั้นยังไม่ถือว่าเป็นบาป แต่ว่าเป็นสภาวะจิตที่อาจจะเกิดขึ้นได้เพราะว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นเรื่องที่ห้ามไม่ให้เกิดไม่ได้ เพราะว่าเป็นสภาวะของจิตนั่นเองแต่ว่าเรื่องของความรักนั้น เราก็ควรจะได้พิจารณากันในแง่ของเหตุผลบ้าง เพราะว่าเมื่อเป็นสิ่งที่ห้ามกันไม่ได้เราก็ควรจะได้ศึกษาผลได้ผลเสีย ว่าเมื่อความรักเกิดขึ้นแล้วนี่จะเกิดผลแก่เราอย่างไร

พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนไว้ว่าอย่าให้เราอยู่ใกล้ชิดกับความรัก หรือสิ่งอันเป็นที่รักและแม้แต่สิ่งที่เราไม่รักในกาลไหน ๆ เพราะว่าการที่ไม่ได้เห็นสิ่งอันเป็นที่รักก็ดี หรือว่าการที่ได้เห็นสิ่งที่ไม่เป็นที่รักก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นทุกข์ทั้งนั้น คือสอนเราไม่ให้สร้างความรักให้เกิดขึ้น ถ้าเราสร้างความรักให้เกิดขึ้นในใจแล้วเราก็ต้องเป็นทุกข์ เป็นทุกข์ตรงที่ว่าเราไม่ได้เห็นคนรัก วันไหนไม่ได้เห็นคนรักก็แทบจะขาดใจตายหรือว่ากระวนกระวายนี่เป็นความทุกข์อันหนึ่งของบุคคลที่มีความรัก หรือเมื่อเราไม่ได้อยู่กับคนที่เรารัก หรือไม่มีความรักแต่มีความชังเกิดขึ้น ทำให้เราเป็นทุกข์เหมือนกัน ฉะนั้น ความรักนี่จึงเป็นสาเหตุแห่งความทุกข์อันหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ว่า เรา "ไม่ควรทำอะไรให้เป็นที่รัก เพราะว่าการพลัดพรากจากของรักเป็นเรื่องที่ไม่ดี ชนเหล่าใดไม่มีสิ่งอันเป็นที่รักและไม่เป็นที่รัก ชนเหล่านั้นย่อมไม่มีกิเลสอันเป็นเครื่องร้อยรัด" หมายความว่าเรานี่ไม่ควรทำอะไรให้เป็นที่รัก หรือพูดง่าย ๆ ว่าไม่ควรจะรักใคร จะเป็นพระหรือเป็นฆราวาสก็ตามก็ไม่ควรจะรัก รักในที่นี้หมายถึงความรักที่เป็นไปในลักษณะของหนุ่มสาวที่เป็นเรื่องของกามกิเลส แต่ถ้าเป็นเรื่องของเมตตาธรรม

แล้ว เราก็ควรจะปลูกฝังไว้ในสรรพสัตว์หรือในมนุษยชาติทั่ว ๆ ไป

ความรักที่เต็มไปด้วยคุณธรรม อันสูงส่งไม่เจือไปด้วยอกุศลธรรมอย่างนี้ ควรจะปลูกฝังให้เกิดขึ้น เพราะความรักเช่นนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความเยือกเย็น แล้วก็เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกันทั้งสิ้น ส่วนความรักที่เป็นไปในความใคร่นั้นก็เป็นเรื่องที่ปรากฏเกิดขึ้นเพียงชั่วครู่ชั่วยามเท่านั้น เป็นของที่ไม่ถาวร สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงติเตียนว่าเป็นของไม่ดี เพราะว่าเป็นของที่ปรากฏเกิดขึ้นแล้วก็แปรปรวนง่าย ดับไปง่าย ถึงแม้ว่าเราจะพบความรักในลักษณะเช่นนี้ก็จืดจางเร็ว แล้วผลสุดท้ายก็ประสบกับความทุกข์เมื่อสูญเสียไป แต่ถ้าหากว่าเป็นไปในทางเมตตาธรรมแล้ว ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ก็ล้วนแล้วแต่เป็นเหตุให้เกิดความสงบ ไม่ต้องเกิดความกระวนกระวายใจ ฉะนั้นถ้าหากว่าเราสามารถระงับความรักเหล่านี้เสียได้ก็เป็นเรื่องที่ประเสริฐสุด ประเสริฐทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายหญิงและก็ฝ่ายพระด้วย ก็จะเป็นไปเพื่อความสงบเยือกเย็นแล้วก็เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพราะถ้าเรายังระงับไม่ได้ก็จะประสบต่อความโศก เพราะ

ว่าความโศกก็เกิดมาจากความรัก ภัยต่างๆ ก็เกิดมาจากความรักทั้งนั้น ถ้าเราพ้นจากความรักแล้วก็ย่อมจะไม่มีความเศร้าโศก ภัยต่างๆก็จะไม่เกิดขึ้น พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้เรานี้ตัดความรัก พยายามตัดออกไปให้หมด แล้วเราก็จะประสบต่อความสุขความเยือกเย็นในใจ ฉะนั้น ถ้าจะให้แก้ไขก็ต้องแก้ไขด้วยวิธีการอย่างนี้ วิธีที่เราจะต้องพยายามใช้ใจของเรานี้ให้เป็นประโยชน์ จริงอยู่ ถึงแม้ว่าเราจะหักห้ามใจไม่ได้เพราะว่าเป็นเรื่องของจิตใจ ก็ให้เราใช้ในสิ่งที่มีอยู่ที่มันเกิดขึ้นนี้ให้เป็นประโยชน์ สมมติว่าคุณศิริพรที่ถามมานี่ ถ้าหากว่าหญิงสาวผู้นั้นเกิดความรักในพระภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งก็ควรจะรักในฐานที่ท่านเป็นอะไร ที่เราไม่สามารถที่จะกระทำเหมือนอย่างที่ทั่วๆ ไปกระทำได้ เช่น อาจจะให้ความเคารพนับถือว่า ท่านเป็นพี่ของเรา หรือเป็นพ่อของเรา หรือเป็นอะไรก็ได้ก็ย่อมจะเกิดประโยชน์ แล้วก็จะระงับอารมณ์ที่เป็นความใคร่เหล่านี้ได้ หรือระงับอารมณ์ที่เป็นอกุศลเหล่านั้นได้ แม้แต่พระก็เหมือนกัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทรงสอนให้พิจารณาลักษณะเช่นนี้ คือแทนที่จะเกิดความรักอย่างอื่น ก็ให้มีความรักในด้านที่เป็นเมตตาธรรม ให้ปลูกเมตตาธรรมไว้

ก็จะเป็นกุศล ทำบาปให้เป็นบุญขึ้นมาได้ในลักษณะเช่นนี้แล้ว ก็ไม่เกิดความเศร้าโศกเสียใจด้วย แต่ว่าเป็นไปในทางที่สูงส่ง อันนี้คิดว่าคุณคงจะเข้าใจ ซึ่งก็เป็นปัญหาที่อาตมาก็ตอบยากอยู่เหมือนกัน ก็ให้เหตุผลในแง่นี้ คือในทางพระวินัยนั้น พระนั้นจะไปสารภาพฝากความรักในผู้หญิงก็ไม่ได้ จะด้วยเขียนจดหมาย ด้วยการพูดสารภาพอย่างไรอย่างหนึ่งก็ตาม ไม่ได้ทั้งนั้น ถือเป็นการผิดพระวินัย ส่วนสตรีนั้นอาจจะเกิดความรักในพระภิกษุได้ เพราะเป็นเรื่องของจิตใจของผู้อื่น แต่ว่าท่านห้ามพระภิกษุเท่านั้นเอง

สำหรับข้อที่ ๒ ถ้าจะพูดถึงเรื่องอดีตกรรมว่าพระภิกษุเกิดความรักในหญิงสาวขึ้นมา จะเป็นด้วยเคยอุปถัมภ์ค้ำชูกันมาแต่ชาติปางก่อนหรืออย่างไรไม่มีใครทราบด้วย เรื่องของความรักนี้เป็นที่แน่นอนเหลือเกินว่า ตามธรรมดาคนที่เห็นหน้ากันหรือคนที่พบกันเกิดความรักขึ้น แสดงให้เห็นว่าในชาติปางก่อนจะต้องเคยอุปถัมภ์เกื้อกูลซึ่งกันและกันมา จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ความรักขึ้น เพราะบางคนไม่เคยเห็นหน้าเห็นตากันมาเลย ได้ยินแต่เสียงก็เกิดความรักอย่างฝังใจถอนตัวไม่ขึ้นก็มี นี่เกิดมาจากเพราะเหตุว่าในชาติก่อนเคยทำบุญเกื้อหนุนกันมา จึง

เป็นเหตุทำให้เกิดความรักขึ้น แต่บางคนพอได้ยินเสียงก็รู้สึกเกลียดชัง รู้สึกไม่พอใจ ก็แสดงว่าชาติก่อนเคยเป็นศัตรูกันมา เรื่องอดีตกาลหรือบุพกรรมนี้เป็นความจริง พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า เหตุที่ทำให้เกิดความรักขึ้นนี้มีอยู่สองสถานด้วยกัน สถานแรกที่สุดก็คือชาติก่อนเคยได้อุปถัมภ์ค้ำจุนกันมา หรือว่าเคยทำบุญร่วมกันมา เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความรักหรือพบความรักในปัจจุบัน ประการที่สองก็คือเคยเกื้อกูลกันในปัจจุบันชาติคนที่เกิดความรักขึ้นมา เมื่อพบกันบางทียังไม่รู้จักกัน อันนี้เกิดมาจากเพราะกรรมในชาติก่อน ที่ต่างฝ่ายต่างเกื้อหนุนกันมาแล้วจึงเกิดความรักขึ้น แต่บางคนอาศัยความดีที่ตนเองได้สร้างสรรค์ซึ่งกันและกันในปัจจุบันนี้ เกิดความเห็นอกเห็นใจกันขึ้นมา ความเห็นอกเห็นใจในปัจจุบันนี้ที่มีต่อกัน เป็นเหตุให้เกิดความรักได้ เพราะฉะนั้นความรักนี้จึงเกิดขึ้นในเหตุทั้งสองสถานนี้ ทีนี้ถ้าหากว่าเกิดมีความรักขึ้นแล้ว การไปเยี่ยมเยียนหรือ การไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ระหว่างหญิงสาว กับพระภิกษุรูปนั้น ความจริงถ้าหากว่าเราไปมาหาสู่กัน เพื่อที่จะเล่าเรียนศึกษาปฏิบัติ เพื่อให้ลืมเรื่องนิวรณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ก็เป็นกุศลเพราะถ้าเราสามารถทำได้แล้วก็เป็นบุญของเราเอง แต่ถ้าทำ

ไม่ได้ถึงกับให้พระภิกษุท่านต้องสึกหาลาเพศไป หรือว่าจะต้องไปละทิ้งในสิ่งอันประเสริฐสุดเสีย ก็เป็นสิ่งที่ไม่สมควรจะกระทำ เพราะถ้าหากว่ารักกันแล้วนี้ก็ควรจะปรารถนาดีซึ่งกันและกัน แล้วก็ควรที่จะได้ส่งเสริมซึ่งกันและกันให้ประพฤติดีให้ปฏิบัติชอบ

การประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมนั้น เป็นไปเพื่อความผาสุกซึ่งกันและกัน จะเป็นใครก็ตาม ถ้าประพฤติได้ก็เป็นสุข สตรีประพฤติธรรมก็เป็นสุข พระภิกษุสงฆ์ประพฤติธรรมก็เป็นสุข ควรจะสนับสนุนให้ซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้เรานี้ได้ประสบต่อสิ่งที่เป็นบุญมากกว่าสิ่งที่เป็นบาป แต่ถ้าไปทำอะไรผิดพระวินัยแล้วก็ย่อมจะเป็นบาปแน่นอน เป็นเรื่องที่คุณจะต้องพิจารณา แล้วก็ควรที่จะได้ศึกษาหาเหตุผลกันให้ดี แล้วเราก็สามารถที่จะใช้สิ่งที่มันเกิดขึ้นอันเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุดนี้ให้เป็นทางที่ถูกที่ควร เกื้อกูลซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่ายได้ ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ เพราะเรื่องเหล่านี้มีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้เกิดกันมาอยู่เสมอ ๆ แต่ว่าบางท่านใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยต่างฝ่ายต่างประพฤติธรรม แล้วก็

บรรลุถึงซึ่งสันติสุขทั้งสองฝ่ายเหมือนกัน ดังนั้นแทนที่จะแสวงหาความสุขประเภทที่ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ถ้าต่างฝ่ายต่างก็มุ่งบากบั่นไปเพื่อบรรลุไปถึงซึ่งสันติสุขคือพระนิพพานทุกคน ก็จะประสบความสุขอย่างแท้จริง อาตมาก็ให้เหตุผลได้เพียงแค่นี้

ถาม

นมัสการพระคุณเจ้ากิตติวุฑโฒที่เคารพ

ดิฉันบังเอิญได้ฟังรายการของท่าน ว่าใครที่มีทุกข์ร้อนอย่างไรก็ให้ปรึกษาได้ ดิฉันจึงขอส่งจดหมายมาถึงรายการนาทีทองนี้ ขอได้รับฟังพระธรรมจากพระคุณเจ้าเพื่อเป็นสิ่งชโลมใจในยามทุกข์เช่นนี้ด้วย

สามีดิฉันรับราชการเป็นนายด่านศุลกากร เขาปฏิบัติหน้าที่มาด้วยความซื่อสัตย์ แต่ว่าความซื่อสัตย์นั้นไม่ช่วยตัวเองเลย กลับได้รับผลร้าย ถูกลอบยิงสิ้นชีวิต จับตัวคนยิงก็ไม่ได้ แต่พอเดาสาเหตุได้ดังนี้ค่ะ

มีข้าราชการผู้หนึ่ง มาหาสามีดิฉันและขอร้องว่าจะขอนำรถยนต์ผ่านแดนเข้ามาโดยไม่ต้องเสียภาษี ทางสามีของดิฉันก็ไม่ยอม และให้เหตุผลว่า เจ้าหน้าที่นั้นไม่ใช่จะมีเพียงนายด่านศุลกากรเท่านั้น ยังมีหน่วยปราบปรามผสมอีก สุดปัญญาจะช่วยได้... เมื่อสมัยก่อนนี้ สามีดิฉันยังไม่มาประจำด่านนี้เคยมีการลักลอบได้ แต่เดี๋ยวนี้ทางการรู้แล้ว ได้หาทางป้องกันแน่นหนามาก หลังจากเกิดการขัดใจกันไม่กี่วัน สามีของดิฉันก็ถูกลอบยิงตายในระหว่างที่ไปตรวจเหตุการณ์

เมื่อนำศพมากรุงเทพ ฯ ดิฉันก็ยังรู้สึกว่าอบอุ่นใจขึ้นบ้างเล็กน้อย ที่ได้เห็นข้าราชการในกรมมาเยี่ยมกันคับคั่ง แต่พอกลับถึงบ้านก็ต้องเศร้าโศกและว้าเหว่มาก มีความคิดฟุ้งซ่านไปต่าง ๆ จนจะเป็นโรคเส้นประสาทตายอยู่แล้วค่ะอยากจะสิ้นสุดความหวังลงเสียที ลูกก็ยังไม่โต...

ในตอนนี้ก็มีเพื่อนฝูงผู้หลักผู้ใหญ่ให้ความเห็นใจดี แต่นานไปกว่าลูกจะเข้าทำงานได้ จ้าวนายเขาคงจะลืม เพื่อนๆ ก็คงจะเลือนหายไปหมด หวังว่าลูกจะได้เข้ารับราชการศุลกากรสืบไปก็คงจะสิ้นหวัง ยิ่งคิดก็ยิ่งทุกข์ใจมาก ทำให้ประสาทไม่ปรกติ จึงปรารถนาจะได้รับรสพระธรรมจากพระคุณเจ้ามาปลอบประโลมใจให้คลายทุกข์บ้าง หวังว่าพระคุณเจ้าจะกรุณา

ด้วยความเคารพอย่างสูง

สม

ตอบ

ปัญหาที่คุณสมได้ชี้แจงมาตั้งแต่ต้นนั้น อาตมาก็รับฟังแต่ว่าพอที่จะให้คติต่าง ๆ ในด้านของการปฏิบัติได้บ้างพอสมควร เราควรจะได้รับความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งว่า ชีวิต

ของสามีคุณที่ได้เสียไปเพราะเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้น เป็นการเสียชีวิตเพราะรักษาความดี ตามธรรมดาคนที่ตายจากโลกนี้ไปเพราะรักษาความดีอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ได้นั้น เป็นชีวิตที่ประเสริฐ ใคร ๆ ก็สรรเสริญยกย่อง ตามธรรมดาชีวิตของคนเกิดมาในโลกนี้จะต้องตายทุกคน ไม่มีใครสามารถที่จะอยู่ในโลกนี้ได้ตลอดไป เราไม่ตายวันนี้เราก็ตายในวันหน้า ไม่ตายเมื่อตอนเป็นหนุ่มเป็นสาวก็ต้องตายเมื่อตอนแก่เฒ่าชราแต่ว่าความตายที่เกิดขึ้นนั้นน่ะ เราจะตายกันในรูปลักษณะไหน จะตายในรูปลักษณะที่เราตายเพราะรักษาความดี ทรงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม หรือจะตายอย่างคนที่ทำแต่ความชั่วไว้มาก เป็นสิ่งที่เราจะเลือกกันในสองวิธี คือตายอย่างคนชั่ว ถ้าหากว่าเราคิดว่าเราควรจะตายอย่างคนดี เราก็ควรที่จะสบายใจได้ ไม่ควรจะเศร้าโศกเสียใจ ควรจะดีใจว่าสามีของเราตายลงเพราะเขาเป็นคนดี รักษาความดีไว้ ลักษณะการตายอย่างนี้ใคร ๆ เขาก็สรรเสริญ เราอย่าไปคิดให้เกิดความทุกข์ใจมาก ตามธรรมดาคนทุกคนมาในโลกนี้ก็ต้องพลัดพรากจากกันทั้งสิ้น ถ้าหากว่าเราเข้าใจชีวิตอย่างนี้แล้ว เราจะได้วางใจของเราได้ถูก ไม่ต้องว้าเหว่เศร้าโศกจนเกินไปนัก

ทำไมเมื่อก่อนที่เราจะแต่งงานเราถึงไม่ว้าเหว่ แต่พอแต่งงานแล้วสามีตายจึงเกิดความว้าเหว่ นี่เป็นสิ่งที่คุณควรคิดก่อนเป็นเบื้องแรก อีกประการหนึ่ง ความตายนั้นจะเกิดขึ้นมาเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งก็ตาม เราอย่าไปคิดให้เกิดความไม่สบายใจ ในเมื่อเราคิดว่าสามีของเราถูกฆ่าตายเพราะเขาได้รักษาหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตแล้วเขาตาย ลงอย่างนี้เป็นสิ่งที่เราควรภาคภูมิ เพราะว่าชีวิตของคนทุกคนเกิดมาหนีกฎของกรรมไม่พ้น เรื่องของกรรมเป็นเรื่องที่เราจะต้องคิดให้มากเพราะเป็นของสำคัญ เมื่อชีวิตของเราตกอยู่ภายใต้กฎกรรม เราก็หนีกฎธรรมดาอย่างนี้ไปไม่ได้ เมื่อกรรมมันจะมาถึงซึ่งที่สุดเช่นนั้นแล้ว ก็จะต้องมีอันให้เป็นไปในลักษณะดังกล่าว เรามีชีวิตอยู่ควรสอนลูกอบรมลูกต่อไปว่าให้ดูตัวอย่างพ่อ ว่าเป็นคนดี เป็นคนที่รักษาหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จนแม้แต่ชีวิตของ พ่อต้องสิ้นไปแล้วก็ให้ลูก พยายาม ประพฤติ ตน ให้ดีตามธรรมดาคนดีน่ะตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้

อย่าวิตกกังวลไปเลยว่าลูกเราจะไม่ได้ทำงาน หรือว่าจะไม่ได้รับการเหลียวแลจากผู้หลักผู้ใหญ่ ในโลกนี้ใครๆเขาก็ต้องการคนดีทั้งนั้น ยิ่งถ้าเขาได้สืบประวัติดูว่าคนคนนี้พ่อเคย

ถูกยิงตายเพราะรักษาหน้าที่ ไม่ประพฤติทุจริตต่อหน้าที่เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของชาติมากกว่าประโยชน์ของตัวเอง เวลานี้โลกต้องการคนดีทั้งนั้น ไม่ต้องการคนชั่ว ใคร ๆ เขาก็อยากจะได้คนดีมาทำงาน เขาอยากจะได้กันออกจะตายไป แต่คนดีซิหายาก หรือบางทีก็ไม่ดีแท้ ไม่ดีจริง รักษาความดีไว้ได้ไม่นาน ความดีเหล่านั้นก็เสียไป ควรจะอบรมลูกดีกว่าว่าให้ลูกของเรานี่เป็นคนดี อบรมลูกให้เป็นทองคำเป็นเพชรให้ได้ เพราะว่าชีวิตของลูกถ้าหากว่าดีแล้ว แกจะตกไปสู่ถิ่นฐานใด จะไปทำงานที่ไหน ถึงจะไม่ได้รับราชการเหมือน พ่อที่ทำงานศุลกากรมาก่อน แกก็คงจะเป็นคนดีได้ คนดีน่ะอยู่ที่ไหนก็ทำความเจริญให้เกิดขึ้นที่นั่น ทำงานอะไรก็เจริญทุก ๆ อย่าง ไม่ต้องไปวิตกกังวลว่าลูกของเราจะไม่มีเกียรติ ไม่มีหน้าไม่มีตา หรือว่าไม่ได้ทำงานเหมือนอย่างพ่อต่อไป เพราะถ้าคิดมากเช่นนั้นแล้วเราก็จะวุ่นวายใจทั้งยังไม่เกิดประโยชน์อะไรอีกด้วย คิดไปก็เสียประโยชน์เปล่า ผลที่ปรากฏแก่เราก็คือทำให้กินไม่ได้นอนไม่หลับ เกิดความทุกข์ใจ สุขภาพร่างกายก็จะเสื่อมลงเพราะจิตใจฟุ้งซ่าน ควรที่จะได้ทำจิตใจของเรานี่ให้สงบ ควรที่จะเป็นสุขใจว่าเขาได้ตายเพราะความดีอย่าไปคิดเคียดแค้นผูกพยาบาทว่าคนนั้นคนนี้

มาทำให้เขาตาย แล้วก็อย่าคิดเลยไปว่า เพราะความดีจึงทำให้เขาต้องตาย เพราะความดีไม่เคยทำให้ใครตาย

เรื่องนี้ถ้าหากว่าเรามองในมุมกลับ เราอาจจะคิดว่า เพราะความดีละกระมัง เพราะคนนี้รักษาความดีมาก ชีวิตของเขาจึงต้องตายลงอย่างนี้ ถ้าเข้าใจอย่างนี้แล้วละก็ ต่อไปคนรุ่นหลัง ๆ จะไม่กล้ารักษาความดี เพราะกลัวว่าชีวิตจะตาย ห่วงชีวิตมากกว่า แล้วผลสุดท้ายก็เลยจะต้องทำความชั่ว เพื่อให้ชีวิตของตนเองนี้ดำรงอยู่ แทนที่จะรักษาความดี ความดีไม่เคยทำให้คนตาย เราจะเห็นได้จากคนที่เขาทำความดีมามาก ๆ อนุสาวรีย์ของคนดียังมีอยู่ เราไปดอนเจดีย์ จะเห็นอนุสาวรีย์ของพระนเรศวรมหาราช ถึงแม้ว่าอัตภาพร่างกายของท่านจะไม่มีอยู่ในโลกนี้ แต่อนุสาวรีย์แห่งคุณงามความดีประวัติของชีวิตยังมีอยู่ เรายังคิดถึง ยังระลึกถึงอยู่ ทำความดีครั้งใดก็ยังแผ่ส่วนกุศลไปถึงท่านเหล่านี้ พระเจ้าตากสินมหาราช พระปิยมหาราช พระนารายณ์มหาราช ซึ่งแต่ละมหาราชนี้ เราสร้างอนุสาวรีย์แห่งความดีไว้ ตลอดจนวีรสตรีทั้งหลายที่เราสร้างอนุสาวรีย์ไว้ให้เพื่ออะไร ก็เพราะว่าท่านเหล่านี้ได้ทำความดีได้ ถึงแม้ชีวิตของท่านจะตายจากโลกนี้

แล้ว แต่ความดีของท่านยังมีอยู่ ถึงตายไปก็เหมือนยังไม่ตาย ถึงไม่มีชีวิตก็เหมือนกับมีชีวิต เพราะยังพูดถึงกันอยู่ตลอดเวลา นักเรียนที่เรียนพงศาวดาร เรียนประวัติศาสตร์ เขาก็ยังพูดถึง ยังหยิบยกมาเป็นตัวอย่างของการสร้างความดี อย่าคิดว่าเพราะสามีของเราทำความดีเขาจึงต้องตาย ความดีไม่เคยทำให้คนตาย ความชั่วต่างหากที่ทำให้คนตายเร็ว ฉะนั้น ควรจะภาคภูมิใจแล้วอบรมลูกให้เป็นคนดีต่อไป สืบต่อจากพ่อ ความดีเหล่านี้จะไม่สูญสิ้น คนดีนั้นใคร ๆ ก็อยากจะได้และย่อมจะไม่ลำบากในถิ่นฐานทุกแห่ง อยู่ที่ไหนเราทำความดีที่นั่นเราก็อยู่อย่างเป็นสุข อาตมาขอให้คติธรรมแก่คุณเพื่อคลายทุกข์ได้อย่างนี้ คงจะเป็นประโยชน์บ้างพอสมควร

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพและนับถืออย่างสูง

กระผมมีเรื่องข้องใจ และสงสัยอยากจะเรียนถามท่านอาจารย์ว่า การที่มีการประกาศบริจาคหัวใจที่ชาวต่างประเทศเขาทำกันอยู่นั้น จะเป็นการทำลายตัวเองหรือเปล่า จะผิดหลักศาสนาของชาวพุทธหรือไม่

กระผมมีความสงสัยมากครับ และก็ไม่ทราบว่าจะไปถามใครดี เพราะการบริจาคเช่นนี้เป็นการบริจาคที่หาบุคคลกระทำได้ยากอย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ กระผมขออวยพรให้ท่านอาจารย์และเจ้าหน้าที่ในมูลนิธิอภิธรรม มหาธาตุวิทยาลัยที่ได้ทำงานเพื่อพระ-พุทธศาสนาทุกท่าน และขออนุโมทนาสาธุด้วยในครั้งนี้ ขอให้ทุกท่านจงประสบแต่ความสุขทางกาย ใจด้วยเทอญ

(ตอบในรายการนาทีทองแล้ว ขอให้ท่านอาจารย์ตอบส่วนตัวด้วยครับกระผมได้สอดแสตมป์มาหนึ่งดวงด้วยแล้ว) ขอขอบพระคุณล่วงหน้าด้วย)

กราบนมัสการมาด้วยความเคารพและนับถือ

วีระวัชน์ บุญกล่อง

ตอบ

ปัญหาของคุณวีระวัธน์ บุญกล่อง ที่ถามมาต้องขอ อภัย ด้วยที่อาตมาไม่สามารถ ตอบ ปัญหา เป็นการ ส่วนตัว ได้ เพราะว่าได้ประกาศ ให้ ท่าน สาธุชน ทั้ง หลาย ได้ทราบมานานหลายปีแล้ว เกี่ยวกับเรื่องท่านสาธุชนได้เขียนปัญหาถามมาแล้วก็ขอร้องให้ตอบเป็นการส่วนตัวนั้น เนื่องจากว่าเวลาที่อาตมาจะทำหน้าที่ด้วยการเขียนจดหมายตอบส่วนตัวนั้นหาไม่ได้เลย ที่มีโอกาสมาตอบทางสถานีทางอากาศนี่ ได้ปลีกเวลาอย่างเต็มที่แล้ว เพราะฉะนั้นคิดว่าคงจะให้อภัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ และอีกประการหนึ่ง มุ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ฟังอย่างกว้างขวางทั่ว ๆ เพราะว่าปัญหาที่ท่านผู้ฟังได้ถามมา บางทีก็เป็นปัญหาที่ตรงกับความรู้สึกอีกหลาย ๆ ท่านที่อยากจะทราบ ก็จะได้ทราบไปด้วย เท่ากับเป็นการเกื้อกูลต่อท่านผู้ฟังอื่น ๆ ส่วนเรื่องให้ตอบส่วนตัวนั้น อาตมาได้ปฏิเสธมานานแล้ว ต้องขออภัยท่านผู้ฟังบางท่านด้วยที่ได้เขียนจดหมายมา อย่าลงโทษว่าเสียมารยาทเลย เพราะว่าปฏิเสธมานานแล้ว

เรื่องการบริจาค หัวใจออก ไปเป็นทาน ที่อาตมาเคยนำมาพูดนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ แต่แท้ที่จริงแล้ว

เรื่องเหล่านี้เป็นปฏิปทาของโพธิสัตว์ พระสัมมา สัมพุทธเจ้าของเรา ในอดีตชาติ ก็เคย บริจาคสิ่ง ที่ยากอย่าง ยิ่ง เหล่านี้ ให้เป็นทานมาก่อน จำได้ในชาดกว่าแม้แต่ดวงตาทั้งสองข้างพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็บริจาคให้เป็นทานได้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เรารักกันมาก ไม่มีอะไรที่เราจะรักเกินไปกว่าดวงตาของเรา โบราณจึงพูดว่ามารดาบิดาผู้รักลูกนั้นรักดุจดังดวงตาของตนเอง คือความรักลูกกับความรักในดวงตานั้นมีค่าเท่ากัน ท่านรักลูกเหมือนกับดวงตาดวงใจ ใครที่ทำลายลูกก็เหมือนกับว่าทำลายดวงตาดวงใจของตนเองไปฉะนั้นเหมือนกัน คนโบราณนี่จึงมีความรู้สึกนึกคิดผูกพันเกี่ยวกับเรื่องนี้มากมายอยู่ ถ้าพูดถึงเรื่องการสละดวงตาดวงใจในปัจจุบันนี้ก็รู้สึกว่าจะทำได้ยาก แต่พระโพธิสัตว์สามารถทำได้ แล้วก็บริจาคเมื่อตอนที่ยังมีชีวิต ไม่ใช่บริจาคเมื่อตอนตายแล้ว เช่นในปัจจุบันนี้ก็ปรากฏว่าเรามีการบริจาคหัวใจบริจาคดวงตาเหมือนกัน แต่ว่าบริจาคเมื่อตอนตายแล้ว พระโพธิสัตว์ท่านให้เมื่อตอนยังไม่ตาย มีพราหมณ์ตาบอดมาทูลขอดวงตาท่านก็ให้แพทย์ควักดวงตาสองข้างให้เป็นทาน แล้วก็ทรงให้ทานด้วยมือของท่านเองด้วย ท่านผู้ฟังคิดดูก็แล้วกันว่าจะเกิดทุกขเวทนามากมายเพียงใด สมัยนี้การผ่าตัดเจริญมาก

แล้ว สามารถเอาดวงตาจากคนหนึ่งไปใส่อีกคนหนึ่งซึ่งตาบอด ให้เกิดการเห็นขึ้นมาได้ การบริจาคหัวใจก็เหมือนกัน ซึ่งการบริจาคดวงตานั้นยังไม่ถึงแก่ชีวิต แต่การบริจาคดวงใจนี่เหมือนกับชีวิต

เช่นอย่างในสมัยสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นพระเวสสันดร ถ้าพูดว่าที่ให้กัณหาชาลี จะเรียกว่าบริจาคดวงใจได้ไหม ให้มัทรีออกไปเป็นทานน่ะบริจาคดวงใจได้ไหม ข้อนี้ถ้าอนุโลมก็เป็นได้ เพราะว่าลูกทั้งสองใคร ๆ ก็รัก การรักภรรยารักลูกนั้นก็เท่ากับดวงใจเท่ากับชีวิตของตนเอง ฉะนั้น เมื่อให้ลูกเป็นทาน ให้ภรรยาออกไปเป็นทาน ก็เท่ากับให้ดวงใจควักดวงใจออกไปเป็นทานเลยทีเดียว แต่ว่าการบริจาคดวงใจออกไปเป็นทานในที่นี้หมายถึงเนื้อหัวใจที่ มีสัน ฐานคล้าย ๆ กับดอกบัวตูมที่อยู่ ที่ ทรวงอก ด้าน ซ้าย ให้ออก ไปเป็น ทานสมัยก่อนทำได้แต่ ให้ตอนที่เป็น ๆ สำหรับคนที่ตายแล้วนั้นไม่เป็นปัญหาอะไรใคร ๆ ก็ทำได้ การบริจาคเมื่อตอนตายแล้วนี้ในปัจจุบันนี้ทำได้ ถ้าบริจาคเมื่อตอนที่ยังไม่ตายทำไม่ได้ เพราะ ว่าแพทย์ ผู้ผ่าตัดจะตก เป็น ฆาตกร ผิดกฎ หมาย ของบ้านเมือง ฉะนั้นปัจจุบันนี้แม้ว่าศรัทธาของบางท่านอาจจะมี เช่น

อาจจะให้ดวงตาออกไปเป็นทานได้เมื่อมีชีวิตอยู่ เช่นเรามีสองข้างเราอาจจะให้ทานไปเสียข้างหนึ่ง เอาไว้ใช้ข้างหนึ่งก็พอเพื่อช่วยเหลือคนตาบอด เชื่อแน่ว่าถ้าหากแพทย์ทำได้ ปัจจุบันนี้ต้องมีคนบริจาคได้แน่นอน ในเมืองไทยนี้คงจะมีหลายท่านที่มีปฏิปทาเหมือนกับพระโพธิสัตว์หรือผู้ที่มีอุดมคติสูง เช่นผู้ที่สร้างบารมีเป็นพระสัมมาสัมโพธิญาณต้องให้ได้แน่นอน อย่างน้อยข้างหนึ่ง แต่ว่าหมอทำไม่ได้ ถ้าทำไปก็ผิดกฎหมายเพราะว่าเป็นการทำให้คนพิการไปในที่สุด ไปขัดแย้งกันกับกฎหมายทางบ้านเมือง แต่ว่าในทางธรรมะ ทางศาสนานั้น การกระทำเช่นนี้ถือเป็นบุญ เป็นกุศล แต่ทางโลกไม่ยอมรับรู้ดอกเพราะว่าเป็นการทำให้คนพิการไป แทนที่คนจะพิการคนเดียวก็เลยจะกลายเป็นคนพิการสองคน อีกคนหนึ่งก็บอดแต่ว่าบอดกันคนละข้างอะไรทำนองนี้ คนตายแล้วนั้น แพทย์จะทำอะไรก็ได้ เราจะอุทิศอย่างไรก็ได้ อาตมาขออนุโมทนาด้วย ที่มีหลาย ๆ ท่านด้วยกันไปแจ้งความประสงค์บริจาคดวงตาให้แก่สภากาชาดไทย บางคนก็ให้ร่างกายเมื่อตายแล้วมอบให้โรงพยาบาลเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ต่อไป เช่นไปทำหนังสือสัญญามอบให้แก่โรงพยาบาลศิริราช

บ้าง ถือว่าเป็นการกุศลอันหนึ่งเหมือนกัน นับว่าเป็นประโยชน์อยู่ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงน้ำใจของท่านผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยศรัทธาปสาทะเห็นว่าร่างกายนี้เมื่อตายแล้วก็ควรใช้ให้เป็นประ-โยชน์ต่อไป อันนี้ขออนุโมทนาด้วย

ในปัจจุบันนี้เราพอจะทำได้เมื่อตอนที่เราตายแล้ว คือต้องไปแจ้งความประสงค์ไว้ที่โรงพยาบาล เขาอาจจะต้องการ คิดว่าหัวใจนี้ทางโรงพยาบาลก็คงจะต้องการ เพราะเวลานี้กำลังค้นคว้ากันในเรื่องการเปลี่ยนหัวใจอยู่ ถ้ามีผู้ใดบริจาคหัวใจได้ก็ดีเหมือนกัน แพทย์คงจะรับบริจาค อาตมาขออนุโมทนาด้วยที่ท่านทั้งหลายได้มีศรัทธาในเรื่องนี้ ความจริงก็ไม่เป็นปัญหาอะไรมากนัก เป็นแต่เพียงเรื่องที่ท่านผู้ฟังมาถามว่าจะผิดหลักของศาสนาพุทธหรือไม่ ไม่เป็นการผิดหลักศาสนาพุทธดอก ถูกหลักทีเดียว เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราก็ได้เคยปฏิบัติมาแล้ว ทางพระพุทธศาสนานั้นสอนให้เราเสียสละสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น แม้เราจะทนทุกข์อย่างไรก็ตาม ถ้าเราปรารถนาหวังผลอันไพบูลย์แล้วเราก็ต้องเสียสละ พระพุทธองค์ได้ทรงเสียสละมาแล้วจึงไม่ผิด

ถาม

นมัสการกราบเรียนท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพ

ดิฉันขอถามปัญหาเลยนะคะ

๑. สมัยนี้ เด็ก ๆ ทำไมร้องเพลงกันเก่ง แต่สวดมนต์ไม่เป็น ทำอย่างไรจึงจะให้เด็กสวดมนต์เป็น แม้แต่ พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ที่โรงเรียนให้สวดก็ยังไม่ค่อยจะสวดกัน คือมองไม่เห็นความสำคัญ เมื่อดิฉันเป็นเด็ก คุณแม่สอนให้ท่อง "อเสวนา จ พาลานํ ฯลฯ" และบทดอกสร้อย บทสอนใจต่าง ๆ ใครพูดคำพูดเหลวไหล เช่น ตาตี๋ตกต้นตาล ...ฯ" คุณแม่ว่าอย่าพูดเดียรัจฉานกถา ไม่ดี พอโตขึ้นอ่านเป็นเขียนเป็น ดิฉันก็แสวงหาอ่าน อ่านหนังสือทุกอย่างพบพวกธรรมภาษิต ชอบมากถึงกับจดไว้ดูของตัว จนบ่านนี้อายุ ๔๐ แล้วยังสวดมนต์ไม่เก่งเลย ได้แต่พุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณและบทปลีกย่อมอีกเล็กน้อย คาถาของหลวงพ่อต่าง ๆ ทำวัตรเช้าได้บ้าง โดยตาม ๆ เขาไป ทำวัตรเย็นก็พอได้ตามเขาอีกเหมือนกัน อยากจะให้คนอื่นทำวัตรเช้า–เย็นให้ฟัง และตัวเองอยากจะว่าได้คล่อง ๆ จึงขอความกรุณาให้ท่านอาจารย์จัดรายการทำวัตรเช้า–เย็น ออกอากาศทุกวันในตลอดพรรษาปีนี้ เพื่อให้

คนที่อ่านออกเสียงไม่ถูก ได้ฟังตัวอย่างชัด ๆ อย่าเร็วนัก และว่าตามได้คล่อง คงจะเป็นประโยชน์ดีแก่บุคคลผู้แสวงบุญส่วนมาก ส่วนบทสวดมนต์บทอื่น ๆ จะขยายให้มีต่อไปก็ค่อย ๆ ทำเพิ่มในตอนหลังเช่นออกพรรษาหรือตามแต่ท่านอาจารย์จะเห็นควร

๒. ท่านอาจาย์จะมีอุบายอย่างไร ที่จะโน้มจิตใจผู้ใหญ่ คือพ่อแม่ของเด็ก ให้ประพฤติธรรมเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่เด็ก ร.ม.ต. ปิ่น ฯ ท่านสนใจบ้างไหมคะ ถ้าท่านสนใจฝากความปรารถนาดีนี้ไว้กับท่าน คงสำเร็จนะคะ

กราบมาด้วยความเคารพยิ่ง

นารี รักชาติไทย

ตอบ

ปัญหาที่เราได้หยิบยกกันขึ้นมาปรารภกันอยู่เสมอก็คือเด็กในสมัยปัจจุบันนี้หรือที่เรียกกันว่าสมัยใหม่ ไม่ค่อยจะมีความสนใจในทางพระศาสนาเหมือนกับเด็กในสมัยก่อน ๆ เช่นการท่องบ่นสวดมนต์ สรรเสริญพระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆ-คุณ เด็กในสมัยปัจจุบันนี้ก็ไม่สามารถที่จะสวดได้ สู้เด็กสมัย

ก่อน ๆ รุ่นคุณแม่ คุณตา คุณยายที่ผ่านพ้นมาไม่ได้ เรื่องนี้เห็นจะเกิดมาจากสาเหตุในทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าสังคมในสมัยก่อนกับสังคมในปัจจุบันนี้ไม่เหมือนกัน สังคมในสมัยก่อนนั้นพ่อแม่ส่วนมากก็เอาใจฝักใฝ่ในทางศาสนา วันพระ ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำก็ไปวัด เมื่อไปวัดแล้วก็ไม่ได้ไปแต่เฉพาะพ่อกับแม่เท่านั้น ถ้ามีลูกก็ยังชวนลูกไปวัด มีหลานก็ชวนหลานไปวัด จูงกันไปวัดเป็นแถวไปหมด ต่างคนต่างก็มุ่งหน้าที่จะประพฤติปฏิบัติธรรม ฉะนั้น เมื่อเด็กมีโอกาสที่จะเข้าวัดตั้งแต่เล็ก ๆ ตามพ่อตามแม่ไปเช่นนี้ ก็เห็นความสำคัญของศาสนาขึ้น เพราะถ้าไม่มีความสำคัญแล้วคุณพ่อคุณแม่ก็คงจะไม่เข้าวัดแต่ปัจจุบันนี้สังคมเปลี่ยนแปลงไป วันพระ ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ บางทีคุณพ่อไปตีกอล์ฟคุณแม่ไปเล่นไพ่ ลูก ๆ ก็เลยไม่เข้าวัดแล้วผลสุดท้ายก็ไม่ทราบว่าบทสวดมนต์ที่เราควรจะสวดสรรเสริญ พระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณนั้น ควรจะสวดอย่างไร หรือแม้แต่บางบ้านจะสวดกันในตอนก่อนนอนภายในครอบครัวก็ตาม แต่ถ้าหากว่าใช้ชีวิตหมกมุ่นในทางสังคมภายนอกแล้วพ่อแม่ก็หมดโอกาสที่จะสวดมนต์ สวดพรให้ลูก ๆ ฟัง เพราะว่าบางทีก็ต้องไปงานสังคมกลับมาถึงบ้านก็เที่ยงคืน ลูก ๆ

ก็หลับกันหมด ฉะนั้นชีวิตของเด็กในสมัยใหม่จึงมีโอกาสที่ได้เสวนากับสิ่งที่เป็นกุศลได้น้อยที่สุด ทั้งนี้เกิดมาจากเพราะความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม

ในปัจจุบันจะใช้เหมือนในสมัยโบราณนั้นก็ไม่ได้ บางคนบอกว่าจำเป็นจะต้องเข้าสู่สังคมต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อที่เราจะได้มีช่องทางในการที่จะสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ตนทั้งในด้านกิจการงาน ในด้านฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จำเป็นต้องเข้าสู่สังคม ฉะนั้นเมื่อเราจำเป็นจะต้องเข้าสู่สังคมอย่างนี้ กิจวัตรอันเป็นกุศลที่พึงปฏิบัติให้เป็นประโยชน์แก่ตนและคนอื่นก็นับได้ว่าจะลดน้อยตามลำดับ จะมีโอกาสเข้าวัดบ้างก็เฉพาะวันเสาร์ วันอาทิตย์ซึ่งก็น้อยเต็มที เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่าเด็กในสมัยใหม่ ๆ มีโอกาสที่จะได้เสวนาในสิ่งที่เป็นกุศลได้น้อย และเมื่อตนเองไม่มีโอกาสได้เสวนากับสิ่งที่เป็นกุศลเช่นนี้ จะได้รับสิ่งที่ดีงามมาเป็นสมบัติของตนได้อย่างไร ผลสุดท้ายก็หมดโอกาสที่จะได้สวดมนต์สวดพร อย่าว่าแต่เด็กเลย ผู้ใหญ่ในปัจจุบันบางคนสวดสรรเสริญพระพุทธคุณ แค่อิติปิโส ๙ บทก็ยังสวดกันไม่ได้ก็มี ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอยู่มากเหมือนกัน เพราะ

โดยปกติแล้ว ธรรมชาติของจิตใจนั้นควรจะได้มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยว เพื่อที่จะได้เป็นที่พึ่งและเป็นเครื่องกำกับใจอย่างน้อยก็ยังเหนี่ยวรั้งจิตใจไม่ให้ตกไปเป็นทาสของความชั่วได้ บางครั้งถ้าหากว่าใจจะคิดกระทำกรรมชั่วอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อเราได้รับการอบรมในทางศาสนานี้มาเพียงพอแล้วก็คงจะเป็นเหตุเกิด หิริ คือมีความละอายต่อบาปต่อทุจริตที่จะกระทำได้ เป็นเหตุให้เกิดโอตตัปปะ คือมีความเกรงกลัวต่อบาปกรรมหรือทุจริตกรรมอันใดที่ตนเองจะกระทำลงไปได้มาก แต่ถ้าไม่มีการอบรมในทางศาสนาให้มั่นคงก็ไม่มีอะไรที่จะเป็นหลักประกันได้ว่าจิตของผู้นั้นจะไม่ตกไปเป็นทาสของความชั่ว และจะไม่ถูกความชั่วเหล่านี้เข้าครอบงำ ฉะนั้นเรื่องเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่เราจะต้องแก้ไขที่ตัวของพ่อแม่เอง ว่าเราควรจะใช้ชีวิตอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองแล้วก็แก่ลูก ๆ ต่อไปด้วยเพราะว่าสิ่งที่โน้มน้าวจิตใจของเด็ก ๆ ในสมัยปัจจุบันนี้ที่เป็นไปในทางที่เสื่อมมีมากกว่าที่จะเป็นไปในทางที่เจริญ ปัจจุบันเด็กจึงร้องเพลงมากกว่าที่จะสวดมนต์เก่ง ดังที่คุณนารี รักชาติไทยได้เขียนปรารภมา

เรื่องการทำวัตรสวดมนต์เช้าค่ำนั้น ความจริงก็เคยดำริกันมาตั้งแต่เริ่มต้นว่าจะเปิดรายการสำหรับทำวัตรเช้าทำวัตรค่ำ แต่เมื่อพิจารณาดูแล้วก็คงจะไม่สะดวกเท่าไรนัก แล้วก็อีกประการหนึ่ง เรื่องการทำวัตรนั้นทางสถานีอื่นก็ดูเหมือนจะเปิดกันตอนเช้ามืดซึ่งทางสถานีของเราก็เลยเห็นว่าควรจะได้เสนอหลักธรรมมากกว่า ถึงแม้ว่าจะนำบทสวดมนต์มาก็คงจะนำเอาไปปฏิบัติมากกว่าที่จะส่งเสริมให้เป็นแต่เพียงว่าฟังไปแล้วก็ไม่รู้เรื่อง ก็เลยมุ่งที่จะให้ท่านผู้ฟังได้ปฏิบัติธรรมกันให้มาก ๆ แม้แต่ธรรมะที่นำมาเสนอให้ท่านผู้ฟังเป็นประจำอยู่ในรายการต่าง ๆ นี้ ก็มุ่งหมายที่จะให้เป็นคติในด้านการประพฤติปฏิบัติสำหรับสาธุชนทุก ๆ ชั้นทุก ๆ ด้านที่เราจะแทรกไปได้ การสวดมนต์นั้นก็ดีอยู่ ถ้าหากว่าท่านผู้ฟังส่วนมากต้องการที่จะให้เป็นเช่นนั้นเราก็ยินดีที่จะจัดสนองได้ การทำวัตรเช้าค่ำถ้าหากว่าเราทำพร้อมเพรียงกันหลาย ๆ บ้านก็คงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านได้ เกรงว่าบางท่านถึงเวลาทำวัตรแล้ว แต่ว่าบางท่านยังไม่ได้ทำก็จะเป็นเหตุหนึ่งที่ไม่ค่อยสะดวกในเรื่องเหล่านี้ เพราะฉะนั้นก็จะขอรับเอาไว้พิจารณาก่อน

ปัญหาข้อที่ ๒. อุบายที่จะโน้มจิตของผู้ใหญ่คือพ่อแม่ของเด็กให้ประพฤติธรรมเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่เด็กนั้น ความจริงแล้ว การเผยแพร่พระพุทธศาสนานั้นก็มีความมุ่งหมายที่จะให้ท่านสาธุชนทั้งที่เป็นเด็กทั้งที่เป็นผู้ใหญ่ได้มีความสนใจในพระพุทธศาสนาให้มาก ทางสถานีของเราก็พยายามบรรจุธรรมะที่เหมาะกับผู้ใหญ่บ้างเด็กบ้าง หรือบางทีก็ต้องแทรกไว้ในเรื่องของนิยาย ตลอดจนนิทานต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อมุ่งหมายที่จะให้ผู้ใหญ่และเด็ก ๆ ที่สนใจ กิจกรรมที่เราทำอยู่ก็เพื่อการนี้โดยเฉพาะ ส่วนท่านรัฐมนตรีท่านใดจะสนใจหรือไม่นั้นก็เป็นเรื่องของท่าน เพราะว่าการประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมนี้เป็นเรื่องของสาธุชนทุก ๆ คนที่ควรจะปฏิบัติ ก็ไม่ควรจะไปสนใจว่าคนอื่นเขาจะสนใจกันหรือไม่ เพราะว่าเรื่องของชีวิตแต่ละชีวิตนั้นใคร ๆ ก็ช่วยเหลือกันไม่ได้ การจะไปสวรรค์หรือการจะตกนรกก็เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล และทุกคนก็มีสิทธิที่จะกระทำสิ่งทั้งหลายเหล่านี้โดยทั่วกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าเรามุ่งมั่นปรารถนาที่จะประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมให้เป็นประโยชน์แก่ตนแล้วก็ไม่ต้องไปสนใจในท่านผู้อื่นท่านจะเข้าวัดหรือไม่เข้าวัด ท่านจะสนใจหรือไม่สนใจนั่นเป็น

เรื่องของท่าน แต่ว่าหลักการทั่ว ๆ ไปที่เด็ก ๆ ทั้งหลายควรจะได้เข้าใจในเรื่องของศาสนานั้น ปัจจุบันนี้เราจะเห็นได้ว่าได้มีหลักสูตรการศึกษาขึ้นในสถาบันการศึกษาที่เรียกว่าวิชาศีล-ธรรมหรือจริยศึกษา อันนี้ก็เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจในหลักธรรมและศาสนาเพื่อนำเอาไปปฏิบัติ ซึ่งก็เป็นหลักการที่ได้กระทำมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งได้ทรงมีพระราช-ดำริให้เด็กนักเรียนหรือเยาวชนไทยได้ศึกษาพระพุทธศาสนาได้วางไว้เป็นหลักสูตรในสถาบันการศึกษาทั่วไปแล้ว คิดว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่เด็กบ้าง ถ้าหากว่าวิธีการสอน วิธีการที่จะส่งเสริมให้เด็กได้ประพฤติปฏิบัติธรรมนี้มีมากกว่าที่เราทำ ๆ มา ก็คงจะมีส่วนช่วยให้เด็กมีความเข้าใจในศาสนาดีขึ้น เมื่อเข้าใจแล้วก็คงจะสำเร็จ แล้วก็เป็นไปตามความปรารถนาของท่านสาธุชนทั่ว ๆ ไป แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นก็ขอให้ท่านทั้งหลายเข้าใจด้วยว่าจงอย่าได้ฝากศีลธรรมหรือความเสื่อมในด้านจิตใจไว้ให้กับใครคนใดคนหนึ่ง ไม่ได้

ทุกคนจะต้องช่วยกันรับผิดชอบ พ่อแม่จะฝากชีวิตของลูกไว้กับครู กับอาจารย์กับกระทรวงศึกษาธิการ หรือกับรัฐมนตรีท่านใด ท่านหนึ่งไม่ได้ เราจะต้องรับผิดชอบด้วย

การอบรมลูกของเราแล้วประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างของลูก ๆ ด้วย จึงจะได้ช่วยเหลือแก้ไขความเสื่อมโทรมในด้านศีลธรรมได้มาก เพราะชีวิตของพ่อแม่มีโอกาสอยู่กับลูกได้มากกว่าครูอาจารย์ ทั้งความรัก ความห่วงใยพ่อแม่ย่อมมีมากกว่าครูบาอาจารย์ เพราะปัจจุบันนี้เราก็รู้กันอยู่โดยทั่วๆไปแล้ว ความเป็นอยู่และความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น ทำให้คนเราเกิดความเห็นแก่ตัวกันมากขึ้นเพียงใด เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าพ่อแม่ผู้ใดมีลูก ก็จงห่วงลูกในด้านศีลธรรมให้มาก ๆ ก็แล้วกัน คงจะทำให้เบาใจและก็คงจะสำเร็จสิ่งที่ดีงามในอนาคตกาลอันใกล้นี้

ถาม

นมัสการพระคุณเจ้ากิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพอย่างสูง

กระผมเป็นผู้หนึ่ง ที่สนใจรายการธรรมะของพระคุณเจ้าที่ได้บรรยายทางวิทยุ เพราะกระผมเชื่อมั่นในเรื่องบุญ—บาป และพระรัตนตรัยอย่างแน่นแฟ้นอยู่ในดวงใจจนเป็นสันดาน บัดนี้มีข้อข้องใจจะขอเรียนถามพระคุณเจ้าดังนี้คือ

๑. การละโลกนี้ไปของสัตว์ทั้งหลาย ตามที่พระคุณเจ้าบรรยายแล้วว่าพอดับชีพแล้วก็เกิดเลยทีเดียว เฉพาะในนรกหรือสวรรค์ กระผมไม่สงสัย เพราะผู้ที่เกิดในสองภพสองภูมินี้ย่อมเป็นประเภทโอปปาติกะ คือเกิดทีเดียวเต็มตัวเลยไม่ต้องเจริญอย่างอยู่ในครรภ์หรืออยู่ในไข่ แต่สงสัยอยู่ว่าผู้ที่จะเกิดเป็นมนุษย์ต้องอาศัยครรภ์มารดา มีบิดาร่วม ถ้ามารดากับบิดายังไม่ร่วมซึ่งกันและกันดังนี้ เมื่อสัตว์จุติคือตายแล้ว จะไปปฏิสนธิได้อย่างไร หรือวิญญาณจะต้องแร่ร่อนเดินทางไปปฏิสนธิในครรภ์ที่พอเหมาะพอดีท่อน ๆ อีก หรืออย่างไร ถ้าเป็นอย่างนั้นหากไม่มีครรภ์ที่สมควรแก่กรรมสัตว์ที่จะเกิด มิต้องรอกันหรือหรือพระคุณเจ้าจะมีรายละเอียดอย่างไร ช่วยกรุณาอธิบายด้วย

๒. ผู้ที่ละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมมีกรรมชักนำให้เป็นไป อาหารจะอุทิศให้ซึ่งกันและกันย่อมรับไม่ได้ นอกจากผู้ที่เราอุทิศให้จะไปเกิดเป็นเปรตเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ การบวงสรวง แก้บนต่าง ๆ ก็ดี การทำบุญอุทิศให้เทวดา คือเทวตาพลีก็ดี เหล่านี้ เทวดาจะได้รับหรือเปล่า หรือได้แต่เพียงอนุโมทนาส่วนกุศลที่ผู้อื่นทำแล้วอุทิศให้ ถ้าได้เพียงอนุโมทนาส่วนกุศลแล้วเทวดาจะได้รับผลอย่างไร เทวดาก็มีอาหารของตนแล้ว ถ้าอย่างนั้น การกระทำ เทวตาพลี จะต้องมีทำไม และยังมีเทวปุตตมาร หมายถึงทำให้เทวดาที่มุ่งร้ายแก่ผู้อื่น หรือพระคุณเจ้าจะมีรายละเอียดอย่างไรช่วยกรุณาแนะนำด้วยครับ

๓. ขอให้พระคุณเจ้าอธิบายคำว่า "สัมภเวสี" ที่หมายถึงว่า "ผู้แสวงหาที่เกิด" ให้กระผมฟังด้วยครับ

ด้วยความเคารพอย่างสูง

ปรีชา พลายศรี

ตอบ

ข้อที่ ๑. เรื่องจุติปฏิสนธิ ของสัตว์นี้ ท่านแสดงไว้มีอยู่ ๔ ประเภทด้วยกัน

ประเภทที่ ๑ เรียกว่า โอปปาติกะปฏิสนธิ คือสัตว์เกิดขึ้น โดยมีตัวมีตนปรากฏไม่ต้องอาศัยมารดาบิดา เช่นอย่างเทวดา พรหม เปรต นรก อสุรกาย เหล่านี้เป็นต้น

ประเภทที่ ๒ เรียกว่า อัณฑชะ ซึ่งหมายถึง สัตว์ที่เกิดขึ้นในไข่ เช่น นก งู เป็ดไก่เหล่านี้เป็นต้น

ประเภทที่ ๓ เรียกว่า สังเสทะชะ คือประเภทที่อาศัยที่เปียกชื้นหรือเถ้าไคลเกิดขึ้น

ประเภทที่ ๔ เรียกว่า ชลาพุชะ คือประเภทนี้ต้องอาศัยมดลูก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีมารดา บิดา จึงจะปรากฏเกิดขึ้นได้ นี่เป็นหลักการปฏิสนธิที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านได้แสดงเอาไว้ตามสภาวธรรมนั้น เมื่อสัตว์ตายแล้วต้องเกิดทันทีคือเมื่อจิตดับลงปฏิสนธิ จิตก็ปรากฏเกิดขึ้น ถ้าหากว่าปฏิสนธิจิตที่จะไปเกิดนั้นไม่ตรงกันกับเหตุการณ์ ที่จะเป็น ปัจจัยให้เกิด เช่นมารดา บิดา ยังไม่ได้ร่วมกันอย่างนี้ สัตว์จะเกิดขึ้นได้อย่างไร วิญญาณจะไม่ต้องไปเที่ยวเร่ร่อนหรือ มิต้องไปเข้าคิวคอยเรียงคิวกันเข้าไปเกิดดอกหรือ ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องค่อนข้างจะละเอียดอ่อนอยู่ ถ้าหากว่าเราคิดในแง่หยาบ ๆ ก็น่าจะเป็นอย่างนั้น แต่ถ้าเรามองดูสภาวธรรมในขั้นละเอียดอ่อนแล้ว

ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นย่อมเกิดขึ้นโดยการประจวบกันทั้งสิ้น เพราะความละเอียดอ่อนแห่งจุติปฏิสนธินี้มีอยู่มาก ฉะนั้นเรื่องที่ว่าเมื่อสัตว์ตายแล้วจะต้องไปคอยหรือไม่ ก็เห็นท่าจะไม่ต้องคอยดอก เพราะสภาวธรรมนั้นท่านได้แสดงเอาไว้ว่า เมื่อจุติจิตใกล้จะดับลงสู่ภังคขณะ คือเมื่อจิตขึ้นสู่มรณาสันนกาลวิถี ตอนใกล้จะตาย อารมณ์ที่จะปรากฏขึ้นภายในจิตนั้นย่อมจะมีอยู่ ๓ ประเภทด้วยกัน อารมณ์ที่ปราากฏอยู่นี้ก็มี คตินิมิตอารมณ์ คือคติที่สัตว์จะไปเกิดปรากฏให้เห็นก่อนเป็นนิมิต ถ้าจะไปเกิดเป็นลูกเต้าเหล่าใครก็จะมีอารมณ์เช่นนี้ ปรากฏให้เห็น เมื่อตอนใกล้จะตาย เช่นถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็เห็นครรภ์ของมารดา เกิดเป็นสัตว์นรกก็เห็นเปลวไฟอย่างนี้เป็นต้น ฉะนั้น ถ้าสัตว์จะตายแล้วเกิดเป็นมนุษย์ก็ต้องเห็นครรภ์มารดาก่อน แล้วก็คิดว่าคงจะประจวบกันกับเหตุการณ์ที่สัตว์จะไปถือการปฏิสนธิ แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น ก็ไม่ใช่ หมายความว่า จะต้อง ปฏิสนธิ ใน ขณะ นั้นทันที เมื่อมีเหตุปัจจัยพร้อมกัน ซึ่งเรื่องนี้อาตมาก็อธิบายลำบากอยู่ คิดว่าท่านผู้ฟังคงจะเข้าใจบ้าง แต่ว่าที่ว่าวิญญาณจะต้องไปคอยนั้นไม่ต้องคอยดอก เพราะว่าเมื่อจุติแล้วก็ปฏิสนธิได้เลย

ข้อที่ ๒. ผู้ที่ละโลกนี้ไปแล้วย่อมมีกรรมชักนำให้เป็นไป ปัญหาที่เราได้ถาม ๆ กันมาบ่อย ๆ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับปัญหาของคุณปรีชา พลายศรี ที่ถามมานี้ คือการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้น กุศลจะปรากฏเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ทราบแล้วก็ตั้งจิตอนุโมทนา ถ้าหากว่าทราบแล้วไม่อนุโมทนา กุศลเหล่านั้นก็ไม่ได้รับ ถ้าทราบแล้วอนุโมทนาก็ได้รับ แม้จะเกิดเป็นเทวดาก็ตาม เพราะบุญที่จะปรากฏเกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น ไม่ใช่ปรากฏเป็นรูปวัตถุเหมือนอาหาร เป็นสภาวะของนามธรรม เพราะฉะนั้น คำว่า *เทวตาพลี* ที่ว่าทำบุญให้แก่เทวดานั้นก็หมายถึงว่าอุทิศให้แก่มารดา บิดา ปู่ย่า ตา ยาย หรือบรรพบุรุษของเราที่ล่วงลับไปแล้ว ถ้าเทวดานั้นตั้งจิตอนุโมทนาเทวดาก็ได้รับส่วนบุญเช่นกัน ไม่ใช่หมายถึงนำอาหารที่เราบริโภคกันอยู่ในโลกมนุษย์นี้ไปใส่บาตรแล้วอาหารชนิดนั้นก็ปรากฏแก่เทวดา ไม่ใช่อย่างนั้น เพราะเทวดาย่อมมีอาหารที่เป็นทิพย์ ไม่ได้บริโภคอาหารเหมือนอย่างที่มนุษย์นี้บริโภคกัน ฉะนั้นเรื่องความข้องใจเกี่ยวกับเรื่องส่วนบุญส่วนกุศล ที่เราจะพึงอุทิศไปให้แก่ผู้

ที่ล่วงลับไปแล้วนี้ ก็ขอให้เข้าใจด้วยว่าเราไม่ใช่อุทิศไปให้แก่บุคคลที่ล่วงลับไปแล้วในลักษณะที่เป็นรูปวัตถุ แต่อุทิศไปให้ในลักษณะที่เป็นนามธรรม ส่วนเทวดาที่เป็นมิจฉาทิฏฐิ เทวดาที่มุ่งร้ายแก่ผู้อื่นนั้นก็มีอยู่ แต่เทวดาประเภทนี้ก็คงจะไม่มีใครปรารถนาที่จะอุทิศส่วนกุศลไปให้ดอก เหมือนกับเราไม่ปรารถนาที่จะช่วยคนชั่ว แต่เราปรารถนาที่จะช่วยเหลือคนดี ฉะนั้นเรื่องการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่เทวดานี้ ก็คงจะมุ่งหมายให้เทวดาผู้เป็นสัมมาทิฏฐิ แล้วก็เชื่อแน่เหลือเกินว่าเทวดาผู้ที่มุ่งร้ายต่อผู้อื่นก็คงจะไม่อนุโมทนา เมื่อเขาไม่อนุโมทนาก็คงจะไม่ได้บุญ

ข้อที่ ๓. เรื่องสัมภเวสีนี้ หมายถึงว่าสัตว์ที่ยังมีภพมีชาติอยู่ สัตว์เหล่าใดที่ยังท่องเที่ยวในวัฏฏสงสารคือยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ สัตว์เหล่านั้นเราเรียกกันว่าสัมภเวสี ซึ่งในทางพระอภิธรรมนั้นท่านได้แสดงว่า มุ่งหมายเอาตั้งแต่ปุถุชน ถึงพระเสขบุคคลสามจำพวก คือพระโสดาบัน พระ-สกทาคามีและพระอนาคามี ที่จัดอยู่ในจำพวกสัมภเวสี เพราะว่ายังมีภพมีชาติอยู่ หมายถึงว่ายังมีความเกิดอยู่ ยังไม่บรรลุถึงซึ่งพระนิพพาน ฉะนั้นเมื่อสัตว์ยังจะต้องเกิดอยู่เราจึงเรียกสัตว์

ประเภทนี้ว่าสัมภเวสี ไม่ใช่หมายถึงแสวงหาที่เกิด แต่ว่าหมายถึงว่ายังมีภพมีชาติที่จะต้องเกิดอยู่ เพราะว่ายังไม่สามารถทำลายเหตุแห่งความเกิดคืออาสวกิเลสเหล่านี้ได้หมด ความเกิดใหม่ก็ย่อมจะต้องมี และสัตว์ที่เกิดใหม่อย่างนี้ท่านเรียกว่าสัมภเวสี

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒภิกขุที่เคารพทราบ

ขอกราบเรียนถาม ท่านอาจารย์ ได้กรุณา ไขข้อข้องใจ ในเรื่องที่ว่า "สังขาร" ของคนเราที่ดับไปนั้น "วิญญาณ" จะดับด้วยหรือไม่ ถ้าวิญญาณไม่ดับ แล้วเวลาไปเกิดในภพใหม่แล้ว ทำไมจึงจำความไม่ได้ ในเมื่อเอาวิญญาณดวงเดิมไปเกิด น่าที่จะจำได้อย่างดีว่า ตนคือใคร เมื่อชาติก่อนเคยเป็นอะไรมาก่อนก่อนที่จะมาเกิดเป็นมนุษย์ ในชาติปัจจุบันนี้

และเหตุใดคนเราจึงระลึกชาติ ไม่ได้ทุกคน และทำไมคนที่ระลึกได้ก็ดูเหมือนว่า จะไม่ต้องใช้ สติปัญญาอะไรเลย ทำไมบางคนจึงระลึกได้ว่าตนเคยเป็นอะไร ๆ มาก่อน และอีกประการหนึ่ง ผมเคยได้ ยินเขาพูดกันว่า ถ้าจะให้ระลึกชาติได้นั้น จะต้องทำฌาน แบบฤาษีที่อยู่ป่า จนได้ฌานขั้นสูงแล้ว จึงจะมีความสามารถระลึกรู้ชาติอดีตที่ผ่านมาได้ หรืออาจจะรู้อนาคตชาติ ได้ อีกด้วย

ขอความกรุณาท่านอาจารย์ช่วยไขข้อข้องใจต่าง ๆ ที่ผมได้เขียนมาเรียนถามท่านอาจารย์ด้วยนะครับ

สุดท้ายนี้ ผมขอให้รายการนาทีทอง จงยืนยงอยู่ชั่วกาลนานเทอญ

ด้วยความเคารพ

ชาวบ้านย่านคลองเตย

ตอบ

ถามมาเกี่ยวกับเรื่องของวิญญาณ ก่อนอื่นจะต้องเข้าใจเสียก่อนว่าวิญญาณหรือว่าสังขารในทางพระศาสนานั้นมีสภาวะเป็นอย่างไร คือขึ้นชื่อว่าสังขารหรือวิญญาณที่เรามีกันอยู่ทุกวันนี้ ในทางพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธองค์ตรัสว่าเป็น สังขตธรรม แปลว่าธรรมที่เกิดขึ้นมาเพราะเหตุปัจจัยปรุงแต่ง สรุปรวมความแล้วว่า จะเป็นร่างกายหรือจิตใจที่รวมกันเรียกว่าสังขาร หรือเบญจขันธ์ เกิดขึ้นมาเพราะเหตุปัจจัยปรุงแต่งทั้งสิ้น ตามธรรมดานั้น สิ่งใดก็ตามที่ปรากฏเกิดขึ้นด้วยเหตุด้วยปัจจัยปรุงแต่ง สิ่งนั้นจะต้องมีลักษณะ ๓ ประการ

ประการที่ ๑ ***อนิจจลักษณะ*** คือลักษณะแห่งความไม่เที่ยง เช่นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้วแปรปรวนเป็นอย่างอื่น

ประเภทที่ ๒ ทุกขลักษณะ คือลักษณะของความทุกข์อาการที่บีบคั้น ปรากฏ

ประการที่ ๓ อนัตตลักษณะ คือลักษณะที่ปราศจากตัวตน ปราศจากแก่นสารสาระ

ลักษณะทั้ง ๓ นี้ จะปรากฏขึ้นแก่สังขตธรรมทุก ๆ ประเภท เมื่อเราเข้าใจอย่างนี้แล้วก็จะได้เข้าใจกันเสียทีหนึ่งว่า สังขารก็ดีหรือวิญญาณก็ดี มีสภาวธรรมเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป ไม่มีสิ่งใดไม่ดับ เกิดแล้วต้องดับ และอาการเกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไป นี้ไม่ใช่ว่าต้องเกิดมาตั้ง ๘๐ ปีแล้วจึงจะดับ เช่นพอเห็นคนตายเราก็นั่งปลงอนิจจังว่า โถ! เกิดมาแล้วก็ไม่เที่ยงจะต้องตายอย่างนี้ ไม่ใช่อย่างนั้น นามรูปมีสภาวะที่ไม่เที่ยงอยู่ทุก ๆ ขณะจิต มีการแปรปรวนอยู่เสมอทุก ๆ ขณะ ฉะนั้นเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างนี้เป็นของไม่เที่ยง จึงไม่มีคำว่า เดิม ไม่ใช่หมายความว่าคนตายแล้วไปสู่ภพใหม่ก็เอาวิญญาณดวงเดิมนี้ไปเกิด ความเข้าใจเช่นนั้นเป็นความเข้าใจในสภาวธรรมทางพระพุทธศาสนาผิด เพราะว่าคำว่า วิญญาณ ไม่มีเดิม หรือแม้แต่จิตก็ไม่มีคำว่าเดิม คำว่าเดิมในที่นี้ เป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่าจิตนั้นเป็นของเที่ยง ไม่มีวันเกิดดับ ยังคงเป็นสภาพอยู่เช่นนั้น

ตลอดไป ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นตกอยู่ในฐานะแห่งความไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วก็ดับ แล้วก็ตกอยู่ในฐานะแห่งความเป็นทุกข์ คือ จะต้องถูกบีบคั้นตลอดเวลา อยู่ในฐานะแห่งความเป็นอนัตตา ไม่มีตัวไม่มีตน ไม่มีแก่นสารสาระที่เราจะไปยึดถือโดยความเป็นอนัตตาได้

ฉะนั้น วิญญาณของคนที่ตายแล้วไปเกิดใหม่ จึงไม่ใช่หมายถึงวิญญาณดวงเดิมไปเกิด แต่ว่าเป็นอาการสืบต่อของจิต เช่นเมื่อ *จุติจิต* เกิดขึ้นทำหน้าที่เคลื่อนย้าย ที่เราสมมติกันในทางโลกว่าตาย จะมีจิตดวงหนึ่งเกิดขึ้น ทำหน้าที่ *ปฏิสนธิ* คือเกิดทันทีต่อจากจุติจิตที่ตาย ส่วนจะเกิดเป็นอะไรนั้นก็แล้วแต่ *ชนกกรรม* ความเกิดใหม่จะปรากฏขึ้นทันที จิตที่ปรากฏเกิดขึ้นใหม่หรือวิญญาณที่ปรากฏเกิดขึ้นใหม่นี้แหละเรียกว่าปฏิสนธิจิต หรือเรียกว่าปฏิสนธิวิญญาณก็ได้ คือทำหน้าที่เกิดในภพใหม่ คนที่เกิดในภพใหม่นั้น ทำไมจึงจำอะไรไม่ได้ความจริงแล้วบางคนเขาก็จำได้ ไม่ใช่ว่าจะจำไม่ได้หมดทุกคน บางคนก็จำได้ แต่อาการจำได้นั้นไม่ใช่การระลึกชาติได้ เพราะว่าเรื่องนี้เรายังเข้าใจเขวอยู่เกี่ยวกับเรื่องความจำชาติกับการระลึกชาติ ที่ว่า

จำได้นั้นคือถ้าหากว่าชาติแห่งความตายและความเกิด สืบเนื่องกันเช่นอย่างท่านสาธุชนบางท่านเกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วก็ตายไปในมนุษย์นี้ เมื่อตายในมนุษย์นี้แล้วก็เกิดในมนุษย์ทันที ถ้าหากว่าเป็นลักษณะอาการเช่นนี้ละก็จำชาติได้ ดังที่ปรากฏบ่อย ๆ ว่าคนนั้นพออายุรู้เดียงสาแล้ว สามารถที่จะพูดอะไรได้ จำเรื่องราวต่าง ๆ ได้ว่าคนนั้นเป็นพ่อ ชาติก่อนเราเกิดเป็นลูกของคนนั้น เป็นภรรยาของคนนั้น เป็นสามีของคนนั้นอะไรนี่สารพัด อาการอย่างนี้เรียกว่าจำชาติได้ และที่จำได้ก็ไม่ใช่หมายความว่าเอาวิญญาณเมื่อชาติก่อนนี่มาจำ แต่เพราะความสืบต่อของนามรูปที่สืบต่อกันระหว่างภพ คือระหว่างชาตินั้นน่ะใกล้ชิดกัน ก็เป็นเหตุหนึ่งที่จำชาติเก่า ๆ คือชาติในอดีตได้ซึ่งมีปรากฏอยู่บ่อย ๆ เป็นข่าวอยู่เสมอ ๆ

ส่วนคนที่ตายแล้วไปเกิดในภพอื่น เช่นตายจากมนุษย์ก็ไปเกิดเป็นเทวดาบ้าง หรือบางทีไปเกิดเป็นพระพรหมเสียบ้าง หรือบางทีก็ไปเกิดเป็นสัตว์นรกเสียบ้าง เปรตบ้าง อสุรกายบ้าง เดียรฉานบ้าง ซึ่งการไปเกิดในภพอื่นภูมิอื่นนั้น บางภพบางภูมิก็มีอายุยืนยาวนานนับเป็นจำนวนปีมนุษย์นี่ตั้งล้าน ๆ ปี จะเอาสัญญาที่ไหนมาจำได้ ย่อมจะจำอะไรไม่ได้ทั้งหมด เหมือน

ในชาตินี้เราจะจำว่าชาติก่อนเราเกิดเป็นอะไร เราก็สามารถที่จะจำได้ แต่ที่เราสามารถหยั่งรู้ได้มีอยู่อีกวิธีหนึ่งเท่านั้น คือการอบรม*บุพเพนิวาสานุสติญาณ*ให้เกิด การอบรมบุพเพนิวาสานุสติญาณให้เกิดนั้น เป็นเหตุที่ทำให้เราระลึกชาติที่ผ่านพ้นมาได้ ส่วนจะได้มากได้น้อยก็แล้วแต่วาสนาบารมีของแต่ละบุคคล หรือด้วยอำนาจของบุญญาธิการที่แต่ละบุคคลนั้นอบรมมา เพราะบางคนก็ระลึกชาติได้มาก บางคนก็ระลึกชาติได้น้อย หรือบางท่านก็ระลึกได้ไม่มีที่สิ้นสุด เช่นอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ของเรา ทรง ระลึกชาติ ถอยหลังไปได้ไม่มีที่ สิ้นสุด แล้วก็สามารถที่จะระลึกชาติในอดีตของสาวกองค์อื่น ๆ ได้ด้วย ชี้ได้เลยว่าคน ๆ นี้ชาติก่อนเคยเป็นอะไร แล้วก็มีความสุขความทุกข์อย่างไร ทำกรรมอะไรจึงเกิดมาดังนี้ เกิดมาในชีวิตปัจจุบันนี้เป็นอย่างนี้ สามารถที่จะชี้และอธิบายให้เข้าใจได้ด้วยอำนาจของบุพเพนิวาสานุสติญาณ

ฉะนั้น เรา จะเห็น บ่อย ๆ ว่า บุคคล ที่จำชาติได้ ในปัจจุบันนี้ก็ไม่ใช่ว่าเขาจะใช้สติปัญญาอันพิเศษอะไร ก็เพราะว่าไม่ได้ระลึกชาติ เขาจำชาติได้ เพราะความหมายของคำว่าระลึกชาติในพระพุทธศาสนาเรานี้ หมายถึงว่าต้องระลึกได้

ด้วยบุพเพนิวาสานุสติญาณ คือญาณที่เราน้อมจิตระลึกถึงชาติในอดีตได้เท่านั้นจึงจะเรียกว่าเป็นการระลึกชาติได้ ส่วนการจำชาตินี้ไม่จัดว่าเป็นการระลึกชาติ ถ้ากล่าวโดยสภาวะทางปรมัตถธรรมแล้ว ความจำเป็นเรื่องของ *สัญญา* เป็นขันธ์ๆ หนึ่งคือ สัญญาขันธ์ เป็นเจตสิกทำหน้าที่จำอารมณ์ทั้ง ๖ นี้ไว้ได้ ส่วนญาณที่ไประลึกชาติได้นี้เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นจากการอบรม เช่นอย่างการบำเพ็ญสมกะจนกระทั่งบรรลุถึงซึ่งฌานอภิญญา เกิดอภิญญาประเภทบุพเพนิวาสานุสติญาณนี้แล้วเราก็ใช้ญาณอันนี้มาเป็นเครื่องระลึกถึงชาติในอดีต อย่างนี้ละสามารถระลึกได้ ส่วนรู้อนาคตนั้นเรียกว่า *อนาคตังสญาณ* ก็ต้องอบรมด้วยลักษณะนี้อีกเหมือนกัน ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไรเรียกว่าอนาคตังสญาณ คือญาณที่สามารถหยั่งรู้เหตุการณ์ในอนาคตได้ อันนี้เป็นเรื่องของฌานอภิญญาทั้ง ๔

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒที่เคารพยิ่ง

ท่านอาจารย์คะ ตามที่ดิฉันเข้าใจว่า การผูกใจโกรธในผู้หนึ่งผู้ใดไว้เป็นความพยาบาท และเป็นบาปทางใจนั้น ดิฉันเข้าใจถูกหรือผิดคะ และพร้อมกันนี้ดิฉันก็ขอเรียนถามท่านอาจารย์ถึงปัญหาอีกข้อหนึ่งค่ะ การที่หญิงคนหนึ่งเลิกร้างกับชายคนหนึ่งไปด้วยความเกลียดชัง เป็นเพราะเหตุแห่งความพยาบาทหรือเปล่า และเมื่อเลิกไปแล้วเธอก็ยังนึกเกลียดชังเขาอยู่ เพราะพฤติการณ์ของเขาเอาเปรียบและเห็นแก่ตัวอย่างร้ายกาจ คิดคราวไร จึงเกลียดทุกที และบางครั้งยังนึกแค้นใจอีก อย่างนี้ จะจัดว่าหญิงคนนั้นมีความพยาบาทจะได้ไหมคะ

ถ้าหากว่าท่านอาจารย์ตอบว่ามีความพยาบาทก็คงจะไม่ดีแน่ ๆ และถ้าเป็นดังนั้นจริงจะมีทางแก้ไขอย่างไรคะ ที่จะไม่ให้ผูกพยาบาทหรือเกลียดชัง เพราะเวลาก็ล่วงเลยไปถึง ๑๐ กว่าปีแล้ว ความเกลียดไม่เคยลดน้อยลงเลย ท่านอาจารย์ช่วยกรุณาแนะนำให้ลดความเกลียดชังต่อสิ่งที่ทำให้อารมณ์ขุ่นมัวให้ด้วยนะคะ และขอเรียนถามอีกสักนิดเถิดนะคะ หากว่า

บังเอิญในขณะนี้ ดิฉันต้องมีอันเป็นไปตายลง และจิตก็ยังผูกโกรธอยู่ ดิฉันจะไปเกิดลำบากหรือไม่ หรือไม่เกี่ยวกันเพราะนอกจากดิฉันจะมีสิ่งที่เกลียดอยู่ในใจแล้ว ดิฉันก็ยังมีสิ่งที่รักผูกพันอยู่ด้วย เช่น ลูกเต้า และทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ขอท่านอาจารย์ช่วย กรุณาให้ ความสว่าง แก่ดิฉัน ด้วยก็จะเป็น พระคุณอย่างสูง

สุดท้ายนี้ ขออาราธนา คุณพระรัตนตรัย จงคุ้มครองให้ท่านอาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุก ๆ ท่าน จงมีความเป็นอยู่อย่างผาสุกตลอดชั่วกาลนาน

ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

รัตนา—กาญจนบุรี

ตอบ

สำหรับเรื่องการผูกโกรธนั้น ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า *พยาบาท* คือความโกรธที่รุนแรงมากขึ้นจนกระทั่งเราไม่สามารถที่จะลืมความโกรธนั้นได้ แล้วนึกถึงความโกรธนั้นบ่อย ๆ อาการของความโกรธที่แก่กล้านั่นแหละเรียกว่าพยาบาท พยาบาทนั้นถ้าเกิดขึ้นภายในจิตของผู้ใดก็ถือว่าจิตของผู้นั้นเป็น *บาป* เพราะว่าย่อมจะเศร้าหมอง เช่นอย่างเราผูกโกรธใครสัก

คนหนึ่งก็ตาม จะสังเกตได้ว่าเมื่อนึกถึงบุคคลที่เราผูกโกรธ จิตใจของเราจะหม่นหมองลงทันที เราจะเกิดความทุกข์เกิดความทรมานใจทุกอิริยาบถ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นอย่างนี้ เกิดมาจากเพราะจิตของเราไปผูกโกรธใครสักคนหนึ่งไว้ จึงเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ขึ้น บุคคลที่ผูกโกรธผู้อื่นไว้เสมอนั้น ไม่ใช่เป็นผลดีแก่ชีวิตเลย เป็นผลร้ายมาก เพราะว่าพยาบาทนั้นบั่นทอนความสุขในใจของเราให้หมดไป คนที่ถูกเราโกรธหรือถูกเราพยาบาทนั้นเขาอาจจะอยู่อย่างเป็นสุข อาจจะอยู่อย่างสบาย แต่คนที่ไปโกรธไปผูกพยาบาทนั่นแหละอยู่อย่างเป็นทุกข์ อยู่อย่างลำบาก เพราะว่าจิตไปเกาะเกี่ยวนึกถึงแต่สิ่งที่ไม่ดีของเขาอยู่เสมอ ความทุกข์ก็เกิด ฉะนั้น ผู้ที่โกรธคนอื่นอยู่เสมอนั้น จึงเป็นผู้ที่ขาดทุน และจะต้องเป็นทุกข์เดือดร้อนทุก ๆ อิริยาบถไม่มีที่สิ้นสุด

เรื่องของความพยาบาทนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดีแน่นอน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสไว้ว่าเป็นทุจริตกรรมทางใจ ถ้าเราสร้างสมไว้มาก ก็มีแต่จะแผดเผาร่างกายของเราให้เศร้าหมองเหี่ยมเกรียมลงตามลำดับ บั่นทอนความสุขในใจจนหมดไป ฉะนั้นเราจะต้องหาทางแก้ไข วิธีที่เราจะแก้ไขพยาบาทนั้น เช่น

สมมติว่า เรานึกถึงใครสักคนหนึ่งซึ่งได้เคยสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจมานานแล้ว ถึงเวลาจะล่วงเลยมานานถึง ๑๐ ปีเศษ เราก็ไม่อาจสามารถจะลืมบุคคลประเภทนี้ได้ เมื่อนึกถึงคราวใดจิตใจก็เศร้าหมองเกิดความพยาบาทตลอดเวลา วิธีที่เราจะแก้ไขนั้นเราจะต้องสอนตัวเราเอง จะต้องสอนว่าความพยาบาทนั้นเป็นโทษอย่างยิ่ง บุคคลผู้มีจิตตกเป็นทาสของพยาบาท จะไม่เกิดผลดีในใจเลยแม้แต่น้อย จะต้องเศร้าหมองอยู่ตลอดไป ถ้าความพยาบาทเช่นนี้ยังเกาะกินจิตใจอยู่ก็ส่งผลให้เรานี้ตกนรกถูกไฟนรกแผดเผาอีกไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้น เมื่อสอนตนอยู่อย่างนี้แล้ว เราจะต้องพยายามขจัดพยาบาทให้หมดไป โดยปกตินั้นที่เราผูกโกรธใครสักคนหนึ่ง เรามักจะมองคนที่เราโกรธในแง่ร้ายเพียงด้านเดียวเท่านั้น ส่วนความดีของคน ๆ นั้นเราไม่มองไม่คิดถึง คิดว่าคุณรัตนา กาญจนบุรี คงจะไม่ปฏิเสธว่าบุคคลที่เราโกรธที่เราเกลียดนั้น เขาก็คงจะมีดีอะไรอยู่บ้าง ความดีของเขาจะต้องมีอย่างหนึ่ง พร้อมกันนั้นเขาก็อาจจะต้องเสียอย่างหนึ่งเพราะว่าในตัวของคน ๆ หนึ่งที่ยังเป็นปุถุชนอยู่นั้นย่อมจะมีทั้งดีมีทั้งชั่ว คน ๆ เดียวกันไม่ใช่ว่าจะชั่วหมดเสียทุกอย่างแล้วก็ไม่ใช่จะดีหมดเสียทุกอย่าง อาจจะชั่วอย่างหนึ่ง

แล้วก็ดีอย่างหนึ่ง ฉะนั้น การคิดถึงคน ๆ หนึ่งด้วยความเกลียดชัง ก็แสดงว่าเราไปคิดถึงความไม่ดีของคน ๆ นี้จึงเกิดความเกลียดชังเกิดความพยาบาท วิธีที่เราจะเปลี่ยนใจไม่ให้พยาบาทนั้นก็คือ นึกถึงความดีของเขาบ้าง นึกถึงสิ่งที่ดีที่มีอยู่ในตัวของคน ๆ นี้ ว่าเขาไม่ใช่ว่าจะชั่วอย่างเดียวเท่านั้น ความดีของเขาก็มีอยู่ เมื่อนึกถึงความดีของเขาเช่นนี้แล้ว เราก็แผ่จิตที่ประกอบไปด้วย เมตตาธรรม ว่าบุคคลคนนี้ จงอย่าได้มีเวรมีภัยแก่เรา จงอย่าได้มีความผูกพยาบาทหรือมีความลำบากกายลำบากใจ ขอให้เขามีความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป เราตั้งจิตแผ่เมตตาอย่างนี้ไปอยู่เสมอ ผลที่จะสะท้อนมาสู่จิตใจของเราก็คือความเยือกเย็น ความสงบเราจะไม่เกิดความทุกข์จากความพยาบาทเลยแม้แต่น้อย ฉะนั้น วิธีฝึกจิตในลักษณะดังกล่าวนี้ที่สามารถ จะขจัด พยาบาท หรือความ ขุ่นมัวให้หมดไปได้ ตามลำดับ จนกระทั่งเราไม่ต้องนึกถึงคน ๆ นั้นอีกต่อไป คิดเสียว่าเขาตายจากโลกนี้ไปแล้ว การไม่นึกถึงก็ทำให้จิตใจสบายทำให้จิตใจเป็นสุข แล้วเราก็ไม่ถูกพยาบาทอันนี้เข้าครอบงำจนกระทั่งจิตใจเกิดความเศร้าหมอง

วิธีปฏิบัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านตรัสสอนเราไว้ คือ จะต้องมีจิตเมตตาอยู่ตลอดเวลา เมตตาแม้แต่ศัตรูที่ทำให้เราเกลียดชัง เราจะต้องตั้งความปรารถนาดีต่อบุคคลเหล่านี้แล้วก็แผ่เมตตาธรรมไป การแผ่เมตตาธรรมไปยังบุคคลที่เราเกลียดหรือศัตรูนั้นย่อม สามารถทำให้เรา เอาชนะความร้าย ของบุคคลเหล่านี้ได้ และที่สำคัญที่สุดก็คือเราชนะใจเราเองโดยไม่ให้จิตของเรานี้ตกไปเป็นทาส ของความโกรธ ความพยาบาท เพราะว่าคนที่ผูกพยาบาทผู้อื่นนั้นเป็นคนไม่ดี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ ในฐานะที่เราเป็นพุทธศาสนิกชนเราก็ต้องประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจึงจะสามารถบรรลุถึงสามัญผลของพระพุทธองค์ที่ทรงวางไว้ได้อย่างแท้จริง ฉะนั้น ถ้าหากว่าเราขจัดได้ก็เป็นบุญเป็นกุศลแก่เรา จะไม่ต้องอยู่อย่างเป็นทุกข์ทรมานต่อไปอีก ถ้าขจัดไม่ได้ บังเอิญเราจะต้องตายลงด้วยจิตที่ผูกโกรธเช่นนี้ จะไปเกิดลำบาก ในทางพระศาสนาท่านว่าไว้ว่าบุคคลที่มีโทสะคือความผูกโกรธคนอื่นครอบงำจิตใจอยู่ บุคคลประเภทนี้เมื่อตายจากโลกมนุษย์ไปแล้ว อำนาจของโทสะที่ฝังแน่นอยู่ในจิตนั้นจะส่งผลให้ไปเกิดในนรก ซึ่งเป็นอบายภูมิที่เต็มไปด้วย

ความทุกข์ความเร่าร้อนจากเพลิงของนรกที่เผาผลาญอยู่ ฉะนั้น การที่บุคคลใดผูกโกรธใครสักคนหนึ่งไว้ก็ตาม ย่อมจะเกิดโทษทั้งภพนี้และภพหน้า ความเป็นอยู่ในชีวิตปัจจุบันก็อยู่อย่างเป็นทุกข์ เมื่อตายไปแล้วยังจะต้องเสวยความทุกข์ในภพหน้าต่อไปอีก ไม่มีอะไรดีขึ้น มีแต่ขาดทุนตามลำดับ ไม่ใช่ว่าเราผูกโกรธคนอื่นเขาได้ละก็ดี ความจริงแล้วการผูกโกรธคนอื่นเขานั้นเป็นการขาดทุนอย่างย่อยยับ ผู้ที่มีความพยาบาทจะขาดทุนอย่างมาก แล้วก็จะไม่เกิดผลดีอะไรขึ้น

ส่วนการผูกพันในทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ตลอดจนลูกหลานนั้น ก็เกิดมาจากอำนาจของอุปาทาน ความเสน่หาหรือความโลภที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เป็นอกุศลทั้งสิ้น ถ้าความผูกพันมีอยู่มาก ความห่วงใยมีอยู่มาก ถึงคราวที่ใกล้จะตายลง จิตของเราก็จะพะวง พะว้าพะวังถึงสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ซึ่งก็จะทำให้ใจนี่เกิดความเศร้าหมอง ถ้าเกิดความเศร้าหมองแล้วตายไปในขณะนั้น ก็เป็นที่แน่นอนเหลือเกินว่าต้องไปสู่ทุคติ คือไปสู่ภพภูมิที่ไม่ดีที่เป็นทุกข์ แต่ถ้าเราสามารถขจัดความผูกพันความยึดถือในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ได้ เมื่อเราตายจากโลกนี้ไปแล้วเราก็ไม่ต้องไปประสบความทุกข์ต่อไปอีก อันนี้เป็นผลที่เรา

สามารถละทิ้งความพยาบาท และอุปาทานคือความผูกพันในทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ด้วย ก็จะเกิดผลดีแก่เรานี้เป็นวิธีปฏิบัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางไว้ ฉะนั้น ขอให้เราจงอย่าได้ผูกโกรธคนอื่นและอย่าได้ไปผูกพันในลูกเต้าทรัพย์สมบัติมากนัก เพราะสิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นเครื่องอาศัยชั่วคราวเท่านั้น ไม่ใช่ของของเรา เราตายแล้วก็เอาไปไม่ได้ สมบัติเหล่านี้ก็จะกลายเป็นของคนอื่นต่อไปอีก หมุนเวียนกันอยู่อย่างนี้ ไม่มีที่สิ้นสุด เราจะได้ใช้ทรัพย์สมบัติเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ด้วยทาน ด้วยบุญ ด้วยกุศล ฝังไว้เป็นบุญนิธิในพระพุทธศาสนา เราก็จะเกิดกุศลตลอดไป ถึงเราตายจากโลกนี้ไปแล้ว บุญนิธิที่ทำไว้ในศาสนาก็จะส่งผลให้เรามีความสุขในสัมปรายภพ จะเสวยวิบากแห่งบุญไม่มีที่สิ้นสุด นี่อาตมาก็ให้ข้อคิดเห็นแก่คุณรัตนากาญจนบุรี ได้เพียงแค่นี้

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตติวุฑโฒที่เคารพอย่างสูง

ขณะนี้หนูมีความเดือดร้อนใจมากอยาก จะขอเอาท่านอาจารย์ เป็น ที่พึ่ง อย่างน้อย ที่สุดก็ขอให้ได้ระบายความในใจ ความคิดอ่านของหนูอาจจะคิดอ่านอย่างเด็ก ๆ ก็ได้ เพราะหนูเพิ่งอายุ ๑๔ ปีเท่านั้น หากจะมีข้อบกพร่องหรือพูดจาผิดพลาดประการใด หนูต้องกราบขออภัยต่อท่านอาจารย์ไว้ก่อน

เมื่อตอนที่หนูมีอายุเพียง ๗ – ๘ ขวบ หนูจำได้ว่าคุณตาหนูอายุยังไม่ถึง ๕๐ ปี ประมาณ ๔๘ ปีนะคะ คุณแม่บอกอย่างนั้น เพราะคุณตาทานเหล้าเก่ง และก็ตายไปเพราะเหล้า คุณแม่ก็ร้องไห้เสียใจ และบอกว่า ยังไม่น่าตาย อายุเพิ่งจะ ๔๘ เท่านั้น ต่อมาอีกไม่กี่ปีคุณยายก็ตายไปอีกคนหนึ่ง คุณยายนี้ชอบเล่นการพนันค่ะ ชอบเป็นชีวิตจิตใจ แม่เล่าให้หนูฟังว่า คุณยายชอบเล่นมาตั้งแต่เด็ก ๆ ถึงกับถูกล่ามโซ่ ไม่ให้หนีไปเล่นการพนัน แต่ก็ไม่สำเร็จ คุณยายก็อายุสั้นอีกโดยที่สิ้นชีวิตเมื่ออายุได้เพียง ๕๐ ปีเท่านั้น ก่อนจะตายคุณยายเป็นมะเร็ง เจ็บอยู่ไม่กี่เดือนก็ตายไป

คราวนี้ปัญหาชักจะใกล้ตัวหนูมากแล้ว เพราะถึงตาคุณแม่แล้วละ ค่ะคุณแม่ก็ชอบเล่น การพนัน เป็นชีวิตจิตใจเลย หนูได้ยินเขาพูดกันว่า ถ้าพ่อแม่ปู่ย่าตายายเป็นอย่างไรลูกหลานก็มักจะเป็นอย่างนั้น หนูเห็นจริงด้วยนะคะ เพราะคุณแม่หนูก็เหมือนคุณยาย ส่วนหนูและพี่ ๆ น้อง ๆ ก็คงจะไม่แคล้ว ชอบดื่มเหล้าและเล่นการพนัน แต่เวลานี้หนูทราบแต่ว่าหนูเกลียดทั้งสองอย่าง แต่ไม่ทราบว่าในอนาคตจะชอบหรือเปล่า หรือจะต้องเป็นกรรมพันธุ์ อย่างที่ผู้ใหญ่เขาพูด ๆ กัน น้อง ๆ หนูบางคน และพี่ ๆ หนูก็มีแววให้เห็นแล้วว่าชักจะชอบการพนัน ซึ่งคุณแม่ก็ไม่ห้าม เพราะไม่เห็นเสียหายตรงไหน แต่หนูไม่ชอบหนูจึงเห็นว่าเสียหาย ตกลงหนูจึงเป็นบ้าอยู่คนเดียว ในบ้าน เพราะคนส่วนมากเห็นว่าดี แต่มีหนูเห็นว่าเสียอยู่คนเดียว หนูเลยผิด และเข้ากับพี่ ๆ น้อง ๆ ไม่ได้ แต่ก็ไม่แปลกหรอกค่ะ หนูก็เรียนหนังสือของหนูไป ใครจะอย่างไรก็ช่าง

แต่ที่นี้หนูมาได้ยินใคร ๆ เขาพูดกันว่าคนที่หมกมุ่นการพนัน ตายไปแล้วจะลำบาก เพราะมีความเมามัวมาก หนูจึงเกิดความเป็นห่วงแม่มาก กลัวว่าคุณแม่จะลำบากค่ะ จึงไปแนะนำให้แม่เล่นให้น้อยลงเสียบ้าง คุณแม่ก็บอกว่าอย่ากลัว

เลย เพราะแม่ทำบุญอยู่เสมอ ๆ ใครมาชวนทำบุญอะไรเป็นทำกับเขาทุกอย่างจะตายลำบากได้อย่างไร หนูอยากจะสรุปคำถามลงเป็นดังนี้นะคะ

๑. ถ้าปู่ย่าตายายชอบทำอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ลูกหลานจะต้องเป็นดังนั้นทุกคนด้วยหรือไม่

๒. ถ้าบรรพบุรุษในตระกูล ของเราชอบ ทำอย่าง ใดอย่างหนึ่ง แล้วเราจะไม่ทำตามจะได้หรือไม่ หรือว่าแก้ไขหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ถ้าเป็นนักพนันและนักดื่มก็ต้องมีลูกหลานเป็นนักพนันและนักดื่มหมด

๓. การที่คุณแม่ของหนูท่านทำบุญบ่อย ๆ ดังที่ท่านบอก การทำบุญอย่างนั้น จะช่วยท่านได้ไหมเมื่อเวลาท่านตาย

๔. โทษของการพนันที่ชอบเล่นอยู่เสมอ ๆ เมื่อตายไปแล้ว จะพาให้ไปเกิดในที่อย่างไร ทุกข์ยากหรือสุขสบายอย่างไร แล้วจะมีการพนันให้เล่นอีกหรือไม่ในที่ ๆ ไปเกิดใหม่

ขอท่านอาจารย์จงช่วยเหลือหนูด้วยค่ะ หนูเองกลัวจะเป็นนักการพนันเหลือเกิน

ด้วยความเคารพอย่างสูง

สมพร – ปากน้ำ

ตอบ

สำหรับเรื่องเกี่ยวกับกรรมพันธุ์ หรือเรื่องความสืบต่อของลูกหลานที่มาจากพ่อแม่ที่เป็นบุคคลดื่มเหล้าเล่นการพนันนั้น อัน ที่จริง แล้วเรื่อง เหล่านี้ ไม่เกี่ยว กับกรรม พันธุ์ เคย มีอยู่หลายครอบครัวด้วยกันที่พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นบุคคลประพฤติอยู่ในอบายมุขตลอดเวลา แต่ลูกหลานบางคนกลับเป็นคนดีไม่แตะต้องในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าลูกหลานได้เห็นโทษของทั้งหลายด้วยตัวเองแล้ว โทษที่เกิดขึ้นจาก ปู่ ย่า ตา ยาย จากมารดา บิดาก็ดี ย่อมเห็นประจักษ์ชัด ว่าคนกินเหล้านั้นเกิดโทษอย่างไร คนที่เล่นการพนันนั้นจะต้องประสบต่อความวิบัติอย่างไรบ้าง ตัวอย่างมีมากมาย แม้ในปัจจุบันนี้เราก็ยังศึกษาได้ จากบุคคลทั้งสองประเภทนี้ ฉะนั้นถ้าหากว่าผู้ใดได้เห็นโทษเห็นภัยในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้แล้ว นึกถึงตนเองบ้างว่าถ้าตัวเราตกอยู่ในฐานะเช่นนี้ ชีวิตของเราจะต้องลำบากเราจะได้ไม่ตกไปเป็นทาสของการพนัน ไม่ตกไปเป็นทาสของการดื่มสุรายาเมา จนกระทั่งขาดสติสัมปชัญญะ บุคคลประเภทนี้ก็สามารถละเว้นต่อสิ่งเหล่านี้ได้ ไม่ใช่ว่าเมื่อ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นคนกินเหล้าเล่นการพนันแล้ว ลูกหลานก็จะ

ต้องประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นเหมือนกันไปหมด ข้อนี้ไม่เป็นความจริง เพราะว่าคนที่จะหมกมุ่นอยู่กับการพนันหรือดื่มสุรานั้น เกิดมาจากเพราะว่าบุคคลเหล่านั้นมิได้พิจารณาเห็นโทษ เป็นคนประมาท ฉะนั้นเมื่อไม่พิจารณาเห็นโทษมันก็เลยตกไปเป็นทาสของการพนันบ้าง ตกไปเป็นทาสของสุรายาเมาบ้าง ซึ่งเรื่องนี้เกิดขึ้นมา จากอุปนิสัย หรือความประพฤติ ของแต่ละบุคคลมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของกรรมพันธุ์ อาตมาจะขอตอบปัญหาของคุณสมพรเป็นข้อ ๆ ต่อไป

สำหรับข้อที่ ๑ ที่ว่าถ้า ปู่ ย่า ตา ยาย ทำอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วลูกหลานจะต้องทำอย่างนั้นทุกคนด้วยหรือไม่ ข้อนี้ก็แล้วแต่กรณี แล้วแต่การกระทำของ ปู่ ย่า ตา ยาย ว่าได้ทำอะไรมาบ้าง ถ้า ปู่ ย่า ตา ยาย ทำความชั่วมาก็ไม่จำเป็นจะต้องทำชั่วตลอดไปถึงลูกหลานด้วย ลูกหลานอาจจะเว้นจากกรรมชั่วเหล่านั้นได้ ถ้าลูกหลานเป็นบุคคลที่มีสติมีปัญญาพิจารณาเห็นโทษของสิ่งทั้งหลายเหล่านี้แล้ว ลูกหลานก็จะไม่ปฏิบัติเช่นนั้น แต่ถ้าหากว่าลูกหลานขาดสติสัมปชัญญะ ไม่มีปัญญาจะไปพิจารณาให้เห็นโทษเห็นคุณ ก็อาจจะหมกมุ่นไปด้วย ซึ่งก็เป็นโทษมาก แต่ถ้าหากว่า ปู่ ย่า ตา ยาย มารดา

บิดา เป็นคนตั้งมั่นในศีลธรรม ทำบุญสุนทานอยู่เสมอเช่นตักบาตรทุกเช้า แล้วลูกหลานก็ทำติดต่อกันมาอย่างนี้ ถือว่าเป็นการกระทำความดีสืบต่อจากมารดาบิดา อันนี้ก็อาจจะมีแล้วก็เป็นไปได้ ทั้งนี้ก็อาศัยลูกหลานที่มีความกตัญญูกตเวที แล้วก็เป็นบุคคลที่ใจบุญสุนทานเหมือนพ่อแม่ ก็ย่อมจะทำกิจวัตรเหมือนพ่อแม่ที่ทำมาอย่างนี้ มีตัวอย่างที่เราเห็น ๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งบางบ้านโยมเคยใส่บาตรแก่พระหลาย ๆ สิบองค์ ขันลูกโตทีเดียว วันหนึ่ง ๆ ตอนเช้า ๆ พระท่านก็มารับบาตรหลายองค์ด้วยกันแล้วเราก็ใส่บาตรไป ครั้นพ่อแม่ตายไปแล้วลูกก็ยังคงปฏิบัติอยู่อย่างนั้นสืบเนื่องกันมา อย่างนี้เรียกว่าทำความดีสืบต่อจากบรรพบุรุษ เพื่อให้ความดีนี้สืบต่อไป อย่างนี้ควรทำตามแล้วก็ควรเอาเยี่ยงอย่างประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ ถ้าเป็นอบายมุขแล้วลูกหลานก็ไม่จำเป็นจะต้องกระทำตาม ไม่จำเป็นจะต้องเป็นอย่างนั้น เราจะต้องปรับตัวให้เป็นคนดี เพราะว่าตัวอย่างชี้ให้เห็นแล้วว่าเป็นทุกข์ เป็นโทษ เราควรกลับตัวเสียใหม่ไม่ประพฤติในสิ่งที่เป็นโทษเหล่านั้น

สำหรับข้อ ๒ ถ้าบรรพบุรุษในตระกูลของเราชอบทำอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วเราจะไม่ทำตามจะได้หรือไม่ ข้อนี้ได้

กล่าวแล้วถ้าหากว่าเป็นความชั่วเราก็ไม่ควรจะทำตาม ถ้าบรรพบุรุษในตระกูลของเราทำความดี ความดีนั้นแหละเราควรจะกระทำตาม นักดื่มก็ดีนักพนันก็ดี เป็นอบายมุขนำความวิบัติมาสู่ครอบครัว ควรเว้นจากการเป็นนักการพนันนักดื่มสุราเหล่านั้นได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องกระทำตาม แต่ถ้าเป็นความดีแล้วเราก็ควรจะรักษาทำตามติดต่อกันไป เช่นบรรพบุรุษของเราเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต เป็นคนขยัน เป็นคนกตัญญูกตเวที เป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราอยู่ในฐานะเป็นลูกเป็นหลานทราบเช่นนี้ เราก็ประพฤติปฏิบัติตนเช่นนั้น จะต้องเป็นคนซื่อสัตย์สุจริตเหมือนบรรพบุรุษ เป็นคนกตัญญูกตเวทีเหมือนบรรพบุรุษ ถ้าเราทำได้อย่างนี้ก็เป็นการสืบต่อความดีงาม ที่บรรพบุรุษของเราได้กระทำมาแล้ว

ปัญหาข้อที่ ๓ ที่ว่าคุณแม่ของคุณก็ทำบุญบ่อย ๆ แต่ก็เล่นการพนันไปด้วย บุญจะช่วยได้หรือไม่ อันนี้เรื่องบาปกับเรื่องบุญเราต้องแยกออกจากกัน จริงอยู่ คนเล่นการพนันนี้แม้จะไม่มีบัญญัติไว้ในสิกขาบทก็ตาม แต่พระองค์ตรัสไว้ในอบายมุขตรัสให้เห็นโทษของความหมกมุ่นในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ว่า จะนำความเสื่อมมาสู่ชีวิตนี้อย่างไร ฉะนั้นเรื่องการทำบุญทำบาป

จึงเป็นคนละเรื่อง ถ้าเราทำบาปด้วยการตั้งตนอยู่ด้วยความประมาท เล่นไพ่อยู่เสมอ นั่นก็เป็นเรื่องของความประมาท การทำบุญก็เป็นเรื่องของบุญ ที่เราทำได้เท่าไรก็ได้ผลเท่านั้น อันนี้เราจะต้องแยกออกจากกัน ฉะนั้นคนที่เล่นการพนันแต่ว่าทำบุญบ่อย ๆ ก็อย่าคิดว่าบุญนี่จะช่วย เพราะการพนันถึงจะไม่ผิดศีลแต่ก็ผิดธรรม อย่างน้อยก็ทำให้ชีวิตประมาทมัวเมา ใช้ชีวิตพร่ากาลเวลาต่าง ๆ ให้สิ้นเปลืองไปโดยไม่เกิดประโยชน์ชนิดที่ว่าเสียไปแล้วไม่มีทางเรียกร้องกลับคืนมาได้ เราควรใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ อย่าหมกมุ่นในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เพราะว่าเป็นเรื่องของความประมาททั้งนั้น การพนันน่ะเป็นเรื่องของบุคคลผู้เกียจคร้าน บุคคลผู้ประหยัดเนื้อประหยัดตัว ประหยัดกำลังกาย ลำบากหน่อยก็ทนไม่ไหว งานหนักก็ไม่เอางานเบาก็ไม่สู้ บุคคลประเภทนี้จึงหันเข้ามาพึ่งการพนันเข้าใจว่าเป็นทางสะดวกสบาย แต่ผลสุดท้าย ชีวิตจะต้องประสบกับความวิบัติไปในที่สุด เพราะการพนันนั้นไม่เคยทำความสบายให้แก่บุคคลใด ไม่เคยทำให้บุคคลเหล่านั้นตายดีทุกคนตายไม่ดีทั้งนั้น ถ้าหมกมุ่นในอบายมุขแล้วถึงสิ้นชีวิตลงก็ไม่มีทางดี ถึงจะไม่เป็นบาปในทางศีลแต่ก็ให้โทษในทางธรรม เพราะทำให้เราพร่า

กาลเวลาโดยไม่ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อ การดำรง ชีวิตของเรา เลย

สำหรับข้อที่ ๔ ที่ว่าคนที่เล่นการพนันอยู่เสมอ เมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดที่ไหนทุกข์ยากหรือสุขสบาย การพนันนั้นเป็นอกุศล ถ้าหากว่าจิตของเราถูกความโกรธต่าง ๆ เข้าครอบงำ เมื่อสูญเสียไปแล้ว หรือเกิดความโลภความอยากได้เกิดขึ้นถ้าหากว่าเราเกิดความโลภความอยากได้เช่นนี้แล้ว เราก็ประกอบกรรมไปด้วยอำนาจของความโลภ ความอยากได้ ความโกรธที่เกิดขึ้นเมื่อเวลา เล่นเสีย สูญเสียทรัพย์ ไปทำ ให้จิตใจเศร้าหมอง เมื่อประกอบกรรมประเภทเศร้าหมองใจบ่อย ๆ มีความโลภอยากได้บ่อย ๆ จนจิตมีความเคยชินเสียแล้ว เมื่อเวลาใกล้จะตายก็น่ากลัวว่าอารมณ์ ที่เคยชินเหล่านี้ จะมาปรากฏทางมโนทวารคือทางใจ ถ้าเป็นดังนี้ละก็จะต้องไปทุคติแน่ ทุคติก็หมายถึง ภพภูมิที่ไม่ดี จะสุขสบายได้อย่างไร ขอจงได้เห็นโทษของการพนัน แล้วหลีกเลี่ยงเสียให้ไกลแสนไกลก็จะเป็นผลดีแก่ชีวิตอย่างยิ่ง

ถาม

นมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒภิกขุที่เคารพ

ผมขอเรียนถามปัญหาข้องใจดังนี้ครับ

๑. ผู้หญิงคนหนึ่งไม่เจ็บไม่ป่วยอะไร อยู่ดีๆ ก็ร้องเอะอะโวยวายว่า "ฉันไม่ไป ฉันไม่ไป ฉันยังไม่อยากตาย" ผู้คนตกอกตกใจ พาไปหาหมอ ผู้ชายห้าคนจับยังเอาไม่อยู่ เขาลงความเห็นว่า "ผีเข้า" ความเข้าใจอย่างนี้จะถูกต้องหรือเปล่า

๒. ถ้าไม่ใช่ผีเข้าแล้วจะเป็นอะไร เพราะไม่มีสาเหตุอะไรมาก่อนเลย ไม่เสียใจ ไม่ผิดหวัง ถ้าไม่ใช่ผีเข้า กรุณาอธิบายโดยละเอียดด้วยนะครับ ว่าเข้ากันอย่างไร เข้าแล้วจะออกไหม และผีพวกนี้คืออะไร อยู่ที่ไหน และมีอิทธิพลอย่างไร

๓. อาการที่ผู้หญิงคนนั้นเป็นจะเกี่ยวกับโรคประสาทได้หรือไม่ และจะมีทางรักษาให้หายได้ไหม อาจจะเป็นไปได้ที่เธอผู้นี้เก็บเอาเรื่องต่างๆ มาคิดฟุ้งซ่านเช่นเพื่อนๆ ถูกรถชนตายหรือความวิตกกังวลเกี่ยวกับชีวิตในอนาคต

๔. ถ้าเราคิดว่าเป็น "ผีเข้า" แล้วพาไปรักษาโรงพยาบาลประสาทจะมีทางหายได้หรือเปล่า และถ้าจะรักษาทางไสยศาสตร์จะผิดหลักศาสนาพุทธไหมครับ

ผม เรียน ถาม ปัญ หา ท่าน อาจารย์ มา ด้วย ความ ลังเล เพราะเกิดความเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งว่าเป็นอะไรกันแน่ ถ้าพูดว่า "ผีเข้า" ผู้คนก็จะพากันหัวเราะครื้นเครงผมเองก็ยังไม่มีความแน่ใจนัก ว่าผีอะไรจะเข้าไปอยู่ในคนได้ แต่อาการที่พรวดพราดเป็นก็น่าคิดอยู่ ท่านอาจารย์กรุณาวินิจฉัยโรคซิครับว่าจะเป็นอะไรแน่ โดยตอบปัญหาทั้งสี่ข้อนั้น และหากจะมีรายละเอียดอะไรเพิ่มเติม ผมก็ยินดีรับฟังด้วยความเต็มใจอย่างยิ่ง เพราะเขียนมาอย่างผู้ไม่รู้แท้ ๆ

สุดท้ายนี้ผมขออนุโมทนาในการเผยแพร่ธรรมะของท่านอาจารย์อย่างยิ่ง ขอให้ท่านอาจารย์จงมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ได้เผยแพร่ธรรมะต่อไปนานตราบเท่าที่จะนานได้

ด้วยความเคารพ

ก. ทุ่งมหาเมฆ

ตอบ

อาตมาขอออกตัวเสียก่อนว่าไม่อาจสามารถวินิจฉัยโรคที่คุณ ก. ได้เขียนถามมาว่าได้ แต่ว่าจะให้เหตุผลในทางศาสนาซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคล้ายคลึงกับปัญหาที่คุณ ก. ทุ่ง

มหาเมฆถามมาในวันนี้ คือเรื่องผีเข้าผีออกนั้น ถ้าข้อเท็จจริงในทางศาสนาที่ปรากฏอยู่แล้วก็มีจริง ถ้าไม่มีจริงแล้วก็คงจะมิได้มีพุทธานุญาตที่จะให้พระสงฆ์สวดปาติโมกข์โดยย่อ เมื่อพระสงฆ์องค์ใดองค์หนึ่งถูกผีเข้าหรือถูกผีสิง จนกว่าพระภิกษุทำการไล่ผีที่สิงในร่างกายของพระภิกษุนั้นเสร็จเรียบร้อย แสดงให้เห็นว่าผีก็คงเข้าสิงได้ มีนานมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล ที่นี้อาการของผีที่เข้าสิงนั้นจะเป็นอย่างไร เท่าที่ปรากฏมาในทางคัมภีร์พระศาสนาก็ดี ตลอดจนปรากฏอยู่ในยุคปัจจุบันก็ดี อาการที่ผีเข้านั้นก็หมายถึงมีวิญญาณ และร่างกายของสัตว์ ซึ่งเป็นร่างกายละเอียดประณีต เข้าสิงสู่มีอำนาจเหนือจิตใจของบุคคล ซึ่งอาการเช่นนี้เราเรียกกันว่าอาการผีสิง ซึ่งความจริงแล้วไม่ใช่หมายความว่าผีเข้าไปอยู่ในร่างกายของคน ๆ นั้น แต่ว่าเข้าไปในลักษณะที่มีอำนาจเหนือจิตใจที่จะให้จิตของผู้ที่ถูกข่มด้วยวิญญาณของสัตว์อีกภูมิหนึ่งเช่นนี้ ให้มีการนึกคิดแล้วก็แสดงอาการต่าง ๆ เป็นไปในอาการที่แปลกกว่ามนุษย์สามัญธรรมดากระทำกัน อาการอย่างนี้แหละ เราเรียกกันว่าเป็นอาการของผีที่เข้าสิงในร่างกายของบุคคลผู้นั้น

ความจริงเรื่องนี้ท่านแสดงเอาไว้ในอรรถกถาฎีกานั้นก็มีอยู่ เช่นบางคนถูกวิญญาณเช่นนี้ครอบงำมาตั้งแต่เล็กแต่น้อยไปสิงสู่อยู่ในร่างของบุคคลผู้นี้แล้ว ก็มีอิทธิพลมีอำนาจเหนือบุคคลผู้นั้นตลอดเวลาส่วนความรู้สึกนึกคิดในด้านจิตใจของบุคคลผู้ที่ถูกผีประเภทนี้เข้าไปมีอำนาจเหนืออยู่ ไม่อาจสามารถแสดงปฏิกิริยาอันใดออกมาได้ เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าถือเอาเหตุผลในทางศาสนานี้มาประกอบ คนเราก็ถูกผีสิงได้ เมื่อผีสิงเราจะเอาออกได้อย่างไร เรื่องนี้ก็แล้วแต่วิธีการที่เราจะกระทำกัน เพราะอย่าว่าแต่ปุถุชนเลย แม้แต่พระอริยะเจ้าท่านก็ถูกสิง แต่ว่าเป็นมารเข้าไปอยู่ในร่างกายของท่าน แต่ไม่สามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือท่านได้ เช่นอย่างในสมัยหนึ่งพญามารเข้าไปอยู่ในท้องของพระโมคคัลลานะ พระโมคคัลลานะรู้สึกหนักหน่วงที่ท้อง ก็เข้าสมาธิตรวจดูปรากฏว่าพญามารเข้าไปอยู่ในท้อง พระโมคัลลานะก็ใช้วิธีขู่เรียกให้พญามารนี้ออกไปเสีย จงอย่าอยู่ในนี้ต่อไป พญามารก็ออกไป อันนี้ก็ด้วยอำนาจเดชฤทธิ์ของพระโมคคัลลานะ แต่สำหรับผีสิงในคนทั่ว ๆ ไปนี้ เท่าที่นิยมกันก็นิยมให้พระ ที่ท่านทรงวิทยาคุณช่วยไล่ให้แล้วผีก็ออกไป เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ยากแก่การวินิจฉัยอยู่ เพราะความคิดเห็นเช่น

นี้อาจจะครึไปสำหรับบางท่าน ที่มีความเชื่อความเลื่อมใสในวิทยาการสมัยใหม่ ๆ นี้ เช่นอาจจะวินิจฉัยว่าเป็นอาการโรคประสาทชนิดหนึ่งของบุคคลที่มีอาการเป็นไปเช่นนั้น หรืออาจจะเกิดมาจากโรคภัยไข้เจ็บเช่นเลือดลมเดินไม่สะดวกบ้างอะไรบ้าง

เพราะฉะนั้น โรคชนิดนี้จะวินิจฉัยว่าจะเกิดขึ้นเพราะประสาทหรือเลือดลมที่เป็นเหตุ หรือจะเกิดมาเพราะผีสิงเป็นสิ่งที่จะวินิจฉัยกันไม่ได้ ถ้าหากว่าเป็นไปในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บแล้ว ถึงเราจะไปรดน้ำมนต์ ถึงจะนิมนต์พระสงฆ์มาขับมันก็คงจะไม่หาย หากว่าเป็นเรื่องของผีสิง ถึงแม้ว่าเราจะเข้าไปรักษาในโรงพยาบาลมันก็ไม่หายอีก เพราะเหตุว่าเราไม่ได้ศึกษาให้เข้าใจถึงสมุฏฐานนั้น ๆ ได้กล่าวแล้วว่าอาจจะเป็นได้ทั้งนั้นซึ่งไม่สามารถจะระบุลงไปได้เพราะว่าอาการของโรคนั้นมันเกิดขึ้นได้ทั้งสองลักษณะ สำหรับเรื่องการรักษาพยาบาลนั้นเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องแก้ไขกันอยู่แล้ว ก็ขอให้เราทดลองรักษาทั้งสองทางก็แล้วกัน ถ้าโรงพยาบาลประสาทไม่หาย ก็ไปรักษากับพระสงฆ์ผู้ทรงวิทยาคุณ ท่านก็คงจะช่วยสงเคราะห์อนุเคราะห์ให้

สำหรับเรื่องความคิดฟุ้งซ่านหรือความวิตกกังวลต่าง ๆ ในชีวิต ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนเราขาดสติสัมปชัญญะ และเกิดความวิกลจริตขึ้นมาได้ ตลอดจนความทุกข์ความเศร้าโศกอย่างหนักที่เขาได้รับ ก็เป็นส่วนที่ทำให้บุคคลนเกิดความรู้สึกนึกคิดที่ไม่สมบูรณ์ได้เหมือนกัน ซึ่งอาการของบุคคลที่มีความทุกข์ความเศร้าโศกมาก ๆ ก็คล้าย ๆ กับคนที่วิกลจริต ฉะนั้นถ้าหากว่าเราจะวินิจฉัยถึงปรากฏการณ์ขึ้นในลักษณะทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่แล้วก็เอาเหตุผลสมัยเก่ามาประกอบกันก็คงจะได้เหตุผลที่ดีขึ้นแล้วก็คง จะพยาบาลรักษาให้หายไปได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง สำหรับอาตมาเองไม่สามารถที่จะวินิจฉัยในเรื่องเหล่านี้ได้ นอกจากจะให้เหตุผลเท่านั้น ฉะนั้นเมื่อคุณ ก. ทุ่งมหาเมฆ ได้วินิจฉัยด้วยเหตุผลอย่างนี้แล้ว ก็ขอให้หาทางก็แล้วกัน ก็คงจะช่วยให้อาการไข้ของผู้ที่เจ็บป่วยนี้ดีขึ้น ซึ่งอาตมาก็ขอตั้งกัลยาณจิตอวยพรให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ และความทุกข์ทรมานเช่นนี้โดยเร็ววัน

ถาม

นมัสการมายังพระคุณท่านกิตฺติวุฑฺโฒภิกขุ

ข้าพเจ้าได้ยินวิทยุประกาศว่า ใครมีปัญหาข้องใจอันใดก็ให้เขียนจดหมายไปถามได้ บัดนี้ข้าพเจ้ามีปัญหาข้องใจที่จะเรียกถามเป็นข้อ ๆ ดังนี้

๑. อุปาทาน กับอุปาทานขันธ์ อันเดียวกันหรือต่างกัน

๒. ความต่างกันแห่ง**ฉันทะ,ราคะ** ในอุปาทานขันธ์มีอยู่หรือ

๓. ด้วยเหตุเพียงเท่าไร จึงชื่อว่าขันธ์

๔. ในการบัญญัติ รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และ วิญญาณขันธ์นั้น มีอยู่เท่าไร

๕. สักกายทิฏฐิเกิดขึ้นได้อย่างไร และ จะไม่ให้เกิดได้อย่างไร

๖. ขันธ์ ๕ มีคุณหรือมีโทษอย่างไร จะไม่ให้ยึดในขันธ์ ๕ จะต้องทำอย่างไร

๗. บุคคลมีความรู้สึกอย่างไร จึงยึดถือว่านี่เป็นเรา

และเป็นเขา และนั่นของเขา โน่นของเขา และจะมีวิธีทำให้คลายจากความรู้สึกอย่างนี้ได้อย่างไร

ขอกราบนมัสการ

นายแสนบุญ ทิตแก้ว

ตอบ

ข้อที่ ๑. ที่ว่าอุปาทานขันธ์ กับอุปาทานขันธ์ เป็นอันเดียวกัน หรือต่างกัน อย่างไรข้อนี้ จะต้องเข้าใจเสียก่อนว่าอุปาทานกับอุปาทานขันธ์นั้นน่ะ คืออะไร คำว่าอุปาทานนั้นคือกามุปาทาน ทิฏฐุปาทาน ศีลพัตตุปาทาน และอัตตวาทุปาทาน คือความยึดมั่นในกามอย่างหนึ่งความยึดมั่นในความเห็นผิดอย่างหนึ่ง ความยึดมั่นในการปฏิบัติผิดอย่างหนึ่ง และความยึดมั่นในสังขารนี้ว่าเป็นอัตตาตัวตนนี้อย่างหนึ่ง ทั้ง ๔ นี้แหละเรียกว่าอุปาทาน ทีนี้อุปาทานนี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร อุปาทานนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยขันธ์ ๕ เป็นที่เกิด หรือพูดง่าย ๆ ว่าขันธ์ ๕ นี้แหละเป็นอารมณ์ของอุปาทาน ปัญหาก็มีว่าขันธ์ ๕ นั้นมี ๒ ประเภทคือขันธ์กับอุปาทานขันธ์นั้นไม่เหมือนกัน คำว่าขันธ์ในที่นี้หมายถึงขันธ์ ๕ ทั่วไป รวมทั้งขันธ์ ๕ ของพระอรหันต์

ผู้สิ้นอุปาทานแล้วด้วย และคำว่าขันธ์ที่เป็นอุปาทานนั้นก็หมายถึงขันธ์ของปุถุชนหรือขันธ์ ๕ ของปุถุชนที่ยังไม่บรรลุถึงซึ่งความเป็นอรหันต์ ให้ท่านทั้งหลายเข้าใจถึงองค์ธรรมของขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ ที่ประกอบด้วยโลกียะ และโลกุตธรรมทั้งหมดนั้นรวมเรียกกันว่าขันธ์ ส่วนขันธ์ ๕ ที่มีอุปาทานหรือเป็นอารมณ์ของอุปาทานก็เรียกว่าอุปาทานขันธ์ แล้วก็ขันธ์ ๕ ที่เป็นอารมณ์ของอุปาทานนี่แหละเป็นขันธ์ ๕ ที่เป็นอารมณ์ของการเจริญวิปัสสนาโดยเฉพาะ ส่วนขันธ์ ๕ ของพระอรหันต์ขีณาสพนั้นเป็นขันธ์ ๕ ที่ปราศจากอุปาทานแล้ว ฉะนั้นถ้าหากว่าเราเข้าใจถึงคำว่าขันธ์กับอุปาทานขันธ์ว่ามีความต่างกัน อย่างไรดังนี้ ก็จะสะดวกขึ้นว่าอุปาทานกับอุปทานขันธ์นั้นต่างกันอย่างไร เพราะอุปทานนั้นเป็นอาการของความยึดถือ อุปาทานขันธ์นั้นเป็นขันธ์ที่เป็นอารมณ์ให้แก่อุปาทานทั้ง ๔ นี้ยึดถืออีกทีหนึ่งจึงเรียกว่าอุปาทานขันธ์ นี่เป็นปัญหาข้อที่ ๑.

สำหรับข้อที่ ๒. ฉันทะราคะที่มีอยู่ในอุปาทานนั้นน่ะต่างกันมีอยู่หรือในขันธ์ฉันทะราคะที่มีอยู่ในรูปก็มี ในเวทนาก็มี ในสัญญาก็มี ในสังขารก็มี ในวิญญาณก็มี แต่รวมความแล้วฉันทะราคะนี้ก็เกิดขึ้นจากอุปาทานขันธ์นั่นเอง เพราะความ

ยึดถือ เพราะความยึดมั่นที่มีอยู่ในขันธ์ จึงมีฉันทะราคะในขันธ์ขึ้น

สำหรับปัญหาข้อที่ ๓. ที่ถามว่าด้วยเหตุเพียงเท่าไรจึงชื่อว่าขันธ์ ที่ชื่อว่าขันธ์นั้นก็เพราะเหตุว่าธรรมชาติที่เป็นขันธ์นี้น่ะ เป็นเหยื่อให้ความทุกข์ต่าง ๆ เคี้ยวกิน ธรรมชาติใดที่เป็นเหยื่อให้ความทุกข์ต่าง ๆ เคี้ยวกิน ธรรมชาตินั้นก็เรียกว่าขันธ์ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าจะเป็นรูป เวทนา สัญญา สังขารหรือวิญญาณก็ตาม เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องเป็นเหยื่อให้ความทุกข์ ที่เป็นชาติคือความเกิด ชราคือความแก่ มรณะคือความตาย ตลอดจนความเศร้าโศกเสียใจต่าง ๆ นี้กัดกินอยู่ธรรมชาติใดที่ถูกความทุกข์ต่าง ๆ เคี้ยวกิน ธรรมชาตินั้นเรียกว่าขันธ์ หรือถ้าจะกล่าวโดยพยัญชนะแล้ว ธรรมชาติใดที่เป็นกอง เช่นกองรูป กองเวทนา กองสัญญา กองสังขาร กองวิญญาณเหล่านี้เป็นต้น ธรรมชาติเหล่านั้นก็เรียกว่าขันธ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่รวมเป็นกอง ๆ ฉะนั้นจึงเป็นขันธ์ ส่วนอุปาทานขันธ์นั้นก็เป็นอารมณ์ของอุปาทานทั้ง ๔ ที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้น นี่พูดถึงเหตุแห่งการบัญญัติว่าอะไรเป็นรูปขันธ์เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และ

วิญญาณขันธ์ ก็ขอให้เข้าใจอย่างนี้ แต่สำหรับรูปขันธ์นั้นที่บัญญัติว่าเป็นรูปก็เพราะเหตุว่าเป็น ธรรมชาติที่จะต้องวิบัติไปด้วยอำนาจแห่งความเย็น ความร้อนดังนี้เป็นต้น กองรูปนั้นก็มีมหาภูตรูป ๔ อุปาทายรูป ๒๔

กองเวทนานั้น ก็หมาย ถึงเวทนาเจตสิกที่ ประกอบ ด้วยโลกียจิต ๘๑ เรียกว่าเวทนูปาทานขันธ์ กองสัญญานั้น เรียกว่าสัญญาเจตสิกที่ประกอบด้วยจิตโลกีย ๘๑ เรียกว่าสัญญูปาทานขันธ์เจตสิกอีก ๕๐ ดวง เว้นเวทนาและสัญญา ที่ประกอบด้วยโลกียจิตนั้นเรียกว่าสังขารูปาทานขันธ์ จิตที่เป็นโลกีย ๘๑ เรียกว่าวิญญาณูปาทานขันธ์ นี่หมายถึงขันธ์ ๕ ที่เป็นอุปาทาน ถ้าหากว่าขันธ์ ๕ ที่ไม่เป็นอุปาทานเป็นขันธ์ ๕ ของพระอริยเจ้า ก็หมายรวมถึงโลกุตตรจิต ๘ ด้วย เป็นจิต ๘๙ ดวงด้วยกัน จิตของพระอรหันต์ย่อมไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ทั้ง ๕ เหล่านี้แล้วทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นท่านจึงเป็นผู้ที่พ้นแล้วจากอุปาทานทั้งหลายทั้งปวง ที่นี้เหตุของรูปูปาทานขันธ์แห่งความยึดมั่นถือมั่นในรูปที่ได้ถามว่าในการบัญญัติรูป เวทนาสัญญา สังขารและวิญญาณนั้นมีอยู่เท่าไร ก็เพราะว่าเหตุที่ทำให้เกิดนั้นมีอยู่ ๕ คือ ๑. อวิชชา ๒. ตัณหา ๓. กรรม ๔. อาหาร

๕. สกลักขณะ ส่วนเวทนาที่เป็นเวทนูปาทานขันธ์นั้นก็มีอยู่ ๕ คือ ๑. อวิชชา ๒ ตัณหา ๓. กรรม ๔. ผัสสะ ๕. สกลักขณะ เหตุของสัญญาและสังขารก็เช่นเดียวกับเวทนา ส่วนวิญญาณนั้นก็มีอยู่ ๕ คือ อวิชชา ตัณหา กรรม นามรูป และสกลักขณะ ที่เป็นเหตุของอุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ ขันธ์นั้นก็เกิดขึ้นมาจากเหตุทั้ง ๕ ประการดังที่ได้อธิบายมานี้

สำหรับปัญหาข้อที่ ๕. สักกายทิฏฐิ เกิดขึ้นได้อย่างไรและจะไม่ให้เกิดขึ้นได้อย่างไร สักกายทิฏฐิคือความเห็นในนามรูป เกิดขึ้นเพราะอำนาจแห่งทิฏฐิคือความเห็นผิด ถ้าหากว่าทิฏฐิเกิดขึ้นในโลกมูลจิตแล้ว ก็ย่อมจะเป็นเหตุทำให้บุคคลเห็นผิดในนามรูป บุคคลที่จะขจัดสักกายทิฏฐิได้ ก็คือบุคคลที่พิจารณาศึกษาเกี่ยวกับเรื่องขันธ์ ๕ หรือจะต้องเรียนวิปัสสนาภูมิ ศึกษาขันธ์ ๕ ให้เข้าใจ แล้วจะไม่เกิดสักกายทิฏฐิขึ้น บุคคลผู้ที่จะดับสักกายะทิฏฐิคือความเห็นผิดในเบญจขันธ์นี้ได้โดยเด็ดขาดนั้น จะต้องอบรมมรรคผลให้เกิด อย่างต่ำก็ต้องเป็นโสดาบันบุคคล เพราะพระโสดาบันนั้นย่อมละสักกายทิฏฐิได้แล้ว ไม่มีความเห็นผิดในเบญจขันธ์ ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในเบญจขันธ์นั้นต่อไป

ปัญหาข้อที่ ๖. ขันธ์ ๕ มีคุณหรือมีโทษอย่างไร จะไม่ให้ยึดขันธ์ ๕ จะต้องทำอย่างไร ขันธ์ ๕ นั้นถ้ากล่าวโดยคุณแล้วก็มีอยู่เหมือนกัน ในที่นี้หมายความว่าเป็นอารมณ์ให้เกิดวิปัสสนาญาณได้ ถ้าโดยโทษแล้วก็มีอยู่มาก เพราะเป็นที่ตั้งแห่งความแก่ ความเจ็บ และความตาย ตลอดจนความทุกข์มากมายต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เกิดมาเพราะขันธ์ ๕ ทั้งสิ้น แต่เมื่อสรุปรวมความแล้วว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนเราให้พิจารณาเห็นโทษในขันธ์ ๕ แต่เราจะต้องอาศัยขันธ์ ๕ นี้แหละเป็นทางดำเนินไปสู่มรรคผลนิพพาน บุคคลผู้ที่จะไม่ยึดถือในขันธ์ ๕ ก็ต้องเป็นบุคคลผู้ที่รู้แจ้งแทงตลอดในสภาวธรรม เป็นผู้ปฏิบัติธรรสจนกระทั่งเห็นจริงแล้ว ว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ความยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ ๕ ก็จะไม่มี แต่ถ้าเรายังไม่เห็นว่าขันธ์ ๕ ไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาแล้ว ก็ย่อมจะต้องเกิดความยึดถือเป็นธรรมดา

สำหรับปัญหาข้อที่ ๗. ที่ถามว่าบุคคลมีความรู้สึกอย่างไรจึงยึดถือว่านี่เป็นเราและเป็นเขา และนั่นเป็นของเรานั่นเป็นของเขา แล้วจะมีวิธีทำให้คลายจากความรู้สึกอย่างนี้ได้อย่างไร ได้กล่าวแล้วว่าความรู้สึกหรือความเห็นที่ผิดอันเป็น

วิปริตมนสิการ คือความคิดผิดทางหรือความคิดนอกลู่นอกทาง นั้นเป็นปัจจัยแห่งมิจฉาทิฏฐิได้ง่าย คือเป็นความเห็นผิดได้ง่ายที่สุด ฉะนั้นการที่เรามีความรู้สึกนึกคิดในทางที่ไม่ดี จึงอาจจะมีความเห็นผิดในสภาวธรรมเหล่านั้นได้ ถ้าหากว่าเราได้ศึกษาสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ตามความเป็นจริงแล้ว ความยึดถือว่านั่นเป็นตัวเรานั่นเป็นของเรา ก็คงจะหมดไปเอง และความไม่ยึดถือในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ก็จะหมดไป เมื่อเราได้อบรมญาณปัญญาให้รู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจจธรรม

ถาม

กราบนมัสการท่านอาจารย์กิตฺติวุฑฺโฒภิกขุที่เคารพ อย่าง-สูง

ดิฉันติดตามรับฟังรายการนาทีทองทุกเช้า ด้วยความสนใจอย่างยิ่ง เพราะได้ให้ความรู้ทางธรรมอย่างกว้างขวางมากขึ้น ท่านอาจารย์คะ ขณะนี้ ดิฉันกำลังมีเรื่องที่ทุกข์ใจมิใช่น้อย จึงอยากจะขอพึ่งท่านอาจารย์ให้ช่วยแก้ปัญหาให้ด้วย เรื่องนี้เป็นเรื่องของน้องสาวของดิฉันอีกทีหนึ่ง เรื่องมันเป็นอย่างนี้คะ

น้องของดิฉันได้ชอบ คนที่อยู่ในวงการ บันเทิงคนหนึ่ง ได้เขียนจดหมายไปคุยด้วยทางไปรษณีย์หลายฉบับ จนคุ้นเคยกัน จนกระทั่งเขาต้องการรู้จักตัว แต่ฝ่ายน้องของดิฉันก็ไม่อยากให้พบตัวจริง เพราะเขาเป็นคนไม่สมประกอบ ไม่อยากให้ผู้ที่เขาชอบพบตัวจริง กลัวเขาจะรังเกียจ น้องเขาก็จดหมายไปคุยหยั่งเสียงดู โดยสมมุติว่า ถ้าเธอมีรูปร่างหน้าตาน่าเกลียดเขาจะรังเกียจหรือไม่ ทางฝ่ายพี่คนนั้นก็บอกว่าไม่รังเกียจ น้องจึงไปพบเขา ท่านอาจารย์อาจจะคิดว่าพวกเราเชื่อคนง่ายเกินไป

แต่ไม่ใช่อย่างนั้นหรอกนะคะ เราได้รู้จักเขาดีพอสมควร รู้แม้กระทั่งว่า เขามีครอบครัวแล้ว เขาเป็นคนเปิดเผยและเป็นคนดีไม่น้อย เมื่อน้องไปพบเขาที่ที่ทำงานเขาก็ไม่ได้แสดงกิริยารังเกียจเลยแม้แต่น้อย จนเราทุกคนซาบซึ้งและนับถือเขามาก บางครั้งถึงกับซื้อของไปฝาก แต่เขาก็ห้ามปรามไม่ให้ซื้อ

วันหนึ่งน้องได้โทรศัพท์ไปคุยกับเขา ฝ่ายประชาสัมพันธ์คนหนึ่งพูดจาไม่เหมาะสม น้องของดิฉันไม่พอใจ เขียนจดหมายไปทางสถานีแห่งนั้น และแล้วเขาก็ส่งจดหมายมาถึงบ้านดิฉัน บอกให้ยุติการติดต่อกับเขาเพียงแค่นี้ โดยให้เหตุผลว่า เขาถูกผู้ใหญ่ตำหนิ ถูกครหาทั้งครอบครัวและที่ทำงาน นับแต่นั้นมาน้องของดิฉันก็เสียใจมาก และโกรธผู้ที่มีศักดิ์เป็นพี่บุญธรรมมาก ดิฉันพยายามพูดปลอบใจน้อง แต่พวกเราก็ไม่เกลียดเขาเลย ดิฉันคิดว่าจะโทรศัพท์ไปขอร้อง ขอให้เป็นมิตรดีกันเพียงจิตใจก็ยังดีถมไป อย่าถึงกับเลิกคบกันโดยไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกันเลย ดิฉันอยากจะทำให้น้องลืมความกลุ้มใจที่มีอยู่น่ะค่ะ ไม่ทราบว่า ทำไปแล้วจะได้ผลดีหรือเปล่า เพราะน้องของดิฉันดูเสียใจมากเหลือเกิน และถือเป็นเรื่องใหญ่มาก ดิฉันอยากจะเรียนถามท่านอาจารย์ว่า ถ้าหากว่าความโกรธฝังใจ

แน่นหนามาก ไม่สามารถจะลืมได้ แค่คิดคราวไรต้องโกรธทุกที ท่านอาจารย์จะมีวิธีใดที่จะช่วยไม่ให้เรามีอารมณ์โกรธอันเป็นบาปอย่างนั้นได้ และถ้าเป็นดังนี้ตลอดไปจะก่อให้เกิดวิบากไม่ดีขึ้นในชาติหน้าได้ไหมคะ ขอความกรุณาท่านอาจารย์ได้โปรดช่วยดิฉันและน้องด้วยนะคะ

พร้อมกับจดหมายฉบับนี้ ดิฉันได้ส่งปัจจัยมาร่วมการกุศลด้วยดังนี้ สมจิต...... ร่วมค่ากระเบื้องมุงหลังคาวิทยาลัย ๓๐ บาท ค่าเภสัช ๑๐ บาท เพ็ญศรี...... ค่ากระเบื้องมุงหลังคาวิทยาลัย ๑๐ บาท

สุดท้ายนี้ ขออวยพรให้ท่านอาจารย์ จงโชคดี และเป็นที่พึ่งของสาธุชนตลอดกาล

กราบนมัสการมาด้วยความเคารพ

สมจิต

ตอบ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันนี้บ่อย ๆ มักจะเป็นปัญหาทำนองนี้ เพราะในวงการบันเทิงนั้น ส่วนมากผู้ฟังไม่เข้าใจลึกซึ้งถึงเรื่องราวต่าง ๆ บางทีก็พาให้เคลิบเคลิ้มไปกับ

เสียงที่ปรากฏเกิดขึ้น หรือปรากฏในทางรูปบ้าง อันเป็นเรื่องของเบญจกามคุณคือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ปัจจุบันนี้ คนที่คลั่งไคล้เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้มีมาก ผลสุดท้ายก็ลงเอยด้วยความเศร้าหรือความโศกดังที่มีปรากฏอยู่บ่อย ๆ ถ้าหากว่าเราวางตนเองถูกแล้วก็เข้าใจสิ่งทั้งหลายเหล่านี้โดยถูกต้อง ปัญหาทางใจเช่นนี้ก็จะไม่เกิดขึ้น โรคบ้าคลั่งดาราก็คงจะหายไปตามลำดับ แทนที่เราจะไปหลงงมงายในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เราก็คงจะใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางที่ผ่อนคลายอารมณ์ เราตึงเครียดมาจากการทำงาน ได้ฟังเสียงเพลงต่าง ๆ ให้มันสบายใจขึ้น แต่ก็ไม่ใช่เป็นไปในเรื่องราคะตัณหา หรือเป็นไปในสิ่งที่เป็นอกุศล เพราะว่าคนที่เข้าใจในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้โดยถูกแล้วคงจะไม่หลงงมงายในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ขอโทษ ถ้าหากเป็นเด็กที่อยู่ในวัยหนุ่มวัยสาวตามบ้านนอกแล้วก็มักจะไม่เข้าใจในเรื่องเหล่านี้ เลยกลายเป็นคนคลั่งไคล้ดาราไปในที่สุด บางคนต้องทิ้งไร่ ทิ้งนา ทิ้งพ่อ ทิ้งแม่ หอบผ้าหอบผ่อนเข้ากรุงเทพฯ จะมาเป็นนักร้อง หรือจะเป็นดาราขึ้นมาบ้างอะไรทำนองนี้ แล้วผลสุดท้ายก็ต้องเสียคนก็มีแยะ เรื่องเหล่านี้เกิดมาจากการคลั่งไคล้ในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์อะไร

ชีวิตของคนควรจะฝากไว้กับ สัจจธรรมหรือความจริงมากกว่า เพราะว่าสัจจธรรมเท่านั้นแหละที่สามารถจะรักษาชีวิตของเราให้อยู่อย่างเป็นสุขได้ แม้การดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ก็เหมือนกัน เราก็ควรที่จะได้ฝากไว้ในสัจจธรรม ผู้หญิงจะรักผู้ชายสักคนหนึ่งก็ไม่ใช่เพราะได้ยินเสียงแจ้ว ๆ ทางวิทยุแล้วก็เกิดความคลั่งไคล้ใหลหลง สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นเรื่องประโลมโลกที่เราควรจะได้พิจารณากันให้ซึ้งไปถึงแก่นของชีวิต ว่าเราจะชอบใครจะรักใครสักคนหนึ่ง ก็ต้องดูว่าเขาจะรับผิดชอบตัวเราเองได้มากมายแค่ไหน พอจะฝากชีวิตไว้ให้เกิดความอบอุ่นได้เพียงใด ควรจะพิจารณาเลือกดู โดยเฉพาะบางคนเลี้ยงตัวเองก็ยังไม่ได้แล้วจะมาเลี้ยงเราไหวหรือ เราก็ต้องพิจารณาดูก่อน มีหลักฐานมั่นคงไหม พอที่จะรับผิดชอบต่อครอบครัวในอนาคตได้หรือไม่ ความประพฤติดีไหม เป็นคนมีครอบครัวแล้วหรือยัง เราจะต้องดูให้ละเอียด ไม่ใช่ว่านึกจะพอใจใครก็ชอบโดยไม่คำนึงถึงละว่าเขามีเมียมีลูกแล้ว ซึ่งอันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนในสังคมปัจจุบัน

และอีกประการหนึ่ง เรื่องการโทรศัพท์ไปคุยกันในที่ทำงานก็ไม่เหมาะ เพราะว่าคนหนึ่งก็ต้องทำงาน จะมามัว

นั่งคุยออดอ้อนฉอเลาะกันอยู่ งานการก็เสียเจ้านายเขาก็ต้องตำหนิติเตียน อันนี้ฝ่ายประชาสัมพันธ์เขาพูดถูก เขาว่าก็ถูก เพราะตามธรรมดาแล้ว ถ้าหากว่ามีผู้หญิงโทรศัพท์ไปหาผู้ชายในที่ทำงาน คุยกันนาน ๆ งานก็เสีย ถ้าผู้นั้นรับราชการก็ทำให้งานของบ้านเมืองต้องล่าช้าไป ในที่สุดแล้วก็ใครที่ทำให้บ้านเมืองล่าช้าถ่วงความเจริญของชาติบ้านเมือง ก็คือผู้หญิงที่โทรศัพท์ไปคุยนั่นแหละ ถ้าหากว่าทำงานบริษัท บริษัทก็อาจจะล่มจมได้ เพราะไม่ต้องทำงานอะไรกันละมัวนั่งพูดโทรศัพท์คุยกันอยู่ทั้งวันแล้ว ผลสุดท้ายงานการเขาก็เสื่อม อันนี้เป็นเรื่องที่เขาทำถูกต้องหมดทุกอย่าง เราจะไปโกรธจะไปเสียใจอะไรไม่ได้ทั้งสิ้น เป็นเพราะเหตุว่าเราประพฤติตนไม่ดีเอง อันนี้อาตมาก็ขอพูดอย่างตรงไปตรงมาอาจจะทำให้คุณสมจิตที่ถามปัญหามาในวันนี้ไม่พอใจก็ได้ แต่ว่าความจริงน่ะเป็นอยู่อย่างนี้ การเก็บความโกรธไว้ในใจถือว่าเป็นบาปอย่างยิ่ง ถ้าฝังไว้เป็นพยาบาทก็ยิ่งบาปมาก คนที่มีพยาบาทอยู่ในใจมาก ๆ หรือผูกโกรธคนอื่นเขามาก ๆ นั้นตายไปแล้วต้องตกนรกแน่ เพราะว่าอำนาจแห่งความโกรธนั้นถือว่าเป็นบาปอันร้ายแรง บุคคลที่มีความโกรธฝังลึกแน่นภาย

ในจิต อำนาจความโกรธจะส่งให้ไปเกิดในนรก จะถูกนรกเผาไหม้ให้เกิดความทุกข์ขึ้น ถ้ายังไม่ตายจากโลกนี้ไปสู่นรกก็ต้องประสบต่อความทุกข์ใจทุก ๆ อิริยาบท เพราะว่าการผูกโกรธผู้อื่นนั้นเป็นเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ต้องเป็นทุกข์ อยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอนก็จะต้องประสบกับความทุกข์อย่างนี้ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นก็ควรที่จะได้บรรเทาความโกรธเสีย เราก็จะได้อยู่อย่างเป็นสุข ปัญหาทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ก็คิดว่าคุณ ๆ ทั้งหลายที่มีปัญหาท่านองนี้ก็คงจะเข้าใจว่าเราควรจะวางตนอย่างไร การคลั่งไคล้ดารา คลั่งไคล้เสียงเพลงนั้นเป็นเรื่องที่เราไม่ควรไปฝังใจมากนัก สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นเครื่องประโลมใจเพียงชั่วขณะหนึ่ง ๆ ไปยึดถืออะไรไม่ได้ เพราะยึดถือแล้วก็จะเป็นทุกข์อย่างแน่นอน

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ 117–119/2 ถนนเฟื่องนคร
หน้าวัดราชบพิธ พระนคร นายประยูร พิศนาคะ
ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2513 โทร. 219732